

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HALK BİLİMİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**“KIBRIS TÜRK TOPLUMU’NUN ESKİ VE YENİ DÜĞÜN
GELENEKLERİ”**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

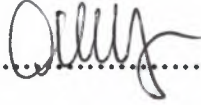
**HAZIRLAYAN
GÖLGE ÖZACAR**

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ DR. HABİB DERZİNEVESİ**

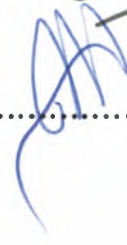
LEFKOŞA 2005

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Gölge Özacar tarafından hazırlanan “ Kıbrıs Türk Toplumu'nun Eski Ve Yeni Düğün Gelenekleri” adlı çalışma jürimiz tarafından Halk Bilimi Eğitimi Ana Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr .Orhan ÇİFTÇİ :.....

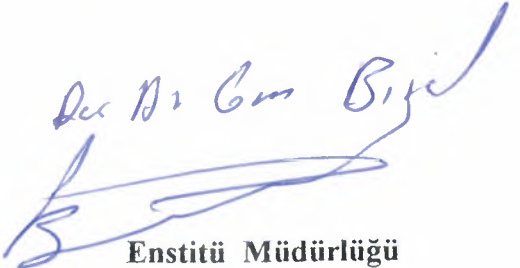
(Üye):Doç. Dr. Habib DERZİNEVESİ :.....

(Üye):Yard. Doç. Dr. Ömer YARAŞIR :.....

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../2006

Enstitü Müdürlüğü

ÖNSÖZ

Kendi dilini, kendi dinini ve kendi kültürünü yaratan toplumlar ancak bir millet olabilmişlerdir. Milattan önce bilinen tüm tarihlerin her sayfasında yer alan Türkler, gittikleri her yere kendi öz kültürlerini de götürmüşlerdir. Kendi kültürlerinin yanında, yurt edindikleri yöredeki insanların kültürlerini de harmanlayarak geniş bir kültür mozaïği yaratmışlardır.

Kıbrıs adası 5000 yıllık geçmişe sahip, her türden milletin istilasına uğramış, her zaman kullanılan ve tarihinde hiçbir zaman yerli halkının egemen olmadığı bir adadır.

1571 yılında , Osmanlı İmparatorluğu'nun adayı fethetmesinden sonra adaya kafileler halinde yerleştirilen Türkler, buraya kendi kültürlerini de getirmişlerdir.

Adanın yerlileri ve Türkler burada yepyeni bir kültür yaratmışlardır. Örf, adet ve gelenekler zaman içerisinde değışiklere uğramıştır. Dil ve dinde ise değışiklik hiçbir zaman olmamıştır.

1571' den sonra ortaya çıkan yeni duruma ayak uyduran Türkler, beraberlerinde getirdikleri geleneklere ne kadar sahip çıkabilmişlerdir? Günümüze gelen gelenekleri nelerdir? Eski evlilik gelenekleri nelerdir? Günümüzde nasıldır?

Tezimin konusu da bu sorulara cevap ararken belirlendi. Araştırmalara başladım. Kıbrıs Türk Kültürü üzerine kitapları ve bu konuda çıkan dergileri okudum. Sonunda Evlilik konusunu seçtim. Bu konuda daha önce araştırmaları olanlarla birebir görüştim.

2003 yılından sonra Halk Kültürü üzerine yapılan çalışmalar hızlandığından, konumda fazla zorlanmadım. Mahmut İslamoğlu, Oğuz M. Yorgancıoğlu'nun evlenmeler konusunda yazdıkları kitapları okudum ve tezimde kullandım. Onlara buradan teşekkür ediyorum.

Araştırmalarımı literatür taraması yanında, birebir görüşme yöntemleri ile pekiştirdim. Sonuçta, eski düğün geleneklerimiz ve yeni düğün geleneklerimizin karşılaştırıldığı bir tez çalışması ortaya çıktı.

Tez çalışmam esnasında benden yardımlarını esirgemeyen değerli danışmanım Doç.Dr.Habib Derzinevesi'ne, araştırmalarımda bana yardımcı olan sevgili Sevcan Sözer'e ve bütün çalışmalarım esnasında her zaman yanımda olan, bana bilgileri ile destek veren Can Sözer'e çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

SAYFA

JÜRİ ÜYELERİNİN ONAY SAYFASI.....i

ÖNSÖZ.....ii

İÇİNDEKİLER.....iii

ÖZET.....v

BÖLÜM I.....1

1.2 Problem Durumu.....1

1.2.1 İlk Uygarlıklar.....1

1.2.2 Kıbrıs Kilisesinin Kuruluşu.....2

1.2.3 Bizans Ve İslâm.....3

1.2.4 Osmanlı İdaresi.....7

1.2.5 İngiliz Dönemi.....12

1.2.6 Halk Bilimi Nedir?.....15

1.2.7 Türk Dünyası'nda Düğün Ve Evlenme Gelenekleri.....18

1.2.7.1 Düğünlerin İşlevleri.....18

1.2.7.2 Evlenme Aşamaları.....19

1.2.7.3 D����n.....	21
1.2.8 Kıbrıs'ta D����n Ve Evlenme Gelenekleri.....	30
1.3. Problem C��mlesi.....	44
1.3.1 Alt Problemler.....	81
1.3.2 Araştırmanın Amacı.....	81
1.3.3 Araştırmanın ��nemi.....	81
1.3.4 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	82
1.3.5 Sayıtlar.....	82
1.3.6 Tanımlar.....	82
1.3.7 Kısaltmalar.....	85

B  L  M II.....86

2.1 Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	86
2.2 Yurt Dışında Yapılan �alışmalar.....	89

B  L  M III.....100

Y  NTEM.....100

3.1 Araştırmanın Modeli.....	100
------------------------------	-----

3.2 Evren.....	100
3.3 Örneklem.....	101
3.4 Veri Toplama Aracı.....	101
3.5 Verilerin Toplanması.....	101
3.6 Verilerin Çözümlemesi.....	101

BÖLÜM IV.....102

4.1 Bulgular.....	102
4.1.1 Nikâh Öncesi Hazırlıkları.....	102
4.1.2 Düğün Öncesi Hazırlıkları.....	102
4.1.3 Eski Düğünlerde Ve Düğünlerden Önce Rastlanılan Adetler.....	103
4.1.4 Günümüz Nikâh Öncesi Hazırlıkları.....	105
4.1.5 Düğün Öncesi Hazırlıkları.....	105
4.1.6 Günümüz Düğünlerinde Ve Düğünden Önce Rastlanılan Âdetler...	105
4.1.7 Günümüz Düğünlerinde Yok Olan Gelenekleri.....	106
4.1.8 Eski Düğün Öncesi Ve Günümüz Düğün Öncesindeki Benzerlikler.	107
4.1.9 Günümüz Düğünlerinde Görülen Yenilikler.....	107

BÖLÜM V.....	108
---------------------	------------

YORUM VE ÖNERİLER.....	108
-------------------------------	------------

5.1 Yorum, Sonuç	108
------------------------	-----

5.2 Öneriler.....	110
-------------------	-----

KAYNAKÇA.....	111
----------------------	------------

METİN İLE İLGİLİ FOTOĞRAFLAR

ÖZET

Kıbrıs Türk Toplumu yakın çağlara kadar geleneklerini korumuştur. Ancak bu gelenekler gerektiği kadar yazıya dökülmediği için, bunları yaşayan insanların ölüp gitmesi ile yitirilmiştir.

Araştırmacı, yitirilip giden gelenekler üzerinde çalışma yapmıştır. Kıbrıs Türk Toplumu'ndaki evlenme gelenekleri çalışması bir literatür taraması yanında, bu konuda bilgili ve tecrübeli kişilerle yapılan bir çalışmanın ürünüdür.

Araştırmacı tezinde şu sorulara cevap aramıştır.

1. Kıbrıs Türk Toplumu'nda eski düğün ve düğün öncesi gelenekleri nelerdir?
2. Kıbrıs Türk Toplumu'nda yeni düğün ve düğün öncesi gelenekleri nelerdir?
3. Yitirilen gelenekler nelerdir?
4. Bugüne kadar gelebilen gelenekler nelerdir?

Kıbrıs Türk Toplumu'nun eski gelenekleri, yeni nesile aktarılamamasından dolayı birçok eski düğün ve düğün öncesi gelenekleri yitirilmiştir. Bu sebepler arasında kültür konularına duyarlı olmayan geçmiş hükümetler ve günümüz elektronik çağı sorumlu olarak gösterilebilir.

Ortaokul ve liselere kültür dersleri konarak bu açıklık bir nebze olsun giderilebilir. KKTC'de bulunan üniversiteler Halk Bilimi Ana Bilm Dalı'nı açarak bu tip araştırmalara destekte bulunabilirler.

BÖLÜM I

1.2 Problem Durumu

Kıbrıs Türk Toplumu'nun eski ve yeni düğün gelenekleri nelerdir?

1.2.1 İlk Uygarlıklar

Paleolitik devir: Buzul devrinde çeşitli kıtalarda görülen yarı insan yarı maymunun Kıbrıs'ta izleri bulunmamıştır(Gazioğlu,1995).

Neolitik devir: Kıbrıs'ta şimdiye kadar bulunan ilk insan kalıntıları Neolitik veya Yeni Taş devrine aittir. Bu devir insanları 5000 yıl kadar önce yaşamıştır. Bu insanlar taştan aletler yapmayı ve tahıl yetiştirmeyi öğrenmişti. Ölülerini evlerinin döşemelerinin altına gömerlerdi. Değirmenlik civarında bu devirden kalma iki yerleşim yeri meydana çıkarılmıştır(Gazioğlu,1995).

Tunç devri: (İ.Ö. 3000-1000) Bu devirde büyük bir olasılıkla Anadolu'dan başlayan göçler üzerine uygarlıktaki en büyük adım atılmış ve bakır keşfedilmişti. İnsanlar bakırdan aletler yapmaya başlamıştı. Adada bol bakır madenleri vardı. O nedenle de Kıbrıs civar ülkelerin bakır tedarikçisi olmuştu(Gazioğlu,1995).

Tarihçiler Kıbrıs sözcüğünün bakır anlamındaki Sümerce «Zubar» sözcüğünden üretildiğine inanmaktadırlar. Zaten latince de bakır «Cuprum» ve İngilizcede de «Copper»dir(Fehmi,1992).

Bu devrede Kıbrıs, Mısır ve Fenike ile ilişki kurmuştur.

Kıbrıs ile ilgili ilk tarihi kayıtlar Mısır'da bulunmuştur. Bu kanıtlara göre Firavun 3. Tütmez İ.Ö. 1500 civarında Kıbrıs'ı ele geçirmişti(Gazioğlu,1995).

Daha sonra ada Fenikelilerin etkisi altında kaldı. Çünkü Fenikeliler bir denizci ulustu; Fenikeliler ilk kolonilerini Larnaka ve Limasol'da kurdular. Lapta'da yerleşim yerleri ve ticaret merkezleri kurdular. Daha sonra büyüyerek bir şehir olan bu merkezlerin başında merkezden emir almayan krallar vardı(Gazioğlu,1995).

Bu arada batıdan Ege'den gelen koloniciler ise Salamis, Soli, Marion (Poli) Kurium ve Kukla gibi yerlerde ticari amaçlı merkezler kurdular. Bu gelişmeler sonucu İ. Ö. 5. yüzyılda adada dokuz krallık vardı(Gazioğlu,1995).

Perslerin Atina'ya ilerlemesi üzerine ada Perslerin eline geçti. Bazı Kıbrıslı krallar Perslerle birlikte Atina'ya karşı savaştılar. İ.Ö. 550-322 yılları arasında ada Perslerin elinde ve etkisi altında kaldı. Perslerin merkezi Vuni sarayı idi. İ.Ö. 295'te ada, Mısır'da bir krallık kuran Ptolemi'nin eline geçti ve İ.Ö. 52 yılında Romalıların eline geçene kadar Ptolemelerin idaresinde kaldı. Ada coğrafi durumundan ötürü doğu ile batının buluşma yeri ve Hristiyanlıkla Müslümanlığın Avrupa'ya geçme yolu olmuş; stratejik değerinden dolayı da bölgedeki en kuvvetli devletin yönetimine girmiştir. Ada M.S. 395 yılına kadar Romalıların elinde kalmıştı(Fehmi,1992).

1.2.2 Kıbrıs Kilisesinin Kuruluşu

Bu arada Hristiyanlık Kıbrıs'a gelmişti. Kıbrıslı bir Yahudi olan, ilk Hristiyan misyonerlerden Aziz Barnabas, arkadaşı , Aziz Paul ve yeğeni Mark ile M.S. 46'da Kıbrıs'a gelerek yerli halkı Hristiyanlığa davet etmişlerdi. Ancak Salamis civarında yerleşmiş olan Suriye Yahudileri, kendilerini taş yağmuruna tutarak Aziz Barnabas'ı öldürmüşler ve ateşe atmışlardır. Ancak ateş cesedi yakmamış ve Mark gece gizlice gelerek cesedi almış ve bölgedeki bir Roma mezarına gömmüştür. Rivayete göre, Aziz Barnabas'ın yeğeni ve arkadaşlarından Aziz Mark, Barnabas'ı

oraya gömmüş ve Barnabas'ın el yazısı ile beraberinde bulunan Mata'nın bir İncilini göğsünün üzerine koymuştu(İsmail,1998).

5. yüzyılda Antakya Piskoposu, Kıbrıs Kilisesinin kendisine bağlanmasını istemişti. Ancak Kıbrıs Başpiskoposu Anthemius buna karşı çıkmıştı. Yine rivayete göre Barnabas'ın gömülü olduğu yer, M.S. 478 yılında bir akşam Anthemius'un rüyasına gelmiş. Anthemius bu şekilde o zaman yeri bilinmeyen mezarı kazdırmış ve İncil'i Barnabas'ın göğsünde bulmuş. Anthemius, İncil ve Aziz Barnabas'ın iskeletini İstanbul'a götürmüştü. Bunu büyük bir takdirle karşılayan Roma İmparatoru Zeno, Kıbrıs Kilisesine özerklik ve Kıbrıs başpiskoposuna da kırmızı mürekkeple imza atma ve kırmızı cübbe giyme ve asa taşıma gibi bazı imtiyazlar vermişti. Bunun bir sonucu olarak Kıbrıs başpiskoposları tamamen özerk olmuşlar, bu hakları bugüne dek kullanmışlardır. Katolik olan Venedikliler, Ortodoks olan Kıbrıs Rumlarına bu imtiyazları tanımamışlar, ancak Ada Osmanlıların eline geçince Osmanlılar, Kıbrıs başpiskoposlarına bütün haklarını iade etmişlerdi. Bu nedenle Aziz Barnabas, Kıbrıs Kilisesinin ilk başpiskoposu ve kurucusu olarak tanınmakta, Kıbrıs başpiskoposları da resmini boyunlarında asılı olan madalyonlarda taşımaktadırlar(Altan,2001).

Aziz Barnabas'ın mezarı, Mağusa'nın 5 mil kuzeyinde, Salamis harabelerinin batısında bulunmaktadır(Gazioğlu,1995).

Roma devrinde Kıbrıs'ta büyük bir Yahudi kolonisi vardı.Yahudiler 116-117 yıllarında Roma idaresine karşı ayaklanmışlardı.Bu ayaklanma sırasında yaklaşık olarak 240,000 kişi ölmüş, tüm Yahudiler adadan kovulmuş ve Yahudiler'in denizde boğulacak olsalar dahi, kurtarılmamaları emredilmişti(Akbulut,1988).

1.2.3 Bizans Ve İslam

Kıbrıs, M.S. 395-1191 yılları arasında Bizans'ın kontrolünde kalmıştır. Ancak bu Bizans Devri sırasında Müslümanlar adaya karşı çeşitli akınlara girişmişler, kısa süreler için adayı kontrollerine geçirmişlerdi(Fehmi,1992).

674 ile 964 yılları arasında Müslümanlar Kıbrıs'a karşı 24 akın yapmışlardır. İlk akın 632'de Halife Ebubekir'in zamanında yapılmıştır(Fehmi,1992).

İslam tarihinde ilk deniz kazası Kıbrıs'ta olmuş, Halife Osman devrinde Şam Valisi Muaviye 1700 parça gemi ile Akka'dan hareketle Kıbrıs'ı ele geçirmişti. 647'de Kıbrıs'ı fetheden Muaviye, Hz. Muhammed'in «Alem'i İslam'da denizde ilk muharebe eden gazavat-ı İslamiye'ye cennet farz kılındı» mealindeki hadisi şerifine nail olmak istiyordu. Muaviye Kıbrıs'ı fethetmek için müsaade isterken Halife'ye yazdığı bir mektupta şöyle diyordu:

«Kıbrıs bize o kadar yakındır ki, Kıbrıs'ta öten horozların sesleri Humus köylerinde işitiliyor. Müsaade buyururlarsa, sefaini İslamiye ile gidelim, fethedelim.»(Alasya,1977).

Hz. Osman Muaviye'nin önerisini kabul etmiş ve «bu kazada bulunacak ehli İslam'a cebir edilmeyip kendi ihtiyarlarına terk ile her kim rağbet gösterirse sevk edilmek şartı ile» izin vermiştir(Fehmi,1992).

Akka'dan hareket eden Muaviye'nin ordusunda komutanlardan Übeyde İbni Samit ile bu komutanın eşi Rümeysa Ümmü Haram Binti Milhan da bulunuyordu. Orduya hemşire olarak katılan Ümmü Haram, Hz. Muhammed'in süt annesinin kızkardeşi idi(Fehmi,1992).

Ordular adaya çıktıktan sonra, Ümmü Haram'a binmesi için bir katır getirilmiş, ancak bu ilk hemşire katıra binerken düşerek boynunu kırmış ve orada şehit olmuştu. Güneyde Rum idaresinde kalan Larnaka civarındaki Tuz Gölü'nün batısında şehit olan Ümmü Haram oraya gömülmüştü(Gazioğlu,1995).

Ümmü Haram Arabistan'dan Suriye'ye giderken Filistin'de üç büyük gök taşı görmüş ve bu taşları sahibinden satın almış. Taşların sahibi, taşların nasıl kaldırılacağını sorunca, Ümmü Haram onun Allahın bileceği bir iş olduğu cevabını

vermiş. Ümmü Haram, kızıl güneşin içinde şehit olunca, bu taşlar keramet yolu ile başında bulunarak kendisine gölge yapmış(Fehmi,1992).

Kıbrıs'ta bu taşların eğreti durduğu yolunda bir inanç vardır. Halbuki üç adet olan taşların ikisi dik olarak ve öteki de onların üzerinde durmaktadır. Üstteki beş metre uzunluk ve üç metre genişliğindeki taşın ağırlığının onbeş ton civarında olduğu bildirilmektedir. Önemli olan, Kıbrıs'ta eşi bulunmayan bu taşların, oraya nasıl geldiği ve o devirde o kadar büyük ağırlıktaki taşların oraya nasıl yerleştirildiğidir. Bu tür bir mezar başka bir yerde bulunmadığından, mezarın kendine özgü bir özelliği vardır(Altan,2001).

Hristiyanlar da, Hz. Meryem'in Kudüs'te yaşadığı kutsal Leretto evinin keramet yolu ile İtalya'nın Po havzasına götürüldüğüne inanırlar(Fehmi,1992).

Kıbrıs Türk halkı arasında, taşları gören bir hamile kadının çocuğunu düşürdüğü yolunda bir inanç olduğu için, bir süre sonra taşların etrafı kalın yeşil perdelerle çevrilmişti(Fehmi,1992).

653'te Kıbrıs Rumlarının Bizanslılara bir sefer için gemi yardımında bulunması veya Bizans'ın Kıbrıs'a asker göndermesi üzerine Muaviye, Abul Avar komutasında Kıbrıs'ı 500 gemiden oluşan ikinci bir kuvvet ile fethetmiş ve adada daimi olarak 12,000 kişilik bir ordu bırakmıştı. Bu ordu için özel bir kent ve camiler inşa edilmişti. 7. yüzyılda Lefkoşa'da bir cami ve minare bulunduğu kaydedilmektedir. Bu ordu, halife Yezit tarafından geri çekilmiş, inşa edilen kent ile camiler de Rumlar tarafından tahrip edilmişti(Alicik,2004).

743'te Halife İkinci Velid adayı tekrar ele geçirmişti.Rumların isyan etmesi üzerine Harun El Reşit de 790 ve 806'da adaya iki sefer yapmış başpiskopos'u esir alarak, Suriye'de 2000 Dinara satmıştı. İslam'ın Suriye ve Lübnan'da yayılması üzerine, bu ülkelerden binlerce Hristiyan Kıbrıs'ı daha salim gördüğü için Kıbrıs'a sığınmıştı. Müslümanlar adayı ele geçirmelerine rağmen, sadece vergiye bağlamakla yetinmişlerdi. Ada'daki İslam etkisi 965 yılına kadar devam etmişti(Alicik,2004).

965'ten sonra adada Bizans'a karşı üç ayaklanma olmuştu. 1092'de Kıbrıs Kralı Rapsomatis, İzmir Emiri ve Girit Kralı ile birleşerek Bizans'a karşı isyan etmişti(Alicik,2004).

Haçlı seferleri sırasında Kıbrıs, İngiliz Kralı Aslan Yürekli Richard'ın eline geçmişti. 1191 'de Kıbrıs'ı ele geçiren Richard, Rumlar isyan edince liderleri olan bir papazı asmış ve Ada'yı 320,000 Sterline Templer Şövalyelerine satmıştı. Ancak Rumlar yine isyan edince, onlar da bir yıl sonra adayı bir Frenk asilzadesi olan Guy de Lusignan'a devretmişlerdi. Lusignan idaresi, 1192'den 1489'a kadar devam etmişti. Katolik olan Lusignanlar 1260'ta Papa 4. Alexander'in emri ile adadaki Ortodoks Kilisesinin tüm haklarını elinden alarak, Kıbrıs Ortodoks Rumlarını Vatikan'a bağlamıştı. Bu durum Osmanlıların adayı fethettikleri 1571 yılına kadar devam etmiştir(Alasya,1977).

Lusignan idaresi sırasında ticaret yapmakta olan Cenevizliler'le Venedikliler'e Ada'da çeşitli imtiyazlar tanınmıştı. Mağusa'daki bir taç giyme töreni sırasında, Kralın atının yanında Venedik temsilcisinin durmak istemesi üzerine çıkan kavga sonucu Cenevizliler, 1374'te adayı zaptetmişlerdi. Ceneviz idaresi 1489 yılına kadar devam etmiştir(Gazioğlu,1995).

Bu devrede Kıbrıs büyük bir korsan ve kaçakçılık merkezi olmuştu. Kıbrıs'ta üstlenen korsanlar, Anadolu ve Mısır sahillerine devamlı saldırılar düzenleyerek halkı soymakta, yağmacılık yapmakta idiler(Gazioğlu,1995).

1489-1571 yılları arasında Kıbrıs Venedik idaresinde bulunuyordu. Venedikliler adayı Osmanlara karşı bir askeri üs olarak kullandıkları için, adanın her tarafını tahkim etmişler, Lefkoşa, Mağusa ve Girne'ye kaleler ve surlar inşa etmişlerdi.Bu arada Venedikliler, yerli Rum halkını da büyük bir baskı altında tutuyorlardı(Alasya,1977).

1.2.4 Osmanlı İdaresi (1571-1878)

Kıbrıs adası etrafındaki tüm ülkelerin Osmanlı İmparatorluğu'na katılmasından ve adadaki Venedikli tüccarlarla Rumların korsanlıklarına devam etmesi ve Akdeniz'deki Osmanlı gemilerinin taciz edilmesinden ötürü, adanın Osmanlılar tarafından ele geçirilmesi kaçınılmaz olmuştu. Zaten adanın bu stratejik durumundan ötürü daha önce Mısırlılar, Finikeliler, Persler, Romalılar ve Haçlı Seferleri sırasında Avrupalılar da, adayı kontrollerine almak ihtiyacını hissetmişlerdi(Akbulut,1988).

Akdeniz'deki bir deniz hareketinin başarısı, Kıbrıs'ın elde bulundurulmasına bağlıdır. Petrol bölgeleri de, Süveyş Kanalı da Kıbrıs'tan kontrol edilmektedir(Fehmi,1992).

Osmanlılardan sonra İngilizler de aynı amaçla adaya el atmışlardı. Bu nedenle bölgede çıban başı teşkil eden adanın artık siyasal, ekonomik ve dinse. açıdan Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olması gerekiyordu(Gazioğlu,1995).

Müslümanlar bu adaya 24 akın yapmışlar ve çok şehit vermişlerdi. Ümmü Haram'ın mezarı da burada idi. Müslümanların Halifesi olan zamanın Padişahı II. Selim, bu konuda Şeyhülislam Ebu Suud Efendi'nin fetvasını da aldıktan sonra 1570'te Venedik'e Kubat Çavuş'u göndererek adanın teslimini istemişti. 8 yıllık saltanatı sırasında II. Selim en çok, Kıbrıs meselesi ile meşgul olmuştu(Fehmi,1992).

Katolik olan Venedikliler, Ortodoks olan Rumlara karşı her türlü muameleyi layık görüyorlardı. Zaten II. Selim daha şehzadeligi zamanında kendisine Mısır'dan gönderilen şeker, pirinç ve atların Kıbrıslı korsanlar tarafından gaspedilmiş olması yüzünden Kıbrıs'ı fethetmeyi tasarlamakta idi(Gazioğlu,1995).

Öte yandan Ebu Suud Efendi, eskiden Kıbrıs'ın Araplarla, Mısır Sultanlarına ait olduğu ve camilerin kiliseye çevrildiği ve adadan sağlanan gelirden Mekke ve

Medine'nin mahrum edildiğini belirterek, adanın halife olan Osmanlı Padişah'ı tarafından fethedilmesine cevaz vermişti. II. Selim'in, Venedik temsilcisi Kubat Çavuş'un Venedik Dükasına sunduğu mektupta, Kıbrıs'ın Padişah'a teslim edilmesi talep ediliyordu(Gazioğlu,1995).

Venedik, adayı teslim etmeyi reddedince savaş mukadder olmuştu. Once ada, ekonomik bir abluka altına alınarak Anadolu'dan Kıbrıs'a hububat ihracı ve Venediklilerin Avrupa ile ticaret yapması yasaklanmıştı. Öte yandan Venediklilerin askeri idaresi ile ağır vergilerinden bıkan ada Rumları da, Osmanlılara müracaat ederek adanın Anadolu'ya ilhakını istemişti(Akbulut,1988).

İstanbul'dan kalkan 360 parçalık donanma, 30 Haziran 1570'te Ağrotur ve Polemitya'ya ilk çıkarmayı yaparak Limasol'u aldıktan sonra Larnaka'ya hareket etmiş ve orayı da zaptetmişti. Buradan Lefkoşa'ya saldırıya geçilmişti. 50 günlük şiddetli bir çarpışmadan sonra 9 Eylül 1570 günü Osmanlı İmparatorluğu bayrağı Lefkoşa'da da dalgalanmaya başlamıştı. Larnaka'da bir papaz, Türkleri Lefkara 'ya götürerek, Lefkaralıların Türklere yardım edeceğini söylemişti. Lefkaralı bir yağcı da denizden çıkan Türk askerlerine yol göstermişti. Bunu haber alan Venedikliler Lefkara'ya ani bir baskın yaparak, oradaki Türk askerleri ile 400 Rum'u kılıçtan geçirdikten sonra, tüm köyü ateşe vermişlerdi(Akbulut,1988).

Osmanlılar, Lefkara Rumlarının yardımlarından ötürü Lefkara köyünü vergiden muaf tutmuşlardı(Gazioğlu,1995).

Lefkoşa saldırısı sırasında Karaman Beyi Hasan komutasındaki Karamanlı askerlerle birlikte Rumlardan oluşan gönüllüler de, Lefkoşa'ya taarruz etmişti. Lefkoşa'da gerilemekte olan Venediklileri yakalamak isteyen iki Rum Piskoposu ile birçok papaz ve keşiş Venedikliler tarafından öldürülmüştü(Fehmi,1992).

Türk askerleri Lefkoşa'ya girince, Lefkoşalı bir Rum, Venedik sarayındaki bayrağı indirerek yerine Osmanlı bayrağını çekmişti(Fehmi,1992).

Lefkoşa'nın zaptedilmesinden sonra Girne ve Baf direniş göstermeden teslim olmuştu. Daha sonra mükemmel bir şekilde tahkim edilmiş ve etrafı sur ve hendeklerle çevrilmiş olan Mağusa'nın fethine başlanılmıştır(Akbulut,1988).

Mağusa Valisi Dandolo, teslim olmayı reddetmişti. Osmanlılar 80,000 askerle Ağustos 1571 'de Osmanlı bayrağını dünyanın en meşhur kalelerinden biri olan Mağusa Kalesi'ne dikmişti(Gazioğlu,1995).

Adanın zaptedilmesinden sonra ilk beylerbeyliğine Muzaffer Paşa ve müftülüğe de Mevlana Ekmel Efendi getirilmişti. Halkı azalan adanın mamur edilmesi için Karaman, Niğde, İçel, Antalya, Konya ve Kayseri'den birçok Türkün adaya yerleştirilmesi emredilmişti(Akbulut,1988).

Osmanlı hakimiyeti, Rumları, Venedik devrindeki şiddetli baskıdan kurtarmış, araziye bağlı esareti ortadan kaldırmış ve Rum Ortodokslarına geniş bir mezhep özerkliği vermişti(Altan,2001).

Ortodoksların vergileri başpiskopos aracılığı ile toplanıyordu. Başpiskoposların gösterdiği adaylar, saray ve Rumlar arasında irtibat memurluğu yapan tercümanlar tayin edilirdi. Tercümanlar, validen sonra en yüksek makamı işgal ediyor, saray gibi evlerde oturuyorlardı(An,1996).

Başpiskopos, kendi adamlarını tercüman tayin ettirerek Rumlardan fazla vergi toplar, Rumları vergiden kurtarmak bahanesi ile mallarını kiliseye bağışlamaya mecbur ederdi. Bunun bir sonucu olarak da kilise büyük arazilere sahip olmuştur. Bugün dahi kilise, adanın ekonomik durumunda önemli bir rol oynamaktadır. Birçok fabrika, otel ve işletme, kilise ve manastırlara aittir(An,1996).

Avrupa'da ise engizisyon, Katoliklerden başka tüm unsurları mahvedip ortadan kaldırmayı hedef tutmuştu. Amaç, Protestan, Ortodoks, Müslüman ve Yahudileri yok etmektir. Osmanlı idaresinde yaşayan Müslüman ve Ortodokslar

engizisyonndan en az zarar görenlerdi. Yahudiler ise en ağır şekilde ezilmişlerdi. Dine saygılı olan Türkler, Yahudileri kabul ederek Osmanlı İmparatorluğu'na yerleşmelerine müsaade etmişlerdi.

İspanya, Fransa ve İtalya, Yahudileri istemiyordu. Bu yüzden Yahudiler, yurtlarından sürgün ediliyorlardı (Gazioğlu,1995).

Fransa'dan sürülen ve Libya'ya giden Yahudiler, adaya yerleşmek istemişlerdi. Adanın nüfusu azdı. Bu yüzden Yahudilerin müracaatı bir fermanla kabul edilmişti(Gazioğlu,1995).

İstanbul'dan beylerbeyine gönderilen fermanlar da genellikle adanın muhafaza ve müdafaasına dikkat edilmesi bununla beraber Rumlara iyi ve adilane muamele edilmesi üzerinde duruluyordu. Rumlar askerlikten muaf olmak için bir miktar bedel ödüyordu(Akbulut,1988).

8 kişiden oluşan Divan Heyeti'nin 4'ü Türk, diğer 4'ü de Rum, Maronit ve Ermeni temsilcilerinden oluşuyordu. Temyiz Mahkemesinin başkanı kadı idi. Ancak kendisine 3 Türk ve 4 Rum üye eşlik ediyordu. Larnaka'daki Ticaret Meclisi'nin ise 4 Türk ve 2 Rum üyesi vardı. Kıbrıs Başpiskoposluğundaki 5 ferman uyarınca, Rumların dini sorunları kiliseye olan vasiyetleri ve benzeri konular kendi yasaları ile düzenleniyordu(Altan,2001).

Arazi mülkiyetine büyük önem veren Osmanlıların getirdiği mecelle gibi yasaları İngiliz idaresi de kaldıramadığı için bugün hala yürürlüktedir(Altan,2001).

Osmanlıların bu adil idaresine rağmen Rumlar, fesat çıkarmak için Avrupa Hristiyanlığı arasında daima dost aramışlar ve vergiden de kaçınmak için nüfusu az göstererek vergi fazlalığından şikayet etmek yolu ile padişaha müracaat etmişler,bazı hallerde vali aleyhinde tehdit edici fermanlar almayı dahi başarmışlardı(Fehmi,1992).

Osmanlılar Katolik kiliselerini camiye çevirdikleri halde, Rum Ortodoks kiliselerine hiç dokunmamışlar, aksine Frenklerin kaldırdıkları tüm Ortodoks haklarını iade etmişler, Frenklerin gaspettikleri Ortodoks kilisesi mallarını da Ortodokslara geri vermişlerdi. Ayrıca papa tarafından kaldırılan Kıbrıs Rum Ortodoks kilisesinin özerkliği iade edilmiş ve Cikko keşişlerinden Timetheos başpiskopos seçilmişti. Bu arada Frenklerin köylere sürgün ettiği piskoposların da kentlere dönerek göreve başlamaları sağlanmıştı(Alasya,1977).

1660 yılında piskoposlara Millet Başı rütbesi de verilince piskoposlar, Rum toplumunun lideri olmuştu. Piskoposlara ayrıca, İstanbul'daki Saraya giderek görüşmelerde bulunma hakkı da tanınmıştı. Bu şekilde Kıbrıs Başpiskoposu milli lider olmuştu. Başpiskoposlar bu sıfatı bugüne kadar korumuşlar ve adanın özerkliğine kavuşmasına rağmen, bir din adamı oldukları halde politikaya karışmaya devam etmişlerdir(Alasya,1977).

Osmanlılara karşı isyan etmek için Yunanistan'da kurulan Filiki Ederiya 1818'de Kıbrıs'ta da faaliyete geçmişti. Zamanın Başpiskoposu Kiprianos, Rum halkını Osmanlılara karşı isyana teşvik etmişti(Fehmi,1992).

1.2.5 İngiliz Dönemi

Dış ülkeler ve özellikle Fransa'daki Rumlar da Kıbrıs Rumlarını isyana teşvik ediyordu. Yapılan aramalarda, Rumların evlerinde silah bulunmuştu. Bu arada 1821'de Yunanistan'da isyan çıkınca, Kıbrıs Valisi Küçük Mehmet, Padişah'a müracaat ederek, Kıbrıs 'ta isyana hazırlanmakta olanların cezalandırılmasını istemişti. Bunun üzerine Başpiskopos Kiprianos dahil, birçok isyan yanlısı idam edilmişti(Akbulut,1988).

Osmanlı idaresi papazlara silah dahi taşıma yetkisi verdiği için kilise adeta hükümet içinde hükümet kesilmişti. Kıbrıs kilisesi Rumlar hesabına çalışacak kadar ileri gitmişti. Papazlar bu devamlı kışkırtmalarında, Adadaki yabancı konsoloslardan da yararlanma yolunu tutmuşlardı(Alasya,1977).

Birbirini izleyen isyanların bastırılmaması üzerine, Kıbrıs'ın savunması Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'ya verilmişti. Mehmet Ali Paşa'nın askerleri, 1822 yılında adanın güney kısımlarına yerleşmişti. Bu askerler 1829 yılına kadar Kıbrıs'ta kalmıştı(Fehmi,1992).

307 yıllık Osmanlı idaresi sırasında adada birçok kalkınma işleri yapılmış ve her taraf imar edilmişti. Osmanlılar tüm kentlere kale, cami, okul, medrese, hastane ve çeşmeler yaptıktan başka, halkın ihtiyaçlarını karşılamak için Lefkoşa, Larnaka ve Girne'ye uzak yerlerden sıra kuyuları kazdırarak su getirmişler, vadileri açmak için kemerlerle kanallar inşa etmişlerdi(Altan,2001).

Osmanlılar sanayi ve ticarete de önem vermişler, halkın şeker, tuz, sabun, boya, mum, deri ve başka ihtiyaçlarını karşılamak için küçük işletmeler kurmuşlar, tütün ve şarap ihracatını geliştirmişlerdi(Fehmi,2001).

1.2.5 İngiliz Dönemi (1878-1960)

Rusların Osmanlı İmparatorluğunu kuzeyden tehdit etmeye başlaması üzerine, Avrupa devletleri Rusları Boğazlardan uzak tutmak için Berlin Kongresini düzenlemişlerdi. Berlin Antlaşması sonucu, Kıbrıs'ın, İngilizlerin, Osmanlıların Rusya'ya karşı savunmasına karşılık İngiltere'ye kiralanmasına karar verilmişti. Rusya'nın Anadolu'da ilerlemeye kalkışması halinde, İngiltere, Kıbrıs üssünden asker sevk ederek buna karşı gelecekti. Bu arada Rusya, Batum, Kars ve Ardahan'ı Osmanlılara terkederse İngiltere de Kıbrıs'ı iade edecekti(Akbulut,1988).

4 Haziran 1878'de imzalanan antlaşma gereğince İngilizler, Kıbrıs için yılda 92.000 Sterlin kira bedeli ödeyecek ve bu para Osmanlılar'ın İngiltere'ye olan genel borçlarını kapatmak için kullanılacaktı(Gazioğlu,1997).

Larnaka'dan adaya çıkan İngilizler, 12 Temmuz 1878'de İngiliz bayrağı Lefkoşa'ya çekmişlerdi. Kitiüm Piskoposu Kiprianos, ilk İngiliz valisine hitaben yaptığı konuşmada, hükümet değişikliğini kabul ettiklerini, İngiltere'nin İyonya Adaları'nı Yunanistan'a bağlamak için yardımda bulunduğundan, Kıbrıs'ın da doğal olarak bağlantısı olan Yunanistan'a ilhak edilmesi için yardımda bulunacağına güvendiğini söylemişti(Gazioğlu,1997).

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devletinin, Almanya'nın yanında savaşa katılması üzerine, İngiltere antlaşmaya aykırı olarak Kıbrıs'ı ilhak ettiğini ilan etti. Osmanlılar savaşta yenildikleri için, 1923 'te imzalanan Lozan Antlaşması ile Türkiye, Kıbrıs'ın İngiltere'ye bağlanmasını kabul etti(Gazioğlu,1997).

1923 yılında adanın artık resmen bir İngiliz kolonisi olmasına rağmen ilhak taleplerinde direnen Rumlar, 1931 yılında isyan etmiş, İngiliz valisinin konağını yakmışlardı. İsyanı teşvik edenlerin başında, zamanın Yunanistan Konsolosu ile kilise geliyordu. İngilizler isyanı bastırdıktan sonra aldıkları tedbirlerle, Rumlarla birlikte Türkleri de cezalandırmışlar, Yunanistan tarihinin okutulması ve bayrağının çekilmesi yasaklanırken, aynı tedbirler Türklere de uygulanmıştı(Akbulut,1988).

Zürih ve Londra Antlaşmalarının imzalanması ile 16 Ağustos 1960'ta Kıbrıs Cumhuriyet'i ilan edilmiştir.

Antlaşmalar, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'yi, adanın bağımsızlığını korumak için garantör devlet ilan etmiş ve bu devletlere adaya müştereken veya münferiden müdahale ve Türkiye'ye adada 650 ve Yunanistan'a 950 kişilik birer askeri birlik bulundurma hakkı vermişti(Gazioğlu,1997).

82 yıllık bir hasretten sonra, Türk askeri 16 Ağustos 1960'ta tekrar adaya ayak basmıştı.

Yapılan ilk seçimlerde Başpiskopos Makarios din adamı olmasına rağmen Cumhurbaşkanlığına ve Dr.Fazıl Küçük de Cumhurbaşkanı muavinliğine seçilmişlerdi.

Ada'nın bağımsızlığına kavuşmasından 3 yıl kadar sonra Makarios, Kasım 1963'te Türk tarafına bir muhtıra göndererek, Türklerin temel haklarını Anayasadan kaldırmak istediğini bildirmiştir. Makarios Türklerden bir cevap almadan, Türkleri yok etmek için önceden hazırlanmış AKRITAS Planı gereğince, 21 Aralık 1963'te Türklere karşı toplu bir saldırıya geçmiş, 103 Türk köyünü işgal etmiş, masum halkı toplu mezarlara gömmüş, camileri yerle bir etmişti(Fehmi,1992).

Adadaki 43 ayrı yerleşim bölgesine sıkıştırılan Türklere karşı 11 yıllık bir askeri ve ekonomik abluka uygulanmış, Türklerin her türlü hareket ve ikamet serbestisi kaldırılmıştı(Akbulut,1988).

15 Temmuz 1974'te askeri yoldan adayı tamamen ele geçirmek isteyen Yunan subayları ile Samson ve arkadaşları, Makarios'u devirerek kontrolü ele almışlar ve Enosis yolunda tek engel olan Türkleri de ortadan kaldırmak amacı ile 22 Temmuz 1974'te harekete geçmek için hazırlığa başlamışlardı(Akbulut,1988).

20 Temmuz 1974'teki Türkiye'nin askeri müdahalesi üzerine, Barış Harekatı ile adanın bağımsızlığı korunmuş, Türklerin ortadan kaldırılması ve adanın Yunanistan'a ilhakı önlenmişti.

1977 Denктаş-Makarios ve 1979 Denктаş-Kiprianu doruk antlaşmalarına karşın, Rumlar iktidarı Türklerle paylaşmak istemediklerinden, adada iki kesimli ve eşit haklara sahip iki toplumlu bir federasyon kurulması, Birleşmiş Milletlerce harcanan tüm çabalara rağmen sonuç vermemiştir(Gazioğlu,1997).

1.2.6 Halk Bilimi Nedir?

Halkın geleneğe bağı maddi ve manevi kültürünü kendine özgü metotlarla derleyen, araştıran , sınıflandıran, çözümleyen ve halk kültürü üzerinde değerlendirmeler yapan bir bilimdir.

Halk biliminin inceleme alanı halk kültürüdür. Halk kavramı, siyasi ve ideolojik görüşlere göre farklı değerlendirilmektedir. Folklörcülere göre halk ortak sosyal ve kültürel özellikleri bulunan insan topluluğudur. Halk yalnızca köyde değil, şehirde de yaşamaktadır. Çiftçi, işçi, memur, esnaf vb. halk kültürünün taşıyıcısı olarak halkı oluşturmaktadır. Köylü, halk kültürünü en çok taşıyan, yaşatandır(Halk Bilim,1988).

Milletleri diğer milletlerden ayıran kültürel özelliklerin esası halk kültürüdür. Başka bir deyişle folklördür. Milli kültür denilen kültür değerleri de folklörden kaynaklanmaktadır.

Kültürel ürünün folklör malzemesi sayılabilmesi için şu özelliklere sahip bulunması gerektiği belirtilmektedir:

1. Halka ait olması.
2. Anonim olması.
3. Sözlü geleneğe dayalı olması.
4. Nesilden nesile, toplumdan topluma geçerek yayılmış olması.

Halk bilimi, halk kültürünü araştırıp değerlendirmekle toplumun sosyo-ekonomik dinamiklerini ortaya çıkarmakta, milletin kültür birliğini sağlamakta, mahalli kültürü önce milli kültür, daha sonra da evrensel kültür haline getirerek, insanlığın ortak kültürüne katkıda bulunmaktadır.

Genç bir bilim olan halk biliminin konuları başlangıçta anonim halk edebiyatı ürünleriyle türkülerden, geleneklerden ve inançlardan ibaretti. Günümüz folklör anlayışına göre halka ait herşey onun kültürünü oluşturmakta, dolayısıyla folklörün konuları içine girmektedir.

Folklörün bilim olarak ilânından önce halk kültürü araştırmalarına bilimsel bir anlayışla yaklaşan, folklörün bilim olarak ilhanını kolaylaştıran kişilerin başında İtalyan Giovanni Batista Vico (1668-1744) ve Alman filozof ve şairi Johan Gottfried von Herder (1744-1803) gelmektedir. Folklörün (Halk biliminin) temeli Herder tarafından atılmış denebilir.

22 Ağustos 1846 tarihi, halk bilimi teriminin doğduğu tarihtir. Folklörün isim babası William John Thoms (1805-1885) 'un bu tarihte İngiltere'de The Athenaeum gazetesinde Ambrose Metron takma adıyla bir mektubu yayımlıyor . Bu mektup da Thoms, halk kültürü ürünlerinin derlenmesini istemekte ve o güne kadar popüler antiquities denen bu ürünlere (folklöre) denmesini teklif etmektedir.

Bu gün çeşitli dillerde halk ve bilgi, bilim kelimeleri yan yana getirilerek oluşturulmuş, folklör karşılığı bir çok kelimeler kullanılmaktadır.

Folklörün bilim olarak kabulü konusunda 19. yüzyılın sonlarında Avrupa'da önemli çalışmalar yapıldı. Alman, İngiliz, Fransız, İsveç bilim adamları bu çalışmalarda önemli rol oynadılar. 20. yüzyılın başlarında Avrupa Devletleri'nde folklör değerleri arşivleri çoğaldı.

Her devlet kendi halkının folkörünü derleyip arşivlemeye çalıştı. Halk biliminin çalışma konularıyla ilgili olarak yapılan tesnif çalışmaları hakkında yabancı ülkeler ve Türkiye'den bazı örnekler verebiliriz.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ulu önder Atatürk, Türk kültürünün temeli, kaynağı olan Türk folklörüyle ilgilenmiştir. Atatürk'ün "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür." sözü Türk kültürüne verdiği önemi en güzel şekilde açıklamaktadır.

1570-1571 yılından sonra, Kıbrıs adasına Anadolu'dan gelen Türkler yerleşmeye başlamışlardır. Bu yerleşme ile birlikte Türkler, kendilerine ait gelenek - göreneklerini de buraya taşımışlardır.

Kıbrıs Türkleri Anadolu'dan gelen Türklerin torunlarıdır; Bu toplum dört yüz yıllık tarihi süre içerisinde ırksal saflığını muhafaza etmiştir (Yorgancıoğlu,2004).

1.2.7 Türkiye'de Düğün Ve Evlenme Gelenekleri

Düğünler, tüm dünya kültürlerinde olduğu gibi Türk kültüründe de insanların mutluluklarını ifade eden törenler arasındadır. Hangi tür yerleşim biriminde olursa olsun, hepsinde de standart kalıplar içinde gerçekleşir. Düğünün amacı kuşkusuz, evlenen çiftleri çevreye ilan etmek, duyurmaktır. Demek ki çevre, evlilik olayında önemli bir etkindir. Yani evlilik, sadece bireysel bir olay olmayıp, çevreyi ilgilendiren ve çevrenin de devreye girdiği bir olgudur. Evlenme nedeniyle çiftlerin çevrelerini genişlettikleri de bir gerçektir. Özellikle her iki tarafta akrabalıkların oluşması, bunun başlıca kanıtıdır. Düğünlerin pek çok işlevleri vardır. Bunları aşağıdaki noktalarda özetleyebiliriz:

1.2.7.1 Düğünlerin İşlevleri

a) Düğünlerin önemli bir işlevi, müzik, oyun, eğlence, sohbet, seyretme, yeme içme gibi birçok serbest zaman etkinliklerine yer vermesiyle de insanların hoşça vakit geçirmesine yardımcı olmasıdır.

b)Düğünler toplumda dayanışmayı pekiştirir.

c) Bazı insanların yeteneklerini sergilemelerine yol açarak, onların psikolojik yönden doyum sağlamalarına yol açar.

ç) Yaşamı zenginleştirir. Tek düze yaşamdan bir ölçüde kurtulmayı sağlar.

d) Kazancın yeniden dağılımını gerçekleştirir. Gelir el değiştirir. Armağanlar vs. gibi harcamalar yoluyla servet dağılmış olur.

gibi harcamalar yoluyla servet dağılmış olur.

e) Belli mesleklerin ortaya çıkmasına yol açar. Böylece bazı kişiler profesyonel olarak meslek sahibi olurlar. Örneğin, müzisyenlik gibi.

Düğün, evlenme olayının sadece bir kesitidir. Fakat evlenme olgusu evrensel olduğu gibi, onun bir kesiti olan düğün de evrensel bir olgu olarak tüm kültürlerde görülür. Fakat her kültür, evlenme olgusunu ve düğünü kendi kural ve kalıplarına uydurarak gerçekleştirir. Bu biçimlendirmede toplumun tarihsel gelişimi, yerleşim düzeni, ekonomik yapı ve gelenekler rol oynar.

Düğün aşamasına gelmeden önce, evliliğin daha önceki aşamalarına bir göz atmada yarar görüyoruz. Bu aşamalar, geleneksel kesim ve kentsel kesimde ortak özellikler göstermektedir. Yörelere göre pek çok ayrıntılı uygulamalar vardır. Biz burada bu ayrıntıları bir tarafa bırakarak, ortak olan yönlerine değineceğiz.

1.2.7.2 Evlenme Aşamaları

Düğünden önceki aşamalar, bilindiği gibi, görücülük-dünürçülük, söz kesimi, nişan ve düğündür. Bu aşamalar hiçbir yörede öz olarak değişmez.

a) Görücülük ve Dünürçülük

İlk aşama olan görücülük, kız bakma, kız arama, kız beğenmeyi ifade eder. Kentlerde daha çok tanışıp anlaşılarak evlenme yaygın, geleneksel kesimde görücülük daha egemendir.

Erkeğin aile üyeleri akraba ve komşularından seçilen birkaç kadının, beğenilen kızın evine ziyarete gitmeleri, kızı görmeleri, onu incelemeleri ve niyetlerini açığa vurmaları, görücülüğün kız bakma aşamasını oluşturur. Bu tür evlenmede eşlerden çok, onların yakınlarının beğenisi, isteği ve girişimi söz konusudur. Kuşkusuz erkek de bu tercihi genellikle onaylar.

Dünürçülük ise, beğenilen kızın istenilmeye gidilmesidir. Afyon gibi bazı yörelerde önce kadınlar, daha sonra erkek dünürçüler ayrı ayrı kız istemeye giderler. Aralarında evlenecek erkek bulunmaz.

İkinci kez kız evine gidiş, evlenme öncesinin kabulü anlamına gelir. Bu sırada kız evinde erkek tarafının getirdiği şeker, lokum, çikolata gibi yiyecekler (şirinlik, ağız tadı vs.) yenilir. Bazı yörelerimizde Kuran da okunur.

Daha sonra kız tarafı, kızlarına alınacak ve yapılacak şeylerle ilgili isteklerini bildirir ve bir anlaşmaya varılır.

Düğün gününe yakın iki taraf, yakınlarıyla birlikte çarşıya çıkar, ziynet eşyaları, ev takımları, elbiseler, kumaşlar ve çeşitli hediyelikler alınır. Her iki taraf da birbirine armağanlar alır. Armağanlaşma, evlenme ve düğün geleneklerinin temel yönlerinden birisidir.

b) Söz Kesimi

Dünürçülük yoluyla anlaşmaya varan taraflar, daha sonra söz keserler. Daha önce anlaşılan aileler, bu kez, daha geniş bir çağrılı huzurunda sözle bu anlaşmalarını yeniden dile getirirler. Buna, "söz kesimi" denir.

c) Nişan

Söz kesiminden sonra nişan aşaması başlar. Daha çok kız tarafı nişanı yapar. Nişanda kıza "Takı" denilen ziynet eşyaları takılır. Önce, çağrılılar huzurunda herhangi bir büyük kimse, adayların sağ ellerinin nişan parmaklarına yüzük takar. Sonra diğer takılar takılır, yenilir, içilir, eğlenilir. Takı takmak da evrensel ve temel bir evlenme geleneğidir.

Nişan süresi, tarafların anlaşmasına bağlıdır. Okul, askerlik, iş durumu, hastalık, ölüm gibi nedenlerle süre uzatılabilir ya da kısaltılabilir. Son yıllarda bu sürenin çok kısaltıldığı görülmektedir. Çünkü, nişan ne kadar uzarsa, taraflar arasında anlaşmazlıklar da o kadar artabilir kaygısıyla nişan en fazla altı ay ya da bir yıl olarak belirlenmektedir. Kent ortamında nişanı artık kız tarafı yapmaktadır.

ç) Nikâh

Genellikle düğünden önce yapılan nikâh da resmi ya da dinsel olarak iki türdedir. Geleneksel kesimlerde dinsel nikâh da resmi nikâh kadar önemlidir. Birçok vatandaşımız her ikisini de yerine getirmektedir. Böylece evlilik, gerek yasal, gerekse dinsel olarak çevre tarafından onaylanmış olur. Önce yasal, sonra dinsel nikâh yapılması yaygındır.

1.2.7.3. Düğün

Evlilik aşamaları içerisinde en canlı ve önem verilen kısım düğündür. Düğünü iki kısımda ele alabiliriz.

- a) Kına gecesi
- b) Esas düğün

a) Kına Gecesi

Esas düğünden bir gün önce kız evinde yapılan bir törendir. Kız evinde, kızın yakın arkadaşları, akrabaları ve komşu kadınlarla birlikte yapılan bir şenliktir. Köylerde kızın evli ya da bekâr arkadaşlarına "Kına yemeği" denen ve kız evince verilen bir yemek vardır. Daha sonra şenlik başlar. O geceye özgü eğlenceler yapılır, oyunlar oynanır, şarkılar türküler söylenir ve kızın ellerine kına yakılır.

Bu arada gelin kız, duygu yüklü türkülerle ağlatılır. Baba evinden ayrılmasının verdiği hüznle kız ve annesi ağlarlar. Kızın ağlaması ve ağlatılması bir gelenektir. Kızın mutlaka ağlaması istenir.

Ayrıca bazı yörelerimizde güveyiye de kına yakılır. Kızın kına gecesi yapıldığı sırada, erkek evinde, erkeğin yakınları ve arkadaşları da bir gece düzenleyerek kız evinden gelen kınayı erkeğin sağdıcı, erkeğin eline yakar. Erkeğe "Sağdıç" ve geline de "Yenge".seçilmesi,..ortak..geleneklerimiz..arasındadır.

Bunların işlevleri vardır. Kızın arkadaşları ve yakınları ile "Gelin Hamamı"na gitmesi, orada yenilip, içilip, eğlenilip yıkanılması da çok yaygın bir gelenektir.

b) Esas düğün

aa) Köy Düğünleri: Düğün, tüm yakınların ve konu komşunun çağrıldığı daha kalabalık bir şenliktir. Mümkün olduğunca herkes çağrılmaya çalışılır. Çağrı işi, "Okuyucu"larla ya da basılı davetiyelerle yapılır. Okuyucuların armağan vermesi ve alması da geleneklerimiz arasındadır. Kırsal yörelerimizde kadınlar ve erkekler ayrı yerlerde toplanarak eğlenirler.

Kırsal kesimde düğünlerimizin nasıl olacağı, eğlence türleri, geleneksel olarak belirlenmiştir. Bunlar yörelerimize göre bazı farklılıklar göstermektedir. Fakat her yöre kendine özgü geleneksel usullerle düğününü yapar.

Köy düğünlerinin en yaygın enstrümanı davul, zurnadır. Bunlar, yıllardan beri yurdumuzun her yöresinde sevilen, beğenilen ve düğün simgesi olmuş çalgılardır.

"Saz" ya da "Bağlama," "Cura" da yine çok yaygın geleneksel bir eğlence aracımızdır.

Bunların dışında yine yörelerimize göre değişen kemence, tulum, tar, klarnet, mey, def, darbuka, sipsi, ut, keman, cümbüş, kanun, kabak kemane gibi enstrümanlar da kullanılır.

Düğünlerdeki oyunlarımız da çok çeşitlidir. Bunlar her yöreye göre değişen halk danslarıdır. Halay, bunların her yörede ortak olan biçimidir. Halayın dışında erkek ve kadınlarımızın ayrı ayrı ya da birlikte oynadıkları karşılıklı oyunlar da her yöremizde görülen ortak bir oyundur.

Sinsin de geceleyin ateş etrafında birbirini kovalama ve ateşin üstünden atlanarak oynanan geleneksel bir oyunumuzdur. Çeşitli yarışmalar (hayvan yarışmaları gibi); komiklikler de köy düğünlerimizin özelliğidir. Fakat bu gelenekler giderek azalmaktadır.

Güreşler, köy düğünlerimizin en sevilen şenliklerindendir. Yemekler, etler, pilavlar, dolmalar, mantılar, etli nohut, çeşitli sebzeler, börekler, tatlılar, meyveler gibi en sevilen yiyeceklerden oluşur, iyi yemek yapan aşçı kadınlar ve tarafların genç kız ve kadınları sürekli yemek yaparlar. Konuklar, akrabalar yer içer. Köy gençlerimiz ve erkekler yaşlılardan ayrı bir yerde veya odada içki içerler. Türküler söylenir.

Kadınlar kendi aralarında oynarken çerez, şeker dağıtılıp yerler.

Damadın hazırlanması: Güvey traşı da geleneksel bir uygulamadır. Sağdıçlarla birlikte güveyinin traş oluşu ve bu sırada köy gençlerinin halay çekmesi bir şenlik biçimindedir. Damadın özel giysisinin giydirilmesi, damat yemeği yenmesi, damatla birlikte topluca camiye namaz kılınmaya gidilmesi de geleneklerimizde mevcuttur.

Güvey hamamı da yine güveyin arkadaş ve yakınlarıyla eğlence biçiminde bir gelenektir.

Armağanların açıklanması: Kimi yörelerimizde kına gecesinde, kimi yörelerimizde düğün sırasında, tarafların ve yakınlarının kıza verdikleri ziynet eşyası ve para gibi armağanlar herkese ilan edilerek açıklanır. Bu uygulama da yardımlaşma biçimi olarak geleneklerimiz arasındadır.

Civar köylerden akraba ve dostlar davet edilir. Davetliler köy hanelerine yerleştirilerek yemek yemeleri, yatmaları, ağırlandırmaları sağlanır. Köylerimizde damadın evinin görünen bir yerine düğün olduğunu belirtmek için bayrak çekilir.

Düğünden önce "çeyiz asmak" geleneği de yaygındır. Kız evinden gelinin tüm çeyiz eşyası erkek evine taşınır ve sergilenir. Konu komşu (kadınlar, genç kızlar) çeyize bakmaya gelir. Genç kızlarımızın yaptıkları işler beğeniyle izlenir. Böylece, geleneksel el sanatlarımızın sürdürülmesi gerçekleşir.

bb) Kent Düğünleri: Kentlerdeki evlenme geleneklerimiz, kırsal kesime oranla değişmiş olmakla birlikte, yine de birçok bakımlardan benzerlik göstermektedir. Örneğin, düğünden önceki aşamalar kentlerde de söz konusudur. Fakat düğünler oldukça değişmiştir.

Kentte düğünler, ya evlerde ya da düğün salonlarında yapılmaktadır.

1. Evlerdeki Düğünler: Düğün salonu ücretini veremeyenler ya da evleri uygun olan kent ailelerimiz, düğünlerini kendi evlerinde yaparlar. Sınırlı sayıdaki konu komşu ve yakınlarla birlikte evlerde yapılan düğünler de oldukça canlı geçer ve kısmen de köy düğünlerine benzerler. Gecekondu ya da kentin apartmanlaşmamış yörelerinde yapılan bu düğünlere kentlerdeki düğün çalgıcıları gelir. Ud, keman, cümbüş, klarnet tef ve darbukadan oluşan çalgı ekibi, üç dört saatliğine gelip oyun havaları çalar, şarkılar söylerler. Daha çok çiftetelli biçimindeki oyunlar oynanır ve genellikle kadınlara yöneliktir. Bu düğünlerde yemek de verilir.

Gecekondu yörelerinde ise davul, zurna daha yaygındır. Düğün çalgıcıları buralardaki düğünlere de gelirler. Gecekondu yörelerinde düğünler kısmen bahçede ve açık yörelerde de yapılır. Bu nedenle halay vs. gibi oyunlar buralarda daha yaygındır. Konuk ağırlama bahçe vs. gibi yerlerde olduğu için, kolaylaşır.

Evlerdeki düğünlerde çalgıcı gelmeden de müzik ihtiyacı, müzik setleriyle, kasetlerle de sağlanır.

Kasabalarda da düğünler, gerek evlerde, gerekse salonlarda ve gerekse kurumların salonlarında yapılır. Enstrüman olarak çalgıcılar ve orkestra yaygındır.

2. Salon Düğünleri: Kentte düğünlerin en yaygın biçimde yapıldığı yerler, bu amaçla düzenlenmiş düğün salonlarıdır. Buralar, özel kişilerden kiralanır. Bir akşamlik ya da öğleden sonrası için kiralanırlar. Bu salonlarda düğün, belli bir düzen içinde yapılır, ikramlar, eğlence daha çok düğün salonu sahibi tarafından anlaşılmaya bağlı olarak sağlanır. Genellikle orta tabakalara mensup ailelerin salon düğünlerinin yapılış düzeni şöylece sıralanabilir:

a) Gelinle damat ve yakınları düğünün başlama saatinden önce gelirler. Bir süre ayrı bir odada (gelin odası) bekleyip, sonra alkışlarla salona girer ve orkestra eşliğinde piste alınırlar ve bir süre dans ederler. Daha sonra herkesin görebileceği bir yere otururlar.

b) Orkestra, müzik yayınına geçer. Tango ya da slow denen ağır parçalardan başlanır, oyun havalarına geçilir. Sonra oryantal müzik, daha sonra da disko ve rock müziğe geçilir. Bir ya da yarım saatte orkestranın görevi sona erer. Bu arada konuklar müzik türüne göre oynarlar.

c) Sıra halk müziği sanatçılarına gelir. Bunlar salonda sürekli çalışan düğün sanatçılarıdır. Aşağı yukarı üç sanatçı çıkar.

ç) Geline takılar takılır. Erkek ve kız tarafı takıları anons edilerek takılır.

d) İkramlar yapılır. Özellikle kuru pasta ve meşrubat sunulur. Kuruyemiş ve karışık meyve de ikram edilir.

e) Daha sonra iki sanatçı daha çıkar. Sanatçılardan birisi şantözdür. Orkestra eşliğinde günün sevilen parçalarını söyler.

f) Daha sonra aile fotoğraflarının çekilmesine geçilir.

Bir süre sonra konuklar, sıraya girerek ev sahiplerine hayırlı olsun dilekleriyle salondan ayrılırlar.

Köy düğünleri de artık salonlarda yapılmaya başlanmıştır.

Salonların ses düzenleri genellikle iyi değildir. Üstelik ses, sonuna kadar açılmakta ve insanlar birbirlerini işitememektedir. Gençler ve yaşlılar hep bir arada aynı masada oldukları için gençler rahat eğlenememekte ve rahat hareket edememektedirler. Böylece gençler, düğün sırasında ya dışarı çıkıp ya da ufak bir odada, yaşlılardan ayrı olarak kaçamak yollardan içki içerek neşelenmeye çalışırlar.

Resmi ve Özel Kurumların Tesisleri

Kentlerdeki ailelerin bir kısmı çalıştıkları kurumların düğün, toplantı vs. için inşa ettirdikleri salonlardan ve tesislerden yararlanırlar. Ordu mensuplarının, çeşitli fabrika ve kamu kuruluşlarının bu amaçlarla kullanılan salonları bu niteliktedir.

3. Kentin Üst Tabakalarındaki Düğünler

Üst tabakalara mensup aileler daha çok, büyük otellerin salonlarını kiralayıp düğünlerini yaparlar. Banknot paraların bol bol saçıldığı, bahşişlerin bol bol verildiği, ikramların zengin olduğu, çiçeklerin dökülüp saçıldığı, viskilerin su gibi içildiği, hanımların giysileri ve mücevherleriyle şıklık gösterilerinde bulunduğu bu düğünler, daha çok, gösteriş tüketimine yönelmiş, israfın en yaygın örneklerinin görüldüğü düğünlerdir. Bu düğün eğlencelerinde de her tür müzik yer almaktadır. Sevilen konuk sanatçılar bu düğünlerde daha çoktur. Dansözler de oynatılmaktadır.

Bu düğünlerin çoğu, videoya çekilmekte, hatıra olarak saklanmaktadır.

Dans, oyun havaları ve halay, bu düğünlerde de yaygındır.

Salon düğünlerinde resmi nikâh da kıyılmaktadır. Ekonomik nedenlerle nikâh için ayrı masraf yapılmaması ve ayrı bir telaşın olmaması için bu yola gidilmektedir.

Sonuç olarak, köy düğünlerindeki halk, kendisi eğlenir, daha etkindir. Oysaki kent düğününde konukların katılımı daha sınırlıdır, sanatçı kadrosu eğlendirir.

4. Düğün ve Evlenme Geleneklerimizdeki Bazı Değişmeler ve Sorunlar

Aşağıda belirtilen bazı değişmeler, evlenme ve düğün geleneklerinde sorunlara yol açmaktadır.

a) Düğün salonlarında yapılan kent düğünleri, müzik türleri açısından büyük bir çeşitlilik ve karmaşa içindedir. Bir yanda ortestra ile pop müzik, daha sonra halk müziği, arabesk, sanat müziği gibi türlerin hepsi de çalınıp söylenmektedir. Bu

müzik türlerinde kullanılan enstrümanlar da oldukça çeşitlenmiş ve karışık olarak kullanılmaktadır. Böylece otantik olan, özgün olan müzik, karma karışık bir hal almaktadır ki, müzik mi, gürültü mü belli olmamaktadır.

b) Özellikle köy düğünlerinde silah atma geleneği de tehlikeli olmaktadır. Pek çok yaralanma ve ölüm olaylarına yol açan bu tür geleneğin sürdürülmesinde bir yarar var mıdır?

c) Düğünlerde aşırı derecede denilebilecek israflara gidilmektedir. Kültürümüzde olan tasarruf anlayışını düğünlerimizde sürdüremiyoruz. Özellikle köy düğünlerinde armağanlaşma geleneği, taraflar için yıkım olabilmektedir. Armağan verilecek kişilerin ve yakınların sayısının geniş kapsamlı tutulması, bu konuda tarafları israfa sürüklemektedir. Fazla sayıda mücevher istenmesi, mutlaka belirli armağanların alınmasının zorunlu tutulması kız tarafına ağır yük olmaktadır. Armağan konusunda makul, ölçülü ve dengeli bir tutumun geliştirilmesine özen gösterilebilir.

Bol miktarda ve herkese bahşış verme geleneğimiz de yozlaştırılmaktadır. Özellikle kentlerden salon düğünlerinde garsona, kutlama telgrafları getiren postacıya, çiçekçiye, fotoğrafçıya, video çekimcisine, sanatçılara bol bahşış vermek de bahşışın anlamını yitirmesine yol açmaktadır.

Sosyal prestij için düğün ikramları da makul düzeyde tutulmalıdır. Bu konuda da her iki taraf aşırı giderlere başvurmaktadır. Ailelerin bütçelerini sarsacak içkili, bol yemekli düğünlere başvurulmaktadır. Gençlere, yakın akrabalara yapılan içki ve yemek ikramı sınırlı tutulup, çay, kahve, çeşitli meşrubatlar, şeker, pasta gibi ikramlar elbette geleneksel biçimde varlıklarını sürdürmelidir.

Kız tarafının çok yüklü miktarda mücevher eşya gibi şeyler talep etmesi de günümüz koşullarına uymamaktadır. Bir düğünün yapılması aile için yıkım olmamalıdır. Önemli olan, iki tarafın yeterli ve makul yardımlarıyla bir yuvanın kurulmasının sağlanmasıdır.

Günün geçim zorluğu koşullarında uzun süren düğünler artık yoktur. Bir zamanlar 40 gün, 40 gece imiş, sonraları 7 gün 7 geceye inmiş, daha sonra 3 gün 3 geceye... Bugün, daha da azaltılarak iki güne indirilmiş durumda. Kırsal kesimlerde bile böyle oldu. Kentte ise, salonlarda iki üç saate indirilmiş durumdadır.

Yurtdışında çalışan işçilerimiz, Türkiye'ye gelip evlendiklerinde, aşırı derecede masraf yapma eğiliminde olmaktadır. Her istenilen şeyi gereğinden çok fazlasıyla yaptıklarından, onlardan bol bol masraf yapmaları beklenmektedir. Aynı davranışları kent kesimindeki üst tabaka ailelerinde de görmekteyiz.

ç) Kent gençlerimizde görülen bir başka sorun da, onların evlenmelerine tamamen kendilerinin karar vermeleridir. Kuşkusuz amaç, tarafların birbirlerini görüp anlaşıp kendilerinin karar vermeleridir. Fakat kültürümüzde gençlerin karar vermesi ve büyüklerin de onayının alınması bir gelenektir. Köyde bile gençler çeşitli fırsatlarda birbirlerini görüp anlaşıp evlenmeye karar veriyorlar. Fakat gönül koyup birbirlerine yaşamlarını birleştirmek için söz veren gençler, işin koparılmasını büyüklerine bırakırlar. Büyüğe saygı ve onların onayı, geleneksel kültürümüzün bu konudaki en belirgin özelliğidir. Telefonla ya da telgrafla, mektupla ailesine ben nişanlandım diye haber salmak ya da el ele tutuşup eve gelip ana babasına "biz nişanlandık" deyip görünmesi, kültürümüzde yadırganmaktadır.

d) Düğün yapmadan nikâhtan sonra balayına çıkmak da geleneksel düğün geleneklerimizin kaybolmasına yol açmaktadır. Herkesi yedirip içirip eğlendireceğime, kendim gider eşimle para harcar, eğlenirim biçimindeki aşırı derecede bireyci bir anlayış, kültürümüze uygun düşmemektedir. Düğünlerin sağladığı olumlu toplumsal işlevleri göz ardı etmek, değerler sistemimizle pek bağdaşmamaktadır.

Bu eksikliği hisseden aileler, hiç olmazsa bir kokteyl yapıp, eşin dostun, akrabanın biraraya gelmesine fırsat sağlamış olmaktadırlar.

Düğünlerimiz, Türk milli kültürünü yansıtan en güzel örneklerdir. Kuşkusuz milli kültürümüzde değişimler olmaktadır. Bu değişimler, düğünlerimize de yansımaktadır. Sanayileşme ve kentleşme sürecinde bu değişimler düğünlerimizi de etkilemektedir. Bu konudaki en belirgin değişim, salon düğünlerinin yaygınlaşmasıdır. Salon düğünleri artık köylerimize kadar girmektedir. Kaçınılmaz olan bu değişimler içerisinde vatandaşlarımız, düğün geleneklerinin özünün kaybolmamasına dikkat etmelidirler. Bu öz de, geleneksel milli eğlence türlerinin korunması olmalıdır. Bu arada konukseverlik, yardımlaşma, komşuluk, dayanışma, akrabalık, davranışlarda ölçülülük gibi değerlerin sürdürülmesi de bu çerçevede göz önünde bulundurulmalıdır. Kültürümüzde evlilik, sadece iki kişinin yaşamlarını birleştirmeleri olarak değil, daha geniş çerçevede iki ailenin arasında olmaktadır. Akrabaların oluşması ve komşuluk ilişkileriyle bütünleşmiş bir toplumsallık, düğün ve evlenme kültürümüzün özüdür. İşte dayanışmanın sağlandığı bu tür bir toplumsallık anlayışının, bireyselliğin önünde gitmesine özen gösterilmelidir. Bu temennimiz, doğal değişimlere müdahale biçiminde değerlendirilmemelidir. Yani bu doğal değişim, bireyciliğin egemen olması biçiminde ise, ki şu anda öyle olduğu anlaşıyor bu durum toplumları yabancılaşmaya götürmektedir. Yabancılaşma sürecine girmiş toplumlar ise, bunu önlemeye çalışmaktadırlar.

1.2.8 Kıbrıs'ta Düğün Ve Evlenme Gelenekleri

Halk Bilimi Dergisi'nin araştırmalarına göre Kıbrıs'ın çeşitli köylerinde kız ile oğlanın evlenme süreçlerindeki aşamalar köylere göre şöyle anlatılır.

Eski zamanlarda, hanımlarımız örtülü olduğu için, eş arayan oğlanın kız görüp beğenmesi bahis konusu değildi. Bundan dolayı, evlenme çağına giren oğlanın ailesine mensup hanımlar faaliyete geçer ve oğulları için kendi sosyo-ekonomik düzeyde olan ailelere kız görmeye giderlerdi. Buna görücülük denirdi. Görülecek

olan kız, görücüler tarafından biliniyorsa fazla tetkike lüzum kalmadan ailesinden istenirdi. Eğer kız bilinmiyorsa, görücülerin görebilmesi için iyice giydirilip süslenir ve gelenlere görme fırsatı vermek gayesiyle kahveleri kız ikram ederdi. Kız, bu esnada ayakta durur, kahveleri dağıtma işi bitince odadan çıkardı. Fazla titiz görücüler, daha esaslı bilgi toplamak istedikleri zaman, kızın teninin ve vücudunun kusurlu olup olmadığını görmek üzere bir yolunu bulup hamamda da görürlerdi. Bu arada, kızın nefesinin vurup vurmadığını anlamak için onunla çok yakından konuşurlardı(Halk Bilim Dergisi, 1996).

Kız beğenildiği takdirde, annesinden:

- Allahın emri, Peygamberin kavliyle kızınızı oğlumuza isteriz diyerek istenirdi.
- Kızın annesi;
- Düşünelim, kısmet ise olur şeklinde cevap verirdi.

Bu arada, oğlan tarafının erkekleri de, kızın babası veya sair yakını erkeklerle temas edip, onlar da aynı şekilde kızı isterlerdi (Halk Bilim Dergisi, 1996).

Bu izdivaç teklifi kız ailesi arasında konuşulup görüşülür ve münasip görüldüğü takdirde kız verilirdi. Sadece şunu belirtmek gerekir ki, bir defa istemekle kız verilmezdi. Dünürçülerin, 'Eşiği aşındırmaları' şarttı. Kız verilmeyecekse türlü bahaneler bulunur ve oğlan tarafına "Kısmetinizi başka yerden arayın" denirdi(Yorgancıoğlu,2004).

Kız verilecekse konuşma ve davranışlardan anlaşılır ve böylece "büyük dünürçülük" yapılırdı.

Bu defa oğlan ve kızın aileleri akrabalarını ve yakın dostlarını da toplayıp, bu son istemeyi kesin karara bağlarlardı. Bu toplantıların en enteresan tarafı ise, konuşmaların arasında manzum söyleyişlerin de yer almasıydı.

Nikâh hazırlıkları yapılırken, oğlanın kıza ve kızın da oğlana göndereceği hediyeler önemli bir yer işgal ederdi (Halk Bilim Dergisi, 1996).

Oğlanın, kız için aldığı hediyeler genel olarak şunlardı:

Eldiven, elbiselik, çarşaflik kumaş, peçe, şemsiye, iç çamaşırları, ayakkabı, çeşitli kokular, sürmedenlik, üstübeç, kına, mendil, çeşitli yemişler ve bunlara ilaveten kırmızı mantınle bağlı bir nişan yüzüğü alınırdı.

Kızın, oğlan için aldığı çeşitli hediyeler ise:

Nişan yüzüğü, çeşitli giyim eşyası, traş takımı, köstekli saat, tütün tabakası, saat ve para kesesi, oya işlenmiş parmaklık olurdu.

Tencerede bişen oddur

Şimdi yedig garnımız togdur

Alem mehel gördüysa

Bızım deyceğmiz yogdur

Allah kısmet eddiysa,

Biz da veririg, derdi (Gökçeoğlu,2002).

Bu sözlerden sonra misafirler dağılır ve akabinde nikâh hazırlıklarına başlanırdı. Söz kesildikten sonra halledilmesi gereken bir sorun da, ağırlık ve nikâh sorunuydu. Ağırlık ve nikâh, tarafların şerefleriyle mütenasip bir miktar olurdu.

Evlilikler genellikle Eylül ve Ekim aylarında yaz işleri bittiği zaman yapılırdı(Yorgancıoğlu,2004).

Nikâh Töreni

Hediye faslından sonra kararlaştırılan bir günde, genel olarak öğleden bir saat kadar önce, imam ve iki şahit kızın evine gelirdi.

Bu arada kız sağında ve solunda iki hanım olduğu halde kapı arkasında durdurulurdu. İmam şahitlerin huzurunda, kapı gerisinden kıza üç defa sorardı:

- Vekilin olayım (Falanın oğlu filanla), nikahını gıyayım mı ?

Kız bu arada çekinir, cevap vermezse, yanındaki hanımlar zorlarlar, hatta gerekirse çimdik dahi atıp kıza, “evet” dedirtirlerdi.

İmam, o zaman da yanındaki hanımlara :

- Cevap veren, vallahi o mudur ?, diye sorardı.

- Evet, denirdi.

Böylece imam ve şahitler oradan ayrılıp camiye giderler ve camide nikâhı kıyarlardı. Nikâh kıyılınca kadar kız, evde şu şekilde bulunurdu:

Odada önceden hazırlanmış bir masa, masanın sağ ve solunda ise gayet uzun iki mum yanmaktadır. Baş örtülü olan kızın önünde Kur'an bulunur. Kız, nikâh müjdecisi gelinceye kadar, eğer bilirse Kur'an'dan yasin okur. Bilmediği takdirde Tanrı'ya dua eder. Kuracağı yuvanın kendileri için uğurlu olmasını niyaz ederdi(Yorgancıoğlu,2004).

Masanın üzerinde Kur'an'a ilaveten ayna, tuz ve ekmek yahut çörek bulunmaktadır.

Ekmek, kurulacak olan yuvanın rızkının bol olması için konurdu. Nikâhtan sonra evlenmemiş kızlara bu ekmekten vermek adeti vardı. Bu ekmekten bir parça alan kızların talihlerinin açılıp, erken evleneceklerine inanılırdı(İslamoğlu,2004).

Ayna, kurulacak olan yuvanın aydınlık olması için konurdu.

Kız bu aynaya bakıp, üç defa, 'Ben çirkin, talihim güzel olsun' diye dua ederdi. Tuz, ağız tadı için konurdu. Yani aile arasında geçimsizlik olmasın düşüncesiyle masada bulundurulurdu.

Nikâhın kıyıldığını haber veren müjdecie bol bahşış verilirdi.

Bu haberden sonra, karıkocanın birbirlerine bağlı kalmaları için, gelinin gamzeleri (saç örgüleri) kırıış ipliğiyle birbirine bağlanır ve bir hafta bağlı kalırdı. Bu bir hafta içinde gelin mübareki sürerdi(İslamoğlu,2004).

Haftanın sona ermesiyle Nikah hamamı yapıldı. Nikah hamamına aileden davetli olanlar iştirak ederdi. Hamama önce uşakların başlarında leğenler taşınırdı. Bu leğenlerin üzerleri kadife veya atlastan tepebaşılarla örtülü olurdu. Arkasından küfelere konmuş yiyecekler atlı arabalara yerleştirilir ve gidecek olan hanımlarla birlikte hamama taşınırdı. Hanımları hamama götüren arabaların atlarının başlarına simle işlenmiş çevreler sarılırdı (İslamoğlu, 2004).

Hamamda bir müddet yıkandıktan sonra, yaşlı hanımlar, saçlarına kına yakarlar, genç hanımlar da saçlarını yumuşak tutmak gayesiyle turunç veya kokulu güllerle kokulandırılmış kil toprağı kullanırlardı. Saçlara konan bu cisimlerin tesirini göstermesi için bir müddet beklemek gerektiğinden, hanımlar, bu zamanı da hamamda çeşitli yiyecekler yemek suretiyle değerlendirirlerdi. Hamamda yenen yiyecekler çoğu zaman yalancı dolma, kaynanmış kuru bakla ve portakal ile zeytindi. Bu yemekler evlerden gelen pırıl pırıl taslar içinde servis edilir ve göbük taşında yenirdi (Yorgancıoğlu, 2004).

Hamam masrafları, oğlan ailesine ait olurdu

Hamam faslı son bulunca, nikâh bitmiş sayılırdı.

Bu arada kızın oğlanı görmesi için, oğlan, kız evine yemeğe davet edilirdi. Fakat oğlan, kızı görmezdi. Nikâh hamamını takip eden günlerde kız ve ailenin yakını hanımlar, oğlan anasının ve sair akrabalarının evlerine ziyarete giderlerdi. Gelin, kayınvalidesinin ve diğer yaşlı hanımların ellerini öper, hayır dualarını alırdı (İslamoğlu, 2004).

Bundan sonra düğün hazırlıklarına geçilirdi.

Eğer damat içgüveyisi olaksa yeni ev yaptırma veya kiralama bahis konusu değildi. Ayrı oturulacağı takdirde evini hazırlar ve bu arada ağırlık parasını da kıza göndermiş olurdu. Oğlanın, bunlar meyanında yapmakla mükellef olduğu daha başka

vazifeler de vardı. Yeni evin oturma odasına ait üç köşe minderlerinin dülger işleri, halılar, mutfığa ait bakır kap kacağın kalay işleri ve kornişlerin satın alınması gibi işler de oğlana ait olurdu. Evin diğer eşyasının temini kız tarafına düşerdi (İslamoğlu,2004).

Evin Döşenişi : Evin döşenmesi ailenin mali durumuna göre ayarlanırdı. Normal bir ailenin bir yatak odası, bir oturma odası, bir misafir yatak odası ve bir de mutfığı bulunurdu. Orta halli ailelerde yemek mutfakta yendiği için, ayrı yemek odası mevcut değildi.

Yatak Odası: Bu odada dört direkli bir karyola bulunurdu. Karyolanın biri yün, diğeri pamuk olmak üzere iki şiltesi olurdu.

Yatak örtüsü olarak ya tepebaşı veya gergefte atlas üstüne Atlas işi işlenmiş örtü kullanılırdı. Karyolanın üzerine cibinlik yerine şal, idare veya bürümcükten sayvanlı, ipekli perdeler asılırdı. Sayvan kenarlarına kumaşına göre tığ işi tenteler ilave edilirdi. Karyolanın başucundaki duvarda, yorganın örneğine göre işlenmiş bir Kur'an-ı Kerim çantası asılı olurdu. Bu odanın diğer eşyasını, süslü ceviz sandıklar ve dört ayaklı bir masa teşkil ederdi. Masanın üzerine seccadeler ve işlenmiş baş örtüleri yerleştirilirdi. Damadın Zifaf Gecesi'nde namaz kılacağı seccade de bunlar arasında olurdu. Bu odada ayrıca fazla yorgan, yatak muhafaza edildiği bir de yüklük mevcuttu(Yorgancıoğlu,2004).

Oturma Odası: Oturma odasında üç köşeyi tutacak şekilde minderler bulunmaktaydı. Bu sedirlerin görünen kısımları ve yastıkları çoğu zaman tepebaşılarla örtülü olurdu. Oturulacak ve dayanılacak kısımları ise beyaz, tenteli örtülerle örtülürdü.

Eskiden büfe adeti olmadığından, evin değerli cam eşyası, yine bu odada bulunan raflarda sıralanırdı. Rafların oymalı köşe kısımlarına Hücre denir ve en nadide maden veya saksunya tabaklar bu kısımda bulunurdu. Bu kısım genişçe olurdu. Yerlerde, yine ailenin mali durumuna göre halılar bulunur, sedirlerin orta yerinde bakır veya pirinçten mangal olurdu.

Pencerelerde, minderlerin kumaşına uygun perdeler olurdu.

Eskiden evlerin pencereleri kafesli veya pancurlu olduğu için pencerenin tek kanadına ağır perde konur, diğer kanat ekseriyetle şal veya bürümcükten olurdu (Yorgancıoğlu,2004).

Misafir Yatak Odası: Bu oda da yine ailenin bütçesine göre tanzim edilmiş olurdu. Bu odada ekseriyetle misafir yatakları, masa, lamba, halı ve minder bulunurdu.

Mutfak: Eski Türk mutfağı bugünkünden çok farklı idi. Yemekler, büyük imkansızlıklarla ve hayli yorucu bir emek neticesinde hazırlanırdı. Mutfakta genellikle çeşitli maddelerden imal edilmiş kap kacak bulunurdu. Bunlar arasında özellikle açkı tahtası, hamur teknesi, kıyma tahtası, toprak ve bakır tencereler, elek, kalbur, çeşitli sahanlar, tahta ve şimsir kaşıklar önemli yer işgal ederdi. Mutfağın bir köşesinde içine bakır kapların konduğu, üzeri yemek masası vazifesi gören sini bulunurdu. Yemek yeneceği zaman bu sini , tahta ayaklar üzerine oturtulur ve aile onun etrafına çökerek yemek yenirdi. Eskiden çatal kullanmak adeti de yoktu. Ev dayanıp döşendikten sonra, davetçi kadınlar tutulur ve mum vererek halk düğüne davet edilirdi. Yani, ağızdan davet geleneği vardı(Yorgancıoğlu,2004).

Davetiye olayı, sonraki yıllara aittir.

Çeyiz:

Kızın çeyizinin önemli bir bölümü eski yıllarda evlerde yetiştirilen ipek böceklerinin ipeğinden elde edilirdi. Bunlar arasında çeşitli gecelikler, elbiseler, ipek perdeler, gergef işleri ilk akla gelenlerdir.

Ayrıca çoraplar, para keseleri, şal, idare, bürümcük gibi ipek yatak çarşafaları ile iplikten dokunmuş yedirme, alaca ve yün çarşafar; Tepebaşı veya atlas işi yatak örtüleri, bohçalar, oyalı, boncuklu ve pullu yemeniler, mendiller, çevreler ve danteller çeyizin kaçınılmazları arasındaydı. Evlenecek kızın çeyizi arasında en az yedi yemeni yorgan bulunduğu da görülürdü. Bu yemeni yorgan yüzlerinin İstanbul'dan geldiği bilinir. Bunların yanında "gelin için hazırlanan her tür eşya ya da evlenen kadının götürdüğü mallar" biçiminde tanımlanan çeyize Kıbrıs Türkünün verdiği önemi şu sözlerden anlamak mümkündür(İslamoğlu,2004).

- 'Gız gondagda ceyiz sandıgda! ' Yani kız çocuğu daha beekte iken çeyizini sandığa yerleştirmeye başlamak gerekir. Kıbrıslı hanımlar, özellikle eskiden kız doğduğunda çeyiz hazırlığına başlar, elde ettikleri her türden çeyizlik eşyayı sandıklarda saklar, günü gelince fazla sıkıntı çekmeden hazırlıklarını tamamlarlardı. Kızın ilk çeyizini hamam taşı ile don oluştururdu. Don konunca, eskilerin deyimiyle Donanma olurmuş.Yani, konan eşya bereketlenirmiş(Halk Bilimi Dergisi,1996).

Bunların yanında çeşitli bakır kap kakak, hamur teknesi, açkı tahtası, penevet (ekmek tahtası), sukka adı verilen toprak tencereler, oklavı, havan, toprak su testisi , toprak su bardağı, elek, kalbur, daire, yağ küpü, hellim küpü, küllü suyu küpü, maltız mangal, bakır mangal, topraktan mamul sırlı tabak ve çanaklar, porselen tabak ve çanakların çeyizde önemli bir yeri vardı.

Bunlardan başka, özellikle konuk ağırlamak için gümüş tepsi, macun ağırlamak için gümüş kaşık ve çatal, gümüş veya cam gülümdan, gümüş buhurdan kızların çeyizleri arasında önemli yer tutardı.

Kızına gümüş eşya yaptırmak isteyen annelerin eski yıllarda gümüş para biriktirdikleri ve bunları kuyumculara verdikleri bilinir. Bu gümüş paralar eritilerek eşya imal edilmiş oluyordu (Halk Bilimi Dergisi,1996).

Bu arada iki karpuzlu lambalar, günlük kullanıma elverişli bir numara, iki numara, üç numara lambalar, aynalar, bakır hamam leğeni, tas, çeşitli mobilya, halı, kilim, hasır, yatak, yorgan, peşkir, silecek , kızın çeyizinin diğer bir bölümünü oluştururdu.

Takı olarak da kıza Bendo, bir dizi urubiye, pantatif, sandıklı altın, kırmızı lira, yerli burma bilezik, broş, elmas küpe, urup küpe, lira küpe, yüzük, ince bilezik verildiği görülür. Tabii ki herkes, kızına, kendi gücüne göre çeyiz vermekteydi(Halk Bilimi Dergisi,1996).

Bunlar yanında anne, baba ve ailenın, çeyiz olarak kıza verdikleri taşınmaz mallar da dikkat çekmektedir. Kırsal yörede taşınmaz mal yanında koyun, keçi, öküz, inek, eşek gibi hayvanların da çeyiz olarak verildiği ve kayda geçtiği bilinir. Daha ilginç yanı, bu geleneğin sadece geline değil damada da çeşitli mallar bağışlanmasıyla genişletildiğidir. Böylelikle, kurulacak yeni yuvaya ekonomik destek sağlandığı belgelerle sabittir. Çeyiz hazırlanırken en çok dikkat edilen konulardan biri de, dokuma çarşaflardır(İslamoğlu,2004).

ESKİ DÜĞÜN HAZIRLIKLARI

Eski devirlerde düğün pazartesi günü başlardı. Düğünün bu gününde kızın, çeyiz olarak götüreceği yorganlar çalgılarla kaplanmaya başlardı. Başı bütün hanımlardan birisi bu işi başlatır ve diğer hanımlar da yardıma gelirlerdi. Yorganlar kaplandıktan sonra, yatakların doldurulmasına geçilirdi. Yatak doldurulunca üzerine

beyaz bir çarşaf serilir, onun üzerine ise al bir örtü konur ve hazır olanlar yatak ve yorganları gümüşlerlerdi. Toplanan para çok olduğu takdirde, gelinle çalgıcılar arasında bölüşülürdü. Az ise sadece çalgıcılara kalırdı. Yatağın üzerindeki paralar kaldırıldıktan sonra, ailenin ilk çocuğunun erkek olması temennisiyle bir erkek çocuk yatak üzerinde tekerlenirdi(Yorgancıoğlu,2004).

Salı gün hiçbir iş yapılmazdı.

“Salı gün başlanan iş sallanır, tamamlanmaz” düşüncesi hakimdi.

Bundan dolayıdır ki bugünde sadece yenir, içilir ve eğlenilirdi.

Çarşamba günü çok hareketli günlerden biriydi. Kızın bütün eşyası çalgılı törenlerle, kendi evine taşınırdı. Eşyalar develere yükletilir, cam eşyası gibi kırılabilenler ve yorganlar sağdıçların omuzlarında ve başlarındaki buğday sapından yapılmış sestalarda nakledilirdi. Deve katarının önünde, alına al grep bağlanmış, telli pullu bir peşenk bulunurdu. Mutfağa ait eşya genel olarak en arkadaki devede olurdu. Gelinin eşyası taşınırken, geçilen yerlerde tütsü vermek adeti mevcuttu. Bir yandan eşyalar taşınırken, diğer yandan da çeşitli yemekler pişirilir ve hazır olanlara öğle yemeği verilirdi(İslamoğlu,2004).

Gelin Hamamı

Aynı gün yemekten sonra, gelin hamamı yer alırdı. Gelinin hamama gidişi, aynen nikâh hamamında olduğu gibiydi. Atlar, arabalar süslenir ve öylece gidilirdi. Gelin hamamına davetli olan hanımlar ve çalgıcılar, gelinden önce, hamamın soyunma salonunda yerlerini almış olurlardı. Misafirler, giyimli olarak sedirlerdeki yerlerini aldıktan sonra gelin, hamam kapısından girerek çalgılarla karşılanırdı. Karşılama havası çalarken:

“Beyaz fese baş bağlamış gül pembe canım,” sözleriyle gelinin çarşafı, peçesi alınır ve yüzüne beyaz duvak örtülürdü. Daha sonra gelini, giriş yeri sağ tarafta bulunan kafesli, yüksek bir yere oturturlardı(Yorgancıoğlu,2004).

Yakın arkadaşlarından birisi de kendisiyle birlikte olabilirdi.

Bu esnada peştamallara sarınmış, yarı çıplak tellak kadınlar hamam kısmından, bahis konusu salona girerek, müzikle oynamaya başlardı. Eğer önceden tutulmuş rakkaseler varsa, onlar da oyun oynar ve halkı eğlendirirlerdi. Oyun oynayan rakkaselere ve tellaklara, omuzlarına arşınlı kumaşlar koymak suretiyle hediyeler verilirdi. Oyunculara gümüşlemek de adetti(Yorgancıoğlu,2004).

Sonra, yüzüne yine duvak örtülen gelin, bu kafesten çıkarılır ve sağdıç hanımların kolunda aşağıya indirilirdi. Gelinin kollarına giren bu hanımların ellerinde çok uzun, beyaz kurdeleli, telli mumlar bulunurdu. Bu arada davetli hanımlara da mumlar dağıtılırdı. Tellakların omuzlarında, ters olarak vazedilen leğenlerde, dörder mum yanardı. Çalgılar çalıp, rakkase ve tellaklar oynayarak, gelini, havuzun etrafında yedi defa döndürürlerdi(Yorgancıoğlu,2004).

Son dönüşte gelini, hamamdan içeriye sokup yıkarlardı.

Gelin, yıkanıp sileceklere sarındıktan sonra, tekrar yüzüne duvak örtülür ve salona geçilirdi. Kız, burada annesinin, kayınvalidesinin ve yaşlı hanımların ellerini öper ve kafes arkasına geçirilip, giydirilirdi. Kız ve oğlan akrabaları bu arada çalgıcıları gümüşlerlerdi. Bu işler bittikten sonra gelin ve aileden olan hanımlar, süslü arabalarla eve dönerken, diğer davetliler de dağılırlardı.

Akşamleyin aileden olanlara ve çalgıcılara yemek verilirdi(İslamoğlu,2004).

Kına Gecesi

Çarşamba günün gecesi, kınaya gelen hanımları kapıda aileden iki kadın karşılar ve çarşaflarını alırdı. Gelen misafirleri, çalgıcılar, Mevlevi Peşrevi ile karşılarlardı(İslamoğlu,2004).

Daha sonraları karşılama havası olarak Kozan Marşı kullanılmaya başlandı.

Bu arada, karşılama havası ile beraber okunan bazı mısralar da mevcuttu.

"Arap da çıkarmış dilini, dilini

Gorkarım ısırarak gelini, gelini

Elini da sarmış beline, beline

Oh maşallah(Gökçeoğlu,2002).

Saat ona kadar misafirler toplanır, çalgılar çalar, eğlenceler devam ederdi. Saat on sularında büyük bir itina ile hazırlanan gelin misafirlerin bulunduğu salondaki yerine oturtulurdu. Gelinin başında kıymetli mücevherlerle süslü taç bulunur, yüzüne yapıştırmalar konurdu. Kullanılan bu mücevherler ya aileye ait olur veya yakın tanıdıklardan toplanırdı. Gelinin oturduğu yer, genel olarak yüksekçe bir yer olurdu. Gelin kürsüye oturduktan sonra misafirlere kahve, sigara ikram edilir ve gecenin on birine kadar çeşitli eğlencelerle vakit geçirilirdi(İslamoğlu,2004).

On bire doğru oğlanın kınası, davul zurna veya ince saz eşliğinde gelin evine getirilirdi. Erkek sağdıçların taşıdığı kınayı, kapıda yenge kadın alarak içeriye götürürdü. Oğlanın kınası gümüşlendikten sonra iade edilirdi. Bu kınadan toplanan para damadın sağdıçlarına ait olurdu.

Sağdıçların göturdükleri kınadan önce, damadın sağ serçe parmağı kınalanırdı. Sonra sıra sağdıçlara gelirdi. Bu arada erkekler kadınlardan ayrı bir yerde yerler içerler, eğlenirlerdi(İslamoğlu,2004).

Saat ikiye doğru gelinin kınası, çalgılarla ortaya çıkarılırdı. Kına büyük bir sini içerisinde olup, ortasında mum yanardı. Kınayı, hazır bulunanların gümüşlemesi adetti. Kızın kınasından toplanan bu para ise, yenge kadının olurdu(Yorgancıoğlu,2004).

Kınanın işlenmesi bitince misafirlere mumlar dağıtılırdı. Gelin sağdıçları, yine kızın başına beyaz duvak örterek, koltuğuna girerlerdi. Elllerinde yine uzun,

Bu sözler, baba evinden ayrılacağını hatırlattığı için gelin ağlardı.

Eller kınalandıktan sonra, sıra ayakların kınalanmasına gelirdi.

Ayaklara kına yakılırken de, şunlar söylenirdi:

Kebabcıların şişi

Gelinin inci dişi

Kınanız mübareki

Biz isderig bahşişi(Saraçoğlu,2004).

Sabahleyin sona eren bu törenlerden sonra gelin yatmaya götürülürdü. Perşembe gün öğleye doğru gelin uyandırılıp iyice süslenir, tellenir, pullanır, alnına bukleler yapılıp elmaslı taç hazırlanırdı. Perşembe gün tepebaşı (Bindallı) gelinliğini giymiş olduğu halde misafirlerin toplandığı salona girerdi. Çalgıcılar gelini Karşılama Havası'yla karşılar, bu esnada kuşatma işi başlardı. Önce baba, elindeki kuşağı üç defa kızın beline bağlayıp çözdükten sonra, kıza mücevher takardı. Kız babasının elini öperken gözleri yaşarırdı. Sonra sıra ile anne ve diğer akrabalar kuşatmaya iştirak ederlerdi. Oğlan ailesi bu kuşatmaya katılmazdı(İslamoğlu,2004).

Kuşatma töreninden sonra gelin, atlastan, işlemeli kumaşlarla süslü arabaya binerek yeni evine doğru yol alırdı. Damat, gelini kapıda karşılar, içeriye alır ve önceden hazırlanan yere oturtur, bundan sonra güveyi oradan ayırırdı.

Geceleyin, yatsı namazı kılındıktan sonra, önde imamlar, arkada damat, sağdıçlar ve halk olduğu halde, meşaleler ve ilahilerle oğlan eve gelirdi. Kapıda yeni yuvanın mutluluğu için dua edilir, amin çekilirdi. Damadı yumrukla içeriye koyduktan sonra halk dağılırdı(Yorgancıoğlu,2004).

Damadı, gelin ayakta karşılar, bu arada oğlan Allah rızası için iki rekat namaz kılardı. Namazdan sonra yenge kadın oğlan ve kızı el ele verip odadan ayrılır ve içerisinde yemek olan bir tepsiyi getirip çıkardı. Damat, karısını ilk defa olarak namazdan sonra görürdü. Bu arada tepsideki yemeği karısıyla birlikte yedi. Bu yemek çoğu zaman pişmiş güvercin olurdu. Güvercin yenmesi sebebi, ailenin güvercinler gibi muhabbetli olması içindi. Bu yemekten oğlan, eliyle önce gelini yedirir, sonra da gelin oğlanın yemesine yardım ederdi.

Zifaf gecesi diye isimlendirilen bu gecenin sabahında oğlan , geline kıymetli bir mücevher hediye ederdi(İslamoğlu,2004).

1.3 PROBLEM CÜMLESİ:

Kıbrıs Türk Toplumu'nun eski ve yeni düğün gelenekleri nelerdir?

Kıbrıs'ta Evlilik Gelenekleri

Aşağıdaki araştırma, Rum halkbilimci ANDREYAS HURSONİDİS'TİN bin dokuz yüz doksan birde Kıbrıs Radyo Yayın kurumunda yayınlamıştır. Konu Kıbrıs'ta Evlilik geleneği olmuştur. Araştırma özellikle Rumlar düzeyinde yapılmış olmasına rağmen konunun bizleri ilgilendiren bölümleri de olacağı düşünülerek yayınlanmasına karar verilmiştir.

Ülkemizde bir takım değerlerin Türk mü Rum mu tartışmaları her zaman sürüp gitmiştir. Bu tartışmalar çoğu kez temelsiz ve sırf yeni nesillerin gözlemleriyle yapılmaktadır. Bu nedenle, çoğu bulgular reddedilerek bir sonuç üretilmek istenmektedir. Bu ad ortak değerler açısından çok önemli bir kayıp sayılmaktadır. Çünkü iki kesimin de kullandığı kimi değerlerin reddedilmesi halk kültürü açısından çok önemli bir kayıptır.

Bilindiği gibi bunun tam zıttı olan bir görüş de ortaya konup herşey ortaklı kavramıyla hareket edilmektedir. Böylelikle birtakım nüanslar ele alınmaktan kaçınılmaktadır. Günümüzde şu veya bu ölçüde yerleşen bazı olgular sanki geçmişte varmış gibi bir anlayış yerleştirilmeye çalışılmaktadır.

Kıbrıs'ta insanların birbirine karşı dileklerinden en önemlisi çocuklarının düğünlerini görmektir. Anne babanın en büyük isteği çocuklarının evlenmesi ve kısmetinin iyi olmasıdır. Halkımız; kız çocukları için evliliğin bir şans, mutluluk olduğuna inanır.

Bir kız çocuğu doğar doğmaz annesi çeyizi hazırlamaya başlar. Çeyiz nedir? Çeşitli çarşaflar, nevresimler, işlemeli kumaşlar, bakır eşyası, mutfak eşyaları, hamurun yoğrulmasında kullanılan eşyalar, bakır leğen, çatal bıçak takımları, kısaca bir evin dönmesi için gereken eşyalar çeyiz sayılır.

Şimdi de gelelim evlilik geleneklerine...

Bir genç erkek kıza direk evlilik teklifinde bulunamazdı.

Her zaman teklif görücü aracılığıyla yapılırdı.

Erkeklerin dikkat ettikleri nokta kızın iyi bir aileden olmasıydı. Fakat bu erkeğin ailesini daha çok ilgilendirmekteydi.

Bunun yanında kızın ailesinin tarlasının ve parasının olmasına dikkat edilirdi. Halk dilinde "Ellerini dolduran bir evliliğin, kucağını dolduran bir karın olsun" denir. Öyle bir kadın istenirdi.

Kızların evlenme yaşı on sekizde başlardı. Erkeklerin biraz daha büyük olması gerekirdi. Ortaçağda Kıbrıs'ta yürürlükte olan ve "azises" denen kanunlara göre bir kızın on iki yaşından önce nişanlanması yasaktı. Buna rağmen Girne'nin

Akatu Bölgesi'nde ,olduğu gibi çocukları çok küçük yaşta ve hatta doğmadan önce nişanlıyabiliyorlardı. Buna "küçük yaşta nişanlanma" denirdi.

Kızın ailesinin niyetini öğrenmek için önce görücü ziyarete giderdi.

Görücü büyü ve nazardan sakınmak için iç çamaşırlardan birini ters giyerdi. İkinci nokta ise kapıya geldiğinde biraz beklerdi. Bu geleneğe daha çok Girne'de rastlanırdı. Bunu yaptığı zaman evliliğin gerçekleşeceğine inanırdı.

Görücüyü daima damat tarafı gönderirdi. Görücü daha sonra erkeğin ailesine haber verirdi. Onlar da yemekler hazırlayıp, kadının ailesine, kızın evine giderek şöenler yaparlardı. Tanrının izniyle anlaşılmaya varıp tokalaşarak söz keserlerdi. Tokalaşmak anlaşılmaya varıldığını belirtirdi. O zaman tokalaşmak resmi bir belge değerini taşırdı ve hiçbir zaman bozulamazdı.

Genç erkekler evlenecekleri kızı genellikle panayırlarda tanırlardı ve onlara sevgilerini göstermeye çalışırlardı. Eskiden öpüşmek, evlenmek kadar ciddi bir olaydı. Nişan töreninde damat gelini öptüğünde evlilik kesinleşirdi. Geleneksel kültürde ve toplumlarda yöresel olgular ön planda ele alınmalıdır. Bu nedenle yöreler düzeyinde görülen farklılıklar bir kültürel zenginlik olayı olarak kavranılmalı ve değeri ona göre verilmelidir. Eğer bu farklılıklar reddedilme gayesiyle ele alınırsa araştırmalarda çoğu kültürel zenginlikleri de beraberinde götürmesi kaçınılmazdır.

Kültürel zenginlikler iddialarla değil bulunan birçok bulgularla ispatlanır.

Eskiden bir takım olaylara başka bir değer verilmesi değişik algılanmalara yol açardı.

Yaşanan o günün koşulları bunu gerektirmekteydi. Yakın geçmişimizde düğünler saatlara değil, günlere bile sığdırılmazdı. Düğün denilince yemesiyle, içmesiyle, eğlencesiyle tüm değer yargılarını kendi içinde taşırdı. İnsanların birçok inançlarını yaşatırdı.

Kısaca kapalı tarım toplumlarında yaşanan düğünler ile günümüz elektronik çağın değişkenliğinin düğünleri aynı değildir. Üstelik kapalı dönemlerde varolan yaşam biçimi kendi içinde farklılıkları dahil etmeğe uygun bir konumdadır. Ne geçmişimizi günümüzde yaşamak ne de günümüzdeki değerin aynısını geçmişe taşımak mümkündür. Herşey kendi yaşantısı içinde ele alınmalıdır. Geçmişdeki ayrıcalıkların yoğun farklılıklarının da günümüzde olması mümkün değildir(Halk Bilim Dergisi,1996).

KIBRIS TÜRKLERİ'NDE ESKİ KÖY DÜĞÜNLERİ

Yaşlıların anlattıklarına bakılacak olursa 1930 - 1935 yıllarına kadar küçük yaşta, 13 - 15 yaşlarında evlenilirdi. Pek çok yaşlı kadından 15'lerine bastıkları zaman ilk çocuklarını doğurmuş bulunduklarını çok işitilmiştir. Ama niye çocuk yaşta evlendiklerini kimse izah edememiştir. Muhakkak ortamın bir gereği idi veya bugün için tesbiti imkânsız şartlar mevcuttu. Fakat durum ne olursa olsun, eski nesillerin evlenme törenlerine büyük önem verdikleri bir gerçektir. Masallarda geçen ve kırk gün kırk gece devam eden düğünler mübalağa değildir. 1950 yıllarında düğünler bir hafta (altı gün)sürerdi. Kaldı ki, bu düğünleri yapanlar, ne ağa, ne paşa ne de padişah değillerdi. Sıradan köylülerdi(Yorgancıoğlu,2004).

Köylüler arasında bir laf vardır. "Gız gundagda, cehiz sandıkda" derler. Köy erkeklerinin çocuklarını oğlan istemelerinin başlıca sebebi de budur. Çünkü kız çocuğu sahibi ana, kızı daha bebek yaşta ikenden sandığın bir köşesinde çeyiz biriktirmeğe başlar. Bunları, ya köy köy gezip öteberi satan bohçacı kadınlardan veya her kasabaya inişte gücünün yettiği kadar, çarşıdan alır. Azar azar biriktirir. Tabii bunlar para ile olur. Satın alınan eşyalar, bakır kap kakak, cam eşya, porselen eşya altın ve altından mamul süs eşyası, elbiselik v.s.dir. Cam eşya kadeh takımları, vazo

gölümünden, içki takımları, şerbet takımlarından meydana gelirdi. Kap kacak ise, mali duruma göre bakır kazan, tencere, sini, tava, tas, güğüm, ibrik, sürtecek, kevgir, kepçe v.s. olurdu. Süs eşyaları bilhassa altın (lira, bendo, beşibirlik) bilezik (Düz veya burma) göğüs ve baş iğneleri, gerdanık ve çeşitli yüzüklerden meydana gelirdi. Porselen eşya ise lamba, çeşitli yemek ve kayık tabakları, süs tabakları, topraktan ve sırlı vazolar idi. Ve raflara dizilirdi. Bu eşyaların yekünü büyük bir para tutardı. Ama azar azar alındığı için külfet teşkil etmezdi. Tabii kız bir taneden fazla mesela iki üç tane olursa o aile her birine ayrı ayrı hazırlamak zorundaydı. Bu ise kelimenin tam manası ile külfetti. Ama ne olursa olsun azar azar biriktirme takdire şayan bir yoldu. Çünkü gelinlik çağına gelmiş her genç kızın çeyizi hazırды. Geriye bir "pırtı" kalırdı (Yorgancıoğlu,2004).

Pırtı, karyola dolap, camlık (vitrin), boro, masalar, kanepeler ve sandalyeler idi. Bunlar mutlaka düğün öncesine bırakılırdı. Güvey nasıl arzu ediyorsa veya başka yere taşınmak gerekirse, ona göre ayarlanıp "pırtı biçtirilirdi" (İslamoğlu,2004).

Yatak takımlarına, örtülere, yer döşemelerine para verilmezdi. Anne "böcü tutar" (ipek böceği besler), bundan "güğüllü çıkarır", tezgaha verip, idare, bürüncük ve şal dokuturdu.

Yatak ve yorgan örtüleri bunlardan yapıldı. Kışın kullanılmak üzere yün bükülür, (eğirilir), yine tezgâha verilip dokutulurdu. Tezgâhta dokunan diğer bir ev eşyası ise kilimdi. Kilim bugünün halı vazifesini görürdü. Anne elbise artıklarını atmaz, şeritler halinde kesip saklar, yeterince birikince de verip dokuturdu. Bu kilimler yatak ve misafir odalarının altına serilirdi. Yataklar için gerekli malzeme yündü (Yorgancıoğlu,2004).

Köylü her sene kendi koyunlarından bir iki hayvanın yününü seçip ayırır, zamanla da yataklara yetecek kadar yün kendiliğinden birikmiş olurdu. Yorganlar ise düğün hazırlıkları sırasında düşünülürdü. Genellikle yorgancılar eve çağrılır ve güzel örnekli "gelinnik yorganlar" diktirilirdi. Yatak örtüleri, yastık

zarları(kılıfları) masa-örtüleri, perdeler, namsiye ve yatak çevresindeki tenteler ya anne veya bizzat kız tarafından işlenir, bohçalanırdı. Böylece gelinlik çağına gelmiş her genç kızın çeyizi, köylü deyişi ile "bir tamam" hazırlanmış olur, artık kısmetlisini beklerdi(İslamoğlu,2004).

Görücüler vasıtası ile kız beğenilir, çeşitli vesilelerle her yönü araştırılır ve nihayet ailesinden istenirdi. Baf köylerinde ise bu isteme yolları pek çoktu.

a) Biraz varlıklı ve birbirleriyle iyi geçinen akraba aileler. "Mal dışarı gitmesin" veya "Havlımda asma dururkana suyu başgasının havlısına ne dökeyim?" düşüncesinden hareketle daha küçük yaştan "söz keserlerdi". Oğlan ergenlik çağına erişince "kulağı açılır" yani durumdan haberdar edilirdi. Eğer ailesinin arzusu hilafına harekete niyetlenirse ailenin en yaşlıları baskı yapar evliliği gerçekleştirirlerdi (Yorgancıoğlu,2004).

b)Orta hallilerle fakirler söz kesmez "oğlanınan kız dellalda" derlerdi. Bu söz oğlan istediği kızı seçsin kız da beğendiği oğlana varsın anlamındadır. Bu guruba dahil olanlar akıllarına estiği zaman nikah olamaz veya evlenemezler.

"Oğlanın cebi ağırlaşsın" yani para kazanıp aile geçindirecek hale gelsin şartını

koşarlar. Ancak öylelerine kız verilir. Eğer oğlanın eli iş tutmamışsa, kız da fakirse, aileler buna şiddetle itiraz eder. "İki çıplak bir hamama gelişir" veya

"Bre oğlancığ aç gözünü, garı deyecek duz götün edecek cuz" şeklinde onları caydırmaya uğraşırlardı. Yok eğer fakirliklerine rağmen münasip görülmüş ise, söz kesilir ve birkaç yıl beklenirdi(Yorgancıoğlu,2004).

c) Parası olmayan ve başka engeller karşısında olanların baş vurduğu yol "kız kaçırmaktır". Bu yola yaşlı aşıklar, sevdalı gençler ve hovarda geçinenler baş vururdu. Kaçırılan kızın ailesi daha fazla rezalete meydan vermemek için onları "sarıp sarmalar" böylece bütün engeller ortadan kalkmış olurdu. İkinci Dünya Harbinden bu yana Kıbrıs Türkleri arasında kız kaçırma olayları pek nadirdir(Yorgancıoğlu,2004).

ç) Aracılarla evlenme: Bu yolla daha çok iç harp öncesi baş vurulmuştur. Sebep de herkeste uyanan kasabalı olma merakıdır. "Aman gızım benim gibi eziyetlenmesin, evinde hanım gibi otursun" düşüncesidir. Kız anaları köy köy gezen bezirgân (bohçacı) kadınlardan kızları için kasabalardan birer damat adayı bulmalarını isterler. Tabii bahşiş de atarlar. Bezirgân kadın aslında kimin kız aradığını bilir. Önce "Bir bakayım, soruşturayım" der, habersiz gibi görünür ama "devrisi hafta" gene sökün eder. Bir değil birkaç istekli bulunduğunu müjdeler. Tavsiyelerde bulunur. O gidince kız anası kızının da fikrini alıp mesleği kendilerince uygun olanını seçer. Bezirgân kadın, oğlan tarafının da kulağını doldurur. Artık iki ev arasında mekik dokur.

Haberi birinden alır ötekine götürür. Ağırlık, ev, cehiz (pırtı) mal, hayvan konuları anlatılır. Eğer uzlaşabilecek bir ortam hazırlanmışsa oğlan tarafı adına yakınlarından birisi kızı görmeğe gider.

Kızı beğenirse bir gün kararlaştırılır. Oğlan tarafından bir gurup kız evini ziyarete giderler. Evlenme şartları kesin bir karara bağlanır, ve kız "Allah'ın emrine. peygamberin kavline" ana babasından istenir. Herşey önceden bilindiği halde hemen evet denmez. "Kısmetisa" diye açık kapı bırakılır. Birkaç gün içinde de evet cevabı oğlan ailesine iletilir. Yok eğer kız tarafının niyeti yoksa, aracı kadınla gelen ilk akrabaya "bir de babasına soralım", "gızımızın vagdi değil" veya "vagdımız yogdur" şeklinde cevaplar verilir. Müspet cevap alındıktan sonra kız tarafı oğlan ailesini davet eder, masa hazırlar ve söz keserler. Baf kazasına bağlı Susuz, Fasula, Aydın ve Kalkanlı köylerinde söz kesiminden sonra oğlan kıza bendo (beşibirlik) vermezse söz geçersiz sayılabilir. Bu şekilde anlaşıldığı halde sonradan vazgeçilen evlilikler olmuştur. Bu durumda yani söz kesildikten sonra kızla oğlan birbirinin "nişannısı" sayılır(Yorgancıoğlu,2004).

d) Oğlanın kendisi veya ana/babası bir kız beğenir. Bu takdirde kız tarafının ağzı aranır. Tabii bu iş emniyetli kişilerle yürütülür. İcabı halinde kızın kulağına da fısıldanır. Eğer meyil hissedilirse köyün "bu hususta pişkinli şahısları vasıtası ile bu arzu daha açık bir şekilde izah edilir. Cevap müsbetse oğlan tarafı "Dünürcü yollar".

Ağırlık, mal, mülk, ev, çeyiz hususları konuşulup karara bağlanır. Dünürçüler birkaç defa gidip geldikten sonra oğlan tarafından yetkili kişiler gider ve kızı ailesinden ister. Bu isteyiş doğrudan doğruya "Allah'ın emrine, peygamberin kavline oğlumuz ... 'ya kızınız ... 'yı isteriz" şeklinde olabildiği gibi, dünürçülerinin dillerinin kuvvetine veya bölgelerin durumuna göre farklılık gösterirdi. Larnaka Kazasında dünürçülüğe gidenler kahve ikram edildikten sonra gerçek niyetlerini şu manzumelerle ifade ederlerdi.

Euzubillahi Mineşşeytanirracim

Bismillahirrahmanirrahim

Evinizde var bir padem

Gelişimiz hem uğurdur ,hem kadem

Sizden bir cevahir isterik

Ya evet deyin ya hayır(Gökçeoğlu,2002).

Allah'ın emri peygamberin kavli üzerine oğlumuz ... 'a gızımız ... 'ı isterik. Düşünüp bir garara varmanız için birkaç gün sonra gene gelirik ... derlerdi. Veya;

Ağzımızda dua var

Ayağımızda oğur var

Tanrı dileğiyle gızınız.. 'ı isdeyen var

Vereceğiniz cevabda sağ barmağımızda yüzük var; veya

İyi niyetilan evimizden galkdık

Murat göstermeğe geldik

Hak Teala emretmiş gızınız ... 'ı

Oğlumuz ... 'ya isterneğe geldik(Gökçeoğlu,2002).

Şeklinde gerçek niyetlerini ortaya atarlardı.

Karpaz Köylerinden Büyükkonuk (Komikebir'de) oğlan tarafı kız istemeğe gittiğinde şu sözleri söyler.

Uzun uzun gozlar;

Yeter olsun sözler

İşte geldik bizler

Ne dersiniz sizler?(Saraçoğlu,2004).

Kız tarafının cevabı olumsuz ise şu cevabı verir;

Tencerede gaynayan otdur

Ben yemem, garnım tokdur

Sizin söylediğiniz sözler

Benim fikrimde yokdur(Saraçoğlu,2004).

Eğer cevap olumlu ise cevap şöyle olurdu;

Tencerede gaynayan otdur

Ben yemem, garnım tokdur

Bu söylediğiniz sözlere (Aile münasip görürse)

Hiç bir diyeceğim yokdur(Saraçoğlu,2004).

Mağusa Kazasının kaza merkezinde ise dörtlük biraz değişiktir.

Havlınızda var bir padem

Bu gelip gitmem oğur, kadem

Senden bir cevahir isterim

Verecen, yoksa ne den (dersin?)(Gökçeoğlu,2002)

Eğer kız tarafı niyetli değilse cevap olumsuz olurdu ve şu şekilde verilirdi.

Bişirdiğim otdur,

Yeyemem, garnım tokdur

Bu söylediğiniz sözler

Hiç galbimde yokdur(Gökçeoğlu,2002)

Yine Mağusa kazasına bağlı Melunda (Mallıdağ) köyünde olumsuz cevap;

Tavada bişen otdur,

Oğlunuza göre gızımız yokdur;

şeklinde verilirdi.

Eğer cevap müsbet ise, yukarıdaki dörtlükte olduğu gibi;

Tencerede bişen otdur

Yeyemem garnım tokdur

Bu söylediğiniz sözlere

Hiç bir diyeceğim yokdur(Gökçeoğlu,2002).

Bir başka müspet cevap ise:

Merdevenden enerim

Altın nalin geyerim

Gocam gelsin söyleyim

Size cevap vereyim(Gökçeoğlu,2002).

Şeklinde evliliğe itirazları olmadığını belirtirlerdi.

Köylerde oğlan tarafının kızı tanımak için vesileler icat etmesine veya fırsat kollamasına lüzum yoktur. (Çünkü köy dar bir çevredir ve herkes herkesi tanır)

Bayram ve düğün esnasındaki eğlenceler sırasında da oğlan aşkını az çok manilerle duyurmuş bulunur. Köylü bunu anlar, dedikodusunu da yapar, ama kız istenirken yolunca yordamınca yapılmasını kınamaz, aksine arzular ve bunu yapmayanlara hor bakar. Söz kesildikten sonra, durum ne olursa olsun uzun süre beklemek adeti yoktur. Hemen "kağıtlar asılır". Bunun müddeti onbeş gündür(Yorgancıoğlu,2004).

Bu onbeş gün zarfında kız veya oğlanla ilişkileri olanlar varsa bile itiraz etmez. Şimdiye kadar itiraz etme görülmemiş bir durumdur. Kağıtlar asıldıktan sonra taraflar beraberce kasabaya iner, gelinlikleri, güveylikleri, yüzükleri "ısmarlar veya kestirirler". Oğlan kıza, kız da oğlana hediyeler (giyecek ve süs eşyaları) alırlar. Nikah merasimi hazırlıklarına başlarlar. Bu hazırlık varılan anlaşmaya göre değişir. Eğer yalnız tebrik kabul edilecekse basdiş (pasta) ısmarlanır, şekerleme alınır. Akrabalar ve yakın köylerden gelecek davetliler için de yemek hazırlanır. Eğer düğündeki gibi tören yapılacaksa hazırlıklar da ona göre geniş tutulur(Yorgancıoğlu,2004).

Davet bir hafta önceden ve gülsuyu ile yapılır. Taraflardan birer kadın ellerinde gülümdanlar, mahalle mahalle dolaşıp kişileri düğüne davet ederler.

Köy kadınlarına göre "Beyaz duvaglar içine girmeg her gızın rüyasıdır". Beyaz muradın ifadesidir. Ve hayatta bir tek defa olsun beyazlara bürünmek saadetlerin en büyüğüdür(Halk Bilimi Dergisi, 1996).

Hazırlıklar tamamlanıp nikâh günü gelince merasim kız evinde yapılır. Gelini çalgıcı kadınlardan birisi hazırlar. Bu gelin hazırlanmasında önem verilen daha fazla baş süsüdür. Köylü kızı allığı yüzünde o gün görür. Kaşları ancak o gün alınır. Saç tuvaleti yapıp bitirilince gelinlik giyilir ve duvağı başına itina ile yerleştirilir. Gelin telleri de takılır. Böylece süsü tamamlanmış olur. Ondan sonra gelin hazırlanan koltuğa yerleştirilir. Çalgı çalmağa başlar. Halk gelini görmeğe girer. Düğün sahipleri misafirlere hizmet eder. Öğleyi biraz geçe bir araba temin edilip nikâh

daireesine gidilir. Nikâhları kıyılır. Köylüler uğurlu olsun diye bir de imam nikâhı kıydırırlar(Yorgancıoğlu,2004).

Hatıra niyetine bir de resim çektirdikten sonra köye dönülür. Köye döndükten sonra köy muhtarının kontrolü ve başkanlığı altında taraflar bir "çeyiz kâğıdı" imzalarlar. Bu kâğıda kaydedilip muhtar tarafından imzalanan kâğıt, hükümetçe de tanınır ve kâğıdı gösterip tarla ve sairenin koçanı sahip değiştirebilirdi.

Ondan sonra sıra tebrik kabul etmeğe gelirdi. Tebrik eden çiftler yeni çiftleri işler, saadetler temennisinde bulunur ve basdışını alıp çıkardı(İslamoğlu,2004).

Misafirlerin para takmasına karşılık ana babaların para yerine kıymetli eşyalar, mücevherler takması adetti. Merasim akşamüstüne kadar sürer, akşamüstü dağılır. Böylece sona ererdi. Nikâh sahipleri zenginse, merasim esnasında çeşitli yemeklerle içki ağırlar, merasim de geç vakitlere kadar sürebilirdi. Nikâh bu günkü anlamıyla karı/koca olmak demektir. Ama 1960 lı yıllara kadar sadece düğüne hazırlık anlamı taşırdı. Nikâhlı çiftin çıkıp yalnızca dolaşmalarına izin verilmezdi. Aynı devrede oğlanın eve sık sık gelip gitmesi de hoş karşılanmazdı. Ama nikâhlılık bir veya iki sene sürebilirdi. İç güveysi olma durumu ise köylülerin rağbet ettikleri bir yol değildi. Ne pahasına olursa olsun kız tarafı düğüne alını açık çıkmak, kızlıkları halka göstermek isterdi. Yoksa dedikodudan kurtulmak imkânı yoktu. Bu dedikodudan tesbit edilebilen cümleler şunlardır. "Madem gendinizi dutamadınız düğünü napacaksınız be gızım. Siz gelin güvey oldunuz, oğlancık da davulun sesini duyar..."(İslamoğlu,2004).

Bütün şartlar elverişli olunca taraflar düğün gününü tesbit eder ve onbeş gün önceden konuklarını davete başlarlardı. Düğüne davet daha değişik olurdu. Kişiler itibarlarına göre davet edilirdi. Davetiye çıkmazdan önce davet mumla yapılırdı. Sıradan kişiler sarı ve ince, daha önemlileri aynı cinsten daha kalın mumlarla, bazan da üzerine kırmızı kurdela bağlayarak davet edilirlerdi. En itibarlı kişilere ise beyaz düğün mumları üzerine kırmızı kordela bağlandığı gibi, bazan da kış tarafı yeşile boyanarak da gönderilirdi. Bu mumların gönderildiği kişiler düğünün şeref

misafirleridir. En büyük itibarı onlar gördükleri gibi en kıymetli hediyelerin de onlar tarafından verilmesi adettir(Yorgancıoğlu,2004).

Bu husus kendini bir deyimde halâ yaşatır. Düğün harici zamanlarda bir yere kendiliğinden gelip de umduğu itibarı görmeyince şaka yollu şikâyetle bulunanlara"Seni yeşil götlü mumula davet etmedim ya?" şeklinde cevap verilir.

Davetliler, düğünden birkaç gün önce yemeklik hediyelerini göndermeğe başlarlar. Bunlar zamana ve bölgeye göre değişebilir. İlkbaharda patates, domates, salatalık, yeşil sebze. Yazda karpuz, buğday, makarna, un, sonbaharda kolakas, üzüm vs. olurdu. Varlıklı çobanların bir iki hayvan hediye ettikleri de vakiydi. Düğün sahipleri de bol bol içki almak zorundaydılar. Çünkü köy düğünlerinin özelliklerinden biri de su gibi içki içilmesidir. Davetlilerin sayısına göre de iki üç fırın ekmek yoğrulur, yemek pişirmekte kullanılmak üzere de avluya bol miktarda odun yığılırdı(Yorgancıoğlu,2004).

Düğünden bir gün önce, genellikle Cumartesi ikindin çalgıcılar gelir. Bunların davulcu, zurnacı ve kemaneciden kurulu birinci gurubu adamlar için kahvede çalar. Deplekçi, tefci (zilli daire), ve kemaneciden kurulu ikinci grup düğün evinde ve kadınlar için çalar. Kemaneci muhakkak amadır. Daha doğrusu kasıtlı olarak ama kemaneciler çağrılır.

Aynı günün gün kavuşumu davul zurna çalmağa başlar. Bu (mumla davetin dışında) köylüyü düğüne davettir. Bazan kahvede çalındığı gibi bazan da mahalleler dolaşılır. Gece kahvede kısa bir fasıla da olsa davul zurna çalar, köylü hoşça vakit geçirir(İslamoğlu,2004).

Pazar gün ikindiye kadar bir hareket olmaz. İkindin davul zurna gene kahvede çalmaya başlar. Gece geç vakte kadar devam eder. Adamlar kendi aralarında oynar, eğlenirler.

Gerçek düğün pazartesi kuşluk vaktinde başlar. Öğleye doğru köylü düğün evinde toplanır. Düğün genellikle kız evinde yapılır.

Öğleyin halka yemek dağıtılır, içki sunulur. Bu yemek, çalgı da devam etmek üzere akşama kadar sürer. Fakat yemek verilmeğe başlanan andan itibaren artık işleri sağdıçlar yürütür. Her husus onlardan sorulur. En az düğün sahibi kadar söz sahibidirler. Kadınlar tarafında da yemek ve eğlence aynen sürdürülür(İslamoğlu,2004).

Salı gün aynı şekilde yenir içilir. Hiç bir iş yapılmaz. Yalnız ikindi üzeri herse buğdayı temiz tekneler içine konur. Üzeri kırmızı tülbentlerle örtülür ve davul zurna eşliğinde değirmene taşınır. Islatılıp değirmene dökülür ve hey heylerle öğütülür. Buğdayın sadece dış kabuğu çıkar ve aynı merasimle düğün evine götürülüp düğün yemekçisine teslim edilir. Aynı akşam herse kazanları ocağa vurulur.

Çarşamba günü düğünün en hareketli günüdür. Öğleden önce düğün hamamı yapılır. Kasabalardaki kadar tantanalı değildir. Düğün sahiplerinin maddi gücüne göre gösterişli olabildiği gibi, sadece "adet yerini bulsun" diye yapılanlar da olur. Kadınlar tarafı bu işlerle meşgulken, düğün evinin avlusunda da güveyin traşı yapılır. Tıraş davul zurna eşliğinde olur. Ortada bir masa, üzerinde de berberin takımları ile bir kase bulunur. Güvey "Gönlünden kopanı" bu kâseye atıp, sandalyeye oturur. Tıraş başlar başlamaz güvey babası da gidip kâseye para atar, sonra isteyen berberi işleyebilir(İslamoğlu,2004).

Oğle vakti yemek vaktidir. Bu günün en güzel yemeği ise herse (dövme)dir. Halk doyasıya ağırlanır. İçki su gibi akar. Yemek yerken çalgı da çalar. Çıkıp oynayanlar da eksik değildir(Yorgancıoğlu,2004).

Öte yandan gelin hamamı bitmiş olur. Giydirilip kuşatılır. Tekrar süslenir. Bu iş ekseriyetle çalgıcı kadınlar tarafından yapılır. Köy kadınları gelini görmeğe gelirler.

İkinci üzeri yorgan kaplama zamanıdır. Davul zurna eşliğinde başlar. Yorganların kaplanmasına yaşlı-başlı bir kadın nezaret eder. Her kadın biraz dikip bırakır. Kaplama devam ederken de halk yorganları işler. Bu paralar geline aittir. Kaplama işi devam edilirken yapılan diğer bir davranış ise, küçük erkek çocukların yeni evlilerin ilk çocuğu erkek olsun dileğiyle yorganların içine yuvarlamalarıdır.

Çarşamba akşamı da bir başka renkli olur. O akşam kına gecesidir. Kadınların bir kısmı da aynı gece kahveye gelir(Yorgancıoğlu,2004).

Düğünler genellikle yaz sonu ile sonbaharda yapıldığı için dışarıda yapılır. Kahve önlerinde halka olup otururlar. Çalgı refakatinde oyunlar oynanır. Oyuna önce yaşlılar girer. Bilhassa mandala ve sirto oyunlarına rağbet edilir. Sirto oynanırken etraf hareketlenir. Eğer zeybek bilenler varsa çıkıp oynar. Oldukça ağır ritimlidir. Bu yüzden herkes oynayamaz. Eğer zeybek oynayacak bulunmazsa meydanı gençler işgal eder ve sirtoyu devam ettirirler. Saat dokuzda doğru kına tepsisi ve güvey sağdıçlar refakatinde kahveye getirilir(İslamoğlu,2004).

Bir an için etraf hareketten kesilir. Tepside yoğrulmuş kına vardır. Ortada beyaz bir düğün mumu (kırmızı kordeleli) etrafında da çok sayıda sarı mum yanar. Sağdıçlar güveyin sağ elinin parmağını kınalayıp, kırmızı bir mendile sararlardı. Kına yakılınca tepsiyi herkes işler. Bu toplanan paralar güveye aittir. Bir müddet bekledikten sonra güveyin kınası , sağdıçlarla gelin evine gönderilir.

Kahvede oyun yeniden başlardı. Aynı saatlerde gelin evinde de gelinin kınası yakılırdı. Yalnız kına yakılınca gelin ortada olmak üzere etrafında yedi kişi dönmeğe ve dönerken de oynamağa başlarlar. Elllerinde kırmızı tülle örtülü bir de desti vardır. Her bir dönüşte desti el değiştirir. Ve yedinci kişi aldığı zaman yedinci tur başlar. Bu tur tamamlanınca desti yere vurup kırılır. Kırılması uğurlu kabul edilir. Destin kırılmasından sonra kadın çalgıcıların eşliğin de eğlenceler geç vakte kadar devam eder. Ama sabahlama adeti yoktur(Yorgancıoğlu,2004).

Kahvede ise güvey kınası gelin evine gönderildikten sonra oyun ve eğlence yeniden başlar ve geceyarısını da geçer. Gündüzün tıkabasa yiyen su gibi de içki içen köylü dertlerden kurtulma vesilesi bulduğu için hiç acele etmez. Oyun fasılalarla durur. Çalgı eşliğinde ve "gaydeli" olarak maniler söylenmeğe başlanır. Gizli aşklar dile getirilir. Pek çok gönül macerası bu gece ortaya çıkar. Daha önce dedikodusu yapılan olaylar tatlıya bağlanır. Aşka yeni düşmüş delikanlılar veya evliler sevdiklerine manilerle taş atarlar(Yorgancıoğlu,2004).

Kadın,

Güvercin geldi dama
Pantolu bilmez yama
Bu canım gurban olsun
Boylu boslu adama

diye bir mani söylemiş. Kastedtiği oyunculardan biri imiş ve karısı da oradaymış. O da alt kalmamış ve diğer kadın cevap vermiş,

Hey acamı acamı
Daş atma, gıran camı
Sende utanma yokdur?
Almak isden gocamı.

Tabii halk buna ne mana, ne de ihtimal verememiş. Bir kadınlara bakmışlar bir adama. Adam bu soran bakışlar altında kimbilir hangi hisle ezilmiş ki dayanamamış. hovardalığını itirafa , suçunun cezasını da çekmeğe razı olmuş.Bu kararını da mani ile açıklamış.

Siz aldınız gararım
O sevgilim, sen garım
Ne gavga edersiniz

İkinize da yarım(Yorgancıoğlu,2004).

Perşembe gün bir başka alemdir. Düğün sahiplerinin en telaşlı, konukların da en hareketli günüdür. Öğleden önce yemek hazırlıkları, öğleyin de konukları ağırlama başlar. Bu son yemektir.

Davul zurna eşliğinde yenir içilir. İkinci üzeri gelinle güveyi işleme başlar. Tebrike gelenler para ve her türlü hediyelerini sunarlar. Tebrik edip saadetler temennisinde bulunurlar. Akşamüstü artık gelin alayı yapılacaktır. Allı pullu gelin ata bindirilir. Halk toplanır, önde bayrak, arkasında davul- zurna onun arkasında da sağdıçlar arasında güvey, arkasında at üstünde gelin ve halk köyün ana yolundan harmanlara doğru yola çıkılır(İslamoğlu,2004).

Yolda fasılalarla durup oynanır. Yaşlı kadınlar bereketli olsun temennisisiyle halkın üzerine buğday atarlar, göz tutmasın diye bohur tutarlar. Dura yürüye harmanlara varılır. Gene halka olunur. Çalgı eşliğinde oyunlar oynanır. Sonra güreş tutulur. Kendine güvenenler çıkar, güreşir. Ve başka yoldan düğün evine doğru yola çıkılır.

Perşembe gecesı gerdek (zıfıf) gecesidir. Eğlence yoktur. İlk akşam ya köyün imamı, yoksa yakın bir yerin imamı çağrılır. Güvey, erkekler arasında, mumlarla camiye götürülür. Namaz kılınır, dualar edilir. Sonra yine aynı kalabalık, aynı merasimle gelinin olduğu eve götürülür. Artık gerdege girecektir(Yorgancıoğlu,2004).

Gelin, gelin alayından geldikten sonra "içeri konur". Girmeden önce kapının camından içeriye bir nar atar. Aynı zamanda kaynanası ile yağlı ballı olsun temennisisiyle kaynanasının donuna bal sürer. İki de nasihat verilir. Birincisi kapının eşiğinden girerken ayaklarını sürerek girmesidir. Böyle yaptığı takdirde köyün bütün bekâr kızlarının talihi açılacağına, onların da kısmetleri çıkacağına inanıldığı içindir. İkincisi güvey içeri girerken ayağını basması tembihidir. Bunu yaptığı takdirde de kendi sözü geçeceğine inanıldığı içindir. Gelin içeri konduktan sonra yalnız yenge

kadın içeri girebilir. Yatılacak yatağı düzenler ve geline nasıl davranılacağı hususunda nasihatlerde bulunur(Yorgancıoğlu,2004).

Güvey, camiden getirildiği zaman bütün bu hazırlıklar bitmiş durumdadır. Güvey kapıdan içeri girerken gençlerin yumruk atması adeti vardır. Fakat sağdıçlar güveyi korur, hırpalanmasını önlerler. Güvey içeri girdikten sonra hazırlanan seccadede secdeye varır. Tanrıya şükür anlamında iki rekât namaz kılar, ondan sonra yenge kadın çıkıp yeni çiftleri başbaşa bırakır.

Cuma sabahı yenge kadın "kızlıkları" alıp önce düğün sahiplerine, sonra da halka gösterir. Bahşiş alır. Gün yükselince artık düğünün son merasimi yapılır. Buna "paça" denir. Öğleye doğru biter. Çalgıcılar bunu bir tekerleme ile bitirirlerdi(Yorgancıoğlu,2004).

Evi olan evine

Bizim gibi evi olmayan da

Cehennemin dibine.(çalı dibine...)

Düğünden sonra gelin bir hafta mübareki sürerdi. Her gün ayrı bir elbise giyer, tebrik kabul ederdi(Yorgancıoğlu,2004).

Kıbrıs Türk Toplumunda çalgıcılara iyi gözle bakılmazdı. Bu değer vermeyi ahlaki açıdan çok, eşini geçindiremeyeceği veya eşine sadık kalamayacağı endişelerinden kaynaklanıyordu. Çünkü uzak yerlere giden, üç-dört gün düğün evinde kalan şahıslarla yüz-göz olan çalgıcıların hayatı hareketli idi. Kızı kendi haline bırakırsan ya davulcuya varır, ya zumacıya sözü de bunu açıkça gösteriyor.

Türk çalgıcılar daha çok Tef ve Darbuka(o zamanki adıyla dümbelek) çalmakta usta idiler. Lefkoşa'da Altı Parmak, Bafta Müntüfiye en ünlüleri idi. Mehmetali Tatlıyay'ın yanında, Kurşuniler, Keman ustası olarak isim yaptı. Bunun dışında Türk düğünlerine rum kemaneciler(kemancılar) çağrılırdı. Özellikle kör (ama) olanlar tercih edilirdi(Yorgancıoğlu,2004).

Zurna (zorna) çalanlar oldukça yaygındı. Bafta Çavuş, Mesarya'da Karagözlü bu konuda usta kişilerdi

Klarnet çalmada isminden söz ettiren Hannas isimli klarnetçi tesbit edilebilmiştir.

Usta kavalcılar ise pek çoktu. "Dilli Düdük" denen kavalı o kadar ustaca kullanıyorlardı ki o zamanın değişiyse kavalı çalıyor değil, konuşturuyorlardı(Halk Bilimi Dergisi,1996).

1956 -1963 yılları arasında Kıbrıs Yayın Kooperasyonu (Kıbrıs Radyosu)'nda ton müziği olarak kullanılan kaval, Antrolükulu bir ve Polili iki Türk çobanın çaldığı kaval sesleriydi. Zamanında tesbit yapılmadığı için nice değerler göçüp gitti. Bugün araştırma ve yayınlar dolayısıyla müzisyenlere (çalgıcılara) verilen değer arttı(Yorgancıoğlu,2004).

BUGÜNKÜ DÜĞÜNLER NASIL YAPILIR?

1963 Aralığında başlayan toplumlararası çatışmalar, Türk Toplumunu ya göçmek ya da davranışlarını değiştirmek zorunda bıraktı.

Göçenler zaten ekonomik bakımından yıkıma uğradı. Ama göçmeyenler de ya üretim yapamıyor ya da az miktarda da olsa ürettiğini satamıyordu.

Oğlanlar işsiz, dolayısıyla parasız kaldıkları için kız istemeye gidemiyorlardı. Kız isteyenlerin pek azı olumlu cevap alabiliyordu. Onlar da ya ekonomik açıdan yıkılmamış ya da maldar aile çocukları idi(Yorgancıoğlu,2004).

Evliliği sarsan bir diğer etken de can emniyetinin olmayışı idi. Kız anne-babaları damatlarının çok geçmeden şehit düşebileceği, kızlarının dul kalabileceği korkusu içinde idiler. Çeşitli bahaneler uydurup kızlarını vermiyorlardı.

Ancak olaylar uzayınca bu davranıştan mecburen vazgeçtiler. Kızları evde kalma tehlikesi ile karşı karşıya idi.

Adetlere göre kız istemeler devam etti. Ama günden güne azaldı. Eskiye dönüş olmadı, olamadı. Hele bir hafta süren davullu zurnalı düğünler tamamen terkedildi. Toplumun düzeni bozuldu(Yorgancıoğlu,2004).

Mücahitlik zorunlu bir meslek haline geldi. Yaşı onaltıdan yukarı olan her Kıbrıslı Türk erkeği askere alındı. Yaşlılar dışında herkes mücahit olunca bölge komutanı olan Sancaktarlar idarelerini yürütebilmek için toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek binalar, karargâhlar inşa ettirdiler. Bu binaları sosyal ihtiyaçlara da cevap verecek şekilde düzenlediler.

Bu binalara ya yalnızca Site ya da Mücahitler Sitesi adı verildi. İşlevlerinden birisi de mücahit düğünlerinin buralarda düzenlenmesi idi(Yorgancıoğlu,2004).

Bu alışkanlık başladıktan sonra bir daha bırakılmadı. Aksine süratle tüm adaya yayıldı. Her kazada düğün törenleri Mücahit Sitelerinde yapılır oldu. Toplum olağanüstü duruma uyum sağlayınca düğünler arttı. Siteler cevap veremez oldu. Sinema Salonları bu amaçla hizmete açıldı.

Uzun yıllar bu salonlar hizmet verdi. Ancak yapıları itibarı ile amaca tam hizmet edemedi. Bu kez devreye özel teşebbüs girdi. Doğrudan bir düğün olayına cevap verecek düzenlemelerle düğün salonları açıldı. Bu salonlarda, tebrîğe gelenlerin durabileceği uzunca bir mesafe, müzik çalan gurupların duracağı özel bir yer, tebrik edilecek gelinin durduğu özel-mekân, onları takiben kızın anne-babasının durduğu yer ile onun devamında damadın anne-babasının duracağı mekan, en sonun da da basdı-ş-düğün pastasının ikram edildiği mekan ile ayrılma yolu bir düzen içinde sıralanmıştır(Yorgancıoğlu,2004).

Bu salonların hem üstü açık-yazlık-, hem üstü kapalı -kışlık olanları vardır. Düğün sahipleri bu salonları iki veya üç saatliğine kiralar. Düğün bittikten sonra da çekip giderler.

Günümüzde dünürcülükle kız isteme eski günlerdeki gibi yoğun değildir. Artık gençler okullarda veya iş yerlerinde birbirlerini görüp tanımakta, hayatlarını birleştirmeye kendileri karar vermektedirler. Bu karardan sonra durum, anne-babalara aktarılmakta iş resmiyete bağlanmaktadır. Artık çeyiz biriktirme, pır. ısmarlama yoktur. Evi erkek yapar alışkanlığı da kalkmıştır. Özellikle çalışan gençler ve aileler maddi güçlerine göre katkıda bulunmakta, devlet sosyal konutlarından veya özel şirketlerin konutlarından taksitle ve uzun vadeli ödeme imkânları ile satın almaktadırlar(İslamoğlu,2004).

Ev mevhumu ortadan kalkmak üzeredir. Apartman daireleri ikamet yerleri olmuştur. Avlu ve avludaki herşey tarihe karışmıştır. Teknoloji ilerlemiş yeni araçlar ortaya çıkmıştır Kullanılan araç-gereç çağa ve eve uygundur. Eski insanların hayal

bile edemediği elektronik eşyalar kullanılmaktadır. Gençler bu eşyaları kendi tercihlerine göre seçip almaktadırlar(İslamoğlu,2004).

Oturma salonları, yatak ve bebek odaları çağ ve şekil değiştirmiştir. Tüm kullanım alanı aynı yere bir çatı altına taşınmıştır.

Gençler evlenmeye karar verdikten ve aileler de bunu onayladıktan sonra yapılan ilk iş bir düğün salonu kiralamaktır. Salonlar önceleri yalnız pazar günleri yani hafta sonları dolu iken, zamanla cumartesileri de hizmet vermeğe başladılar. Günümüzde ise perşembe ve cuma günleri de düğünler olmaktadır(Yorgancıoğlu,2004).

Salonlar mevsim boyunca hep dolu olduğu için altı ay önceden kiralanmaya başlandı. Bu kiranın içinde müzik topluluğu ve video çekimi de vardır.

Salonun kiralanmasından sonra yapılan ikinci iş davetiyelerin bastırılmasıdır. Taraflarca kararlaştırılan günün tarihini ve yerini salonun adını taşıyan davetiyeler matbaada bastırılır(Yorgancıoğlu,2004).

Davetiyelerin sayısı ailelerin çevresini mevkine ve evlenen gençlerin imkanlarına ve evlenen gençlerin mesleklerine göre bin ila beşbin arasında değişebilir Davetiyenin üzerine basıldığı kart ve boyutları da maddi güce göre değişir. Bu davetiyeler genellikle düğüne onbeş gün kala dağıtmaya başlanır. Düğüne üç gün kala artık dağıtıma son verilir(Yorgancıoğlu,2004).

Bu kez önceden ısmarlanan basdışler alınıp eve getirilir. Düğün pastası ısmarlanır. Taze kalsın diye düğün günü yapıp salona getirilir ve düğün bitiminde kesilip kağıt tabak içinde davetlilere dağıtılır. Düğün pastaları beş veya yedi katlı olur. Basdışler ise iki bin ile beş bin arasında olur ve her tebrik eden bir tane alır.Düğün günü son hazırlıklar yapılır. Artık gelin onarıcı yoktur. Gelin önceden randevu aldığı kuaföre gider. Saçlarını ve makyajını orada yaptırır. Damat da ya kendi evinde veya berberinde hazırlanır. Düğünün başlamasına bir saat kala yakınları

veya görevi üstlenen bir akrabaları onları alıp fotoğrafçıya götürür. Boy boy hatıra resimleri çekilir. Bunlar tek başlarına olduğu gibi anne-babaları ile de ayrı ayrı ve hep birlikte olabilir. Düğün vaktine bir çeyrek kala süslenmiş gelin arabasına binip düğün salonuna giderler. Bu arabanın ön plakasında "EVLENDİK" arka plakasında da ""MUTLUYUZ"" kelimeleri yazılıdır(Yorgancıoğlu,2004).

Fotoğrafçıdan sonra damat arabayı kesinlikle sürmez. Bir yakını sürer. Bu her ihtimale karşı bir emniyet tedbiridir.

Gelinle güveyin yakınları ve onların akrabaları düğün salonunun giriş yerinde hazır beklerler,1980'den sonra başlayan bir uygulama ile gelinle damada eşlik ederler.

Gelinle güveyin önünde yaşları on üçten büyük iki kız yürür. Kızların ellerinde bir metre boyunda, ortalarında kırmızı kurdele ile fıyonk bağlanmış yanar vaziyette birer mum vardır. Gelinin arkasında ikisi yanda biri de en arkada üç küçük kız gelinliği tutar, nedimelik yaparlar(Yorgancıoğlu,2004).

Herkes yerini alınca müzik gurubu karşılama havasını çalmağa başlar. Guruptakiler yavaş adımlarla yürüyüşe geçerler. Sağdan sola doğru salonun içinde üç tur atarlar. Aileler de peşlerinden yürür. Üçüncü turun sonunda gelinle güvey yerlerini alırlar. Müzik bir iki dakika için durur. Ardından dans müziği çalmaya başlar. Gelinle güvey kalkıp dans eder.Buna "Açılış" denir. Kısa süren bu danstan sonra gelinle güvey yerlerini alır. Artık tebrik başlamıştır.

Once kızın anne babası yaklaşır. Kıza altın takı, oğlana da ya zincir bilezik veya altın üzerine yazdırılmış isim künyesi takarlar. Buna gelin ile güveyi "İşlemek" denir. İşlemek, özü gümüşlemek, gümüş takmak anlamındadır(Yorgancıoğlu,2004).

Ben armudu işledim

Sapını gümüşledim. manisinde bu anlam halâ yaşamaktadır.

İkinci olarak oğlanın anne babası takılarını takarlar. Büyükanne ve büyük babalardan sonra akrabalar takı takarlar. Ardından sıra davetlilere gelir. Ancak anne babalar takılarını takar takmaz gelinle güveyin sol yanında ayakta yer alırlar. Onlardan hemen sonra yaşları on oniki olan akraba kızları, ellerindeki süslü sepetler içinde basdışları sunarlar. Bu kızlardan birinin sepetinde sigara vardır. Tebrik edenler hem basdış hem de sigara alır ve sıradan çıkıp giderler. Son yıllarda basdışlar sabit yuvarlak tepsiler içindedir. Kızların görevi sona ermiş gibidir(Yorgancıoğlu,2004).

Gelinin sağında, oğlanın akrabalarından bir bayan, güveyin solunda da gelinin akrabalarından bir bayan bulunur. Kollarında bağlanmış toplu iğne yastıkları vardır. Bu yastıklara "Topluluk" denir. Tebrik edenlerin işlediği kâğıt paraları bu iğnelerle birbirine tuttururlar. Paralar diz boyuna ulaşınca alınıp bir şantaya konur ve tekrar göğüste iğneleme başlar. Davetliler geldikçe düğün sahipleri ayakta durup tebrik kabul etmek durumundadırlar. Arada fırsat bulunca arkadaşları ile oynarlar. Özellikle düğünün sonunda hep beraber oynamak bir gelenek halindedir.1990 yılından bu yana folklör ekipleri çağrılıp desti oyunu da oynatılır. Böylece eskiye özlem de giderilmiş oluyor(Yorgancıoğlu,2004).

Düğünün bitmesine yarım saat kala düğün pastası kesilip kâğıt tabaklar içinde misafirlere dağıtılır. Düğün pastası yenene kadar düğün de bitmiş olur. Davetliler dağılır. Düğün sona erer. Ancak gelinle güvey evlerine gitmezler. Balayı diyerek bir otele yerleşir, evlerine birkaç gün sonra döner.

Davetliler Kimler Olur?

Her düğün sahibi önce akrabalarını, sonra yakınlarını, meslektaşlarını, mahalle ve semtteki tanıdıklarını, tuttuğu parti örgütlerinin ileri gelenlerini, parti başkanlarını, kaymakamı, polis komutanını eğer samimiyetleri varsa Başbakanla Cumhurbaşkanını davet eder. Küçük bir toplum oluş dolayısıyla böyle bir yakınlık bulunmaktadır. Ancak bazı hallerde siyasi yaklaşımlar ağır basmakta, aynı partiden olmayanlara gidilmemektedir. Bu eski düğün adetlerine ve yardımlaşma ruhuna terstir(Yorgancıoğlu,2004).

Video kasete veya cd'ye alınan düğün töreni sonradan izlenmektedir. Bu kayıt bir hatıra olduğu kadar törene kimlerin gelip kimlerin gelmediğini tesbite de yarar.

Toplanan paralar genç çiftindir. Düğün için yapılan masrafları ana-babalar karşılar.Yalnız bazı fakir ailelerde,gençlerin de rızası ile "Atalar ezilmesin"diye masrafın bir kısmı toplanan paradan karşılanır(Yorgancıoğlu,2004).

Her düğünde para takılması önemli bir yardımlaşma örneğidir. O para genç çift için bir "Mayadır". Daha hayatlarının başında onlar için bir güvencedir. 1930'lu yıllarda özellikle Mesarya bölgesinde yapılan araştırmalarda düğün masraflarının aileleri iflas ettirdiği tesbit edilmiştir. Günümüzdeki uygulama olumlu bir değişimdir. Günlük konuşmalardan duyulanlara göre toplanan böyle bir para faize yatırılmakta elde edilen gelirle genç çift ihtiyaçlarını azar azar satın almaktadır. Bütün bunlara bakarak zamanı kısalan ve eski renkliliğini kaybeden düğünlerin olumlu kazanımları da vardır.

KIBRIS'IN BAZI YÖRELERİNDEKİ DÜĞÜN ADETLERİ

Gönyeli'de Düğün

1930'lu ve 1940'lı yıllarda aile büyüklerden birisi, görüp beğendiği kızıdan erkeğe bahsederdi. Erkeğin onayını aldıktan sonra, köyde 'Yenge' diye bilinen Emete Hanım' a konu anlatılırdı. Yenge, kızın ailesiyle görüşerek, kıza görücü gideceğini söylerdi.

Erkeğin annesi ve ailesinden hanımlar ki bunlar genellikle erkeğin ablası ve yengesi olurdu. Yenge ile birlikte, kızın ailesinin belirlediği bir günde kızın evine görücü olarak giderlerdi. Bu günde kız, misafirlere kahve ikram ederek, mutfağa saklanırdı. Bu arada erkeğin annesi, kızın annesine; "Allah'ın emrine, Peygamber' in kavli üzerine kızınızı oğlumuza isderik.'diyerek, kızı annesinden isterdi. Cevap olumsuzsa, kızın annesi misafirlere "başka kapıya" diyerek hemen cevabını verirdi. Eğer cevap olumluysa "Kısmetse olur." diyerek misafirleri gönderirdi.

Daha sonra aile büyükleri tarafından belirlenen bir günde, erkeğin ailesi ve akrabaları kızın evine giderek, dünürçülüğü gerçekleştirirlerdi. Dünürçülükte misafirler, şeker ve koku ile ağırlandırlardı. Kız evine ilk kez giden erkeğin babası;

"Havlında pader

İşde geldik uğur gadem

Sizden cevahir isterik

Sen da buna ne den?"

diyerek kızı babasından isterdi. Kızın babası "tamam" dedikten sonra, erkeğin annesi ve yenge, o gün misafirlerin karşısına hiç çıkmamış olan kızın yanına giderek, ona nişan yüzüğünü takarlardı. Ayrıca kızın çeyizini tamamlaması amacıyla damadın babası; eğer kızın ailesi zenginse, kıza yirmi lira, fakirse, onbeş lira ağırlık parası verirdi.

Nişanlılık süresi, kızın çeyizini hazırlamasına ve erkeğin evini bitirmesine bağlıydı. Nişanlılık süresince, kızla erkek birbirlerini ancak kapı pencere arasından gizlice görebilmekteydiler. Bu arada her mübarek günde kızla erkek, birbirlerine karşılıklı bohça gönderirlerdi. Kızın gönderdiği bohçada; gömlek, pantolon, pijama, çorap ve iç çamaşırı bulunurken; erkeğin gönderdiği bohçada; entarilik, çorap, ayakkabı, kuru yemiş, zamanın meyvesi ve çifte şilin bulunurdu.

Düğün genellikle pazartesi-perşembe veya pazartesi-çarşamba günleri arasında yapılırdı.

Davulcu ve zurnacı, akrabaları mumla düğüne davet ederlerdi. Çarşamba günü çeyiz kız evinden, gelin evine gideceği için, önce yorganlar kaplanırdı.

Yorgan çarşafı yere serildikten sonra, isteyenler üzerine para atarlardı. Yorganlar kaplandıktan sonra bahçeye çıkarılan çeyiz, imam tarafından sayılarak, fiyatı ile birlikte bir deftere yazılırdı. Daha sonra erkekler çeyizi kız evinden alıp, gelin evine götürürlerdi. Çeyiz tamamen taşındıktan sonra, gelinin kırmızı satenden yaptığı ay-yıldız işlemeli yastık için koşu düzenlenirdi. Gelin evinden çıkan delikanlılardan hangisi yastığı alırsa, damadın yanına giderek ondan bahşiş alırdı. Sonra da yastığı ya hatıra diye saklardı, ya da damada geri verirdi.

Akşamüzeri gelin al duvakla örtülerek, hamama götürülürdü. Kız halk arasında ağlayarak dönerken, hamam kapısının dışında davul ve zurna çalardı.

Pembe veya mavi gelinlik giyen kız, hamamdan çıkan halkla birlikte, iki büyük mumla gezdirilerek eve getirtilip, oturtulurdu. Gelen misafirlere de küçük mumlar dağıtıldıktan sonra, kız odasına götürülürdü.

On ikiye doğru davul eşliğinde eve getirilen damadın, besmeleyle kınası yakıldıktan sonra, erkek yine davul eşliğinde kahveye götürülürdü. On ikiden sonra yani Perşembe gününün ilk saatlerinde misafirler, çörek ve hellimle ya da davar kesilerek, davarın yağlı etinden buğdayla yapılan herse (dövme) ile ağırlandırlardı.

Şafak atarken, gelin beyaz gelinliğini giyerek, mumlar eşliğinde odasından çıkarılırdı. Kemancı "Kınamız mübarek hazırlayın bahşişi" şarkısını çalarken, başı bütün kişiler tarafından Besmeleyle, kızın sağ eline, sol eline, sağ ayağına ve sol ayağına kınası yakılırdı. Kızın sağ eline ve sağ ayağına kırmızı mendil, sol eline ve sol ayağına da beyaz mendil bağlanırdı. Sonrasında ise

Karanfilim saksıda
Bir yar sevdim Aksu' da
Gel yarım sarılalım
Akşam ile yatsıda

gibi manilerle gelin ağlatılırdı. Ortasında kırmızı mum yanan kına da, kuru yemişle dolu bir sele içerisine konarak, misafirlere buyurtulur ve para toplanırdı. Bu arada sarhoş olanlar da kahvede, damadın ailesinin evinde yapılarak getirilen çorbayı içerler ve oyun oynarlardı.

Güneş doğarken kız kınadan kaldırılarak, yenge tarafından elleri ayakları yıkanırdı. Yine yenge kıvrak iplikle gelinin yüzünü aldıktan sonra gelin onarıcı, gelinin gözüne mindal ile sürme çeker, yanaklarına pembelik sürer ve pembelikle alnına yeni ay şeklini çizerdi. Gelinin başına geçirdiği başlıksa, elmastandı. Gelinin gözüne çekilen sürme, gelin onarıcı tarafından yapılırdı. Bir tencere etrafına taş konularak, kapağın başına zeytin yağı dökülürdü. Pamuk ipliğinden yapılan fitil, ucu yakılarak zeytin yağının içine konur ve kapağın üzeri, içi su dolu kadayıf sinisi ile örtülürdü.

Zeytin yağı içinde yanan fitil, sürme olurdu.

Çarşafla örtülen kız, kapı arkasına getirilirdi. Kapının diğer tarafında şahit olarak getirilen iki kişi ve imam bulunurdu. İmam kıza, "Allah'ın emri, Peygamber'in kavli üzerine "ol de kızım" sözünü tekrarlar ve ondan "ol" cevabını beklerdi. Bu sözü üç kez tekrarlamasının sebebi; "ol" sözünü, gerçekten kızın

söylediğini anlamaktı. "ol" diyen kız, damadı kabul etmiş demektir ve bu sözünün üzerine perşembe günü öğleden sonra kız artık gelin olurdu.

Daha sonra gelin babasının karşısına çıkarılarak, kuşak bağlama işlemi gerçekleştirilirdi. Gelinin babası, kırmızı kuşağı gelinin başından çevirerek, beline bağlar ve çözer. Bu işlemi üç kez yaparak, "Hayırlı uğurlu olsun, güle güle geçinesin." sözlerini tekrarlar. Baba bu işlemi tamamladıktan sonra, damat bir kez kuşağı gelinin başından çevirerek eline bağlar. Damadın ailesi de bu sırada geline para veya altın takar. Gelinle damat tokalaşarak kol kola girer ve davul zurna ile gelin evine giderlerdi. 1930'lu yıllarda gelin, evine gözleri kapalı giderken, 1940'lı yılların sonlarına doğru, gelinle damat fotoğrafçıya gittikten sonra, birlikte gelin evine gidelerdi.

Gelin evine gelince, yenge geline bir nar vererek, o narı atıp dağıtmasını isterdi. Nar, ne kadar dağılırsa, o kadar çok çocuklarının olacağına inanılırdı.

Bunun ardından damadın annesi bir fincan içindeki arı balını kapının eşiğine ve başucuna sürer ve gelin içeri bundan sonra konurdu.

Gelinle damat ayrı ayrı yemeklerini yedikten sonra, akşamla yatsı namazı arasında damat camiye giderdi. Camilerden, kahvelerden halk toplanır, birer mum yakarak imam eşliğinde damadı eve getirirlerdi. Yolda damadın ettiği duanın gerçekleşeceğine de inanılırdı. Gelin evine gelindikten sonra damadın babası, damada vereceği malı söylerdi. Gelin kibleye karşı duvağıyla örtülü oturup beklerken, damat içeri girip seccadenin üzerinde namazını kıldıktan sonra, gelinle gerdeğe girerdi.

Ertesi gün, gün doğmadan yenge gelip "kız kanını isderim." derdi. Damat kırmızı yemeni ile çarşafı yengeye verirdi. Çarşafı alan yenge, önce damadın evine giderek babasının gönlünden ne koparsa, gümüşleme adı altında verdiği yüz görümlülüğünü alır, sonra kız evine giderdi. Eğer gelin dul çıkarsa, başına kara çarşaf örtülerek, annesinin evine gönderilirdi.

Gelin bu ilk cumasında mavi veya kırmızı gelinlik giyerdi. Bu günde gelin evine genç kızlar ve gelinin annesi gitmez, sadece aileler giderdi. Ağzı ve gözleri mendille bağlı oturan gelinin yalnızca yaşlı birisi geldiği zaman, onun elini öpmesi için gözlerindeki ve ağzındaki mendiller çözülürdü. Yine bu günde davulcu ve zurnacı "Hayırlı olsun" diye gelinin ve damadın ailelerini kapı kapı gezerek bahşiş toplarlardı, damadın ailesinin evinde de yemek yerlerdi. Böylece perşembe günü kemancının işi biterken cuma günü de davulcu ve zurnacının işi bitmiş olurdu.

Düğünden sonraki ilk pazar günü, gelinle damat bir hayvan keserek, damadın ailesine ziyafet çekerlerdi. Pazar ziyafeti günü diye bilinen bu günde, makarna, fırında patates veya fırın kebabı yapılırdı. Gelen misafirler, isterse hediye getirirlerdi ki bu hediyeler çoğunlukla çeyizlik hediyelerdi.

Son cuma gelin evine kızlar gider ve geline çiçek götürürlerdi. İleriki zamanlarda da çiftten memnun olanlar, onları isterse yemeğe davet ederlerdi. Çocuğu olmayan çiftler, yakın akrabalarından besleme alırlardı (Çoban, 2005).

Hirsofu'da Dünürçülük Ve Düğün

Hirsofu köyü, Kıbrıs'ın kuzeybatısında, yer alan Baf kazasına bağlı küçük ve şirin bir köy olup, Baf-Poli anayolu üzerinde kurulmuştur. Yeni ismi Altıncık'tır. Bugün köy Rum kesiminde kalmıştır.

1974 yılından önceki son nüfusu 400 civarında idi. İnsanları çiftçilikle geçimlerini sağarlardı. Köyün kendi adet ve geleneklerine göre dünürçülük ve düğünleri şöyleydi: Oğlanın annesi bir kızı beğenirse, bunu oğluna söylerdi. Eğer oğlu da kabul ederse, köyün ileri gelenlerinden veya yaşlı birini aracı olarak kızın ailesine gönderirler; kız tarafının ağzını yoklarlardı. Kızın ailesi düşünmek için 3-5 günlük süre isterdi. Eğer kızı vereceklerse, aracı olanla haber gönderirlerdi. Sonra gün ayarlanır ve oğlan ailesi dünürçülüğe giderdi. Fakat dünürçülüğe oğlan gitmezdi.

Kadınlar dünürçülüğe gittiklerinde, işlerinin olması için öncelikle bir süpürge üzerine oturtulardı. Oğlanın ailesi kız tarafına "Allahın emrine, şeytanın galbine, kız isderig. Verecen?" diye sorarlardı.

2-3 kez tekrarlanırdı. Üçüncü de kızın annesi "Vereeyig" derdi. Diğer sefere oğlan, ailesi ile kızın evine giderdi. Oğlana "Nikah gıyalım" denirdi. Oğlanın ailesi de kıza "Verdik" derdi.(Halk Bilimi,1996).

Mehmetçik'te Düğün

Eskiden iki kadınlı evlilik yörede görülmesine rağmen yaygın değildi. Kız kaçırma olayları özellikle ailelerin karşı oldukları evliliklerde yapılırdı. Dış köylerden kız alırken Mesarga tercihleri olurdu. Karpaz' daki köylerden kız alış veriş yapılmazdı.

Ailede evi erkek, çeyiz eşyasını kız yapardı. Aileler yeni evlilere güçleri oranında mal verirlerdi.

Mehmetçik'te düğünler üç güne sığdırılırdı. Perşembe, Cuma, Pazar.

Günümüze gelindikçe düğünler iki üç saate sığdırıldı. Davetler önceleri mum ile yapılırdı. Şimdilerde davetiye bastırılarak davetler yapılmaktadır.Gelinliğin rengi nikahta kırmızı, düğünde beyaz olmaktadır. Damat ise takım giymekteydi. Dizlik de giyildiği görülürdü.

Düğünlerdeki müzik aletleri davul, zurna, keman, ud, cümbüş gibi aletlerdi. Perşembe günleri müzik eşliğinde kadınlar, elek içinde taşıdıkları buğdayı değirmene götürüp öğütürlerdi. Hayvanlar kesilirdi.

Öğütülen buğdayın içine etler konarak herse yapılırdı. Diğer taraftan yemekler de pişirilmeye başlanırdı.

Öğleden sonra gelin ile damat hazırlanıp ikindine doğru dolaşmaya çıkarılırdı. Önde bayrak arkada da kalabalık bir grup, kamışların üzerinde mendil veya yastık kılıfıyla takip ederlerdi.

Gelin dolaştırılırken bulunan geniş bir avluda, gelin oynatılırdı. Yol havaları, kadın havaları ve güreş havaları çalınan bazı ezgilerdi.

Başlanan eğlenceler sabaha kadar sürerdi.

Çeşitli oyunlar oynanırdı. Karşılamar, Kasap oyunları, Çiftetelliler, Kadın oyunları, Sirtolar, Zeybekler ve yöreye has bazı dramatize oyunlar oynanırdı. Ayrıca kişilerin becerileri düzeyinde bardak ve bıçak oyunu gibi oyunlar da oynanırdı.

Düğünlerde kadınlar ayrı erkekler ayrı yerlerde bulunurlardı. Bulunduğu oranda müzikçiler de ayrı olabiliirdi.

Şarkılar atışma şeklinde yapılırdı. Kadın oyunları üzerine maniler eklenerek söylenirdi.

Bu atışmalar zaman zaman saatleri alırdı. Cuma sabahı eğlenceye devam edilirdi.

Öğleden sonra gelini damada getirmek için yola çıkılırdı. Yine bir avluda durulur ; gelin oynatılırdı. Etrafında yedi kız bulunurdu. Gelin kendi etrafında yedi kez dönerdi. Her dönüşünde kızlardan biri diğerine testiye verirdi ve en sonuncusu testiye kırardı. İlginç olan; testi oyunu gelin havası denilen müzikle oynanırdı. Bu daha sonraları Kozan oyununa dönüştü.

Yatsı namazı kılındıktan sonra damatla gelin gerdeğe konurdu. Damat gerdek odasına girerken yumruklanırdı. Bu iyi geçinmeleri için iyi niyet dileğidir.

Gelinin evinde kına yakılır ve müzik eşliğinde dolaştırılıp para toplanırdı. Kase içinde yakılan kına kahvelerde gezdirilirdi.

Yukarda testi kırma olayında anlatılan olaya "Hamam olayı" denirdi. Cumartesi sabahı müzikçiler yeni ailenin evinin kapısında bekleyip kapının açılmasıyla bahşişlerini isterlerdi. Damat bir mendil içinde müzikçilere bahşişlerini verirdi.

Eğlenceye Cumartesi aile içinde devam edilirdi.

Düğünler daha sonra Cumartesi Pazara kaydırılırdı ve bu giderek zaman içerisinde saatlere indi. Tabii bu değişim içinde eğlenceler azaldı, müzik aletleri giderek elektronik aletlere dönüştü ve yemek yerine sadece bir basdişle yetinilir oldu.

Sonuç olarak Mehmetçik 'teki düğünler kendi yöresel bazı özelliklerini kendi içlerinde taşıyarak yapıldı. Müzikçilerin de genellikle kendi yörelerinden olması (birtakım etkileşimin daha az olması) yöresel konumun ön planda olmasını sağlardı(Halk Bilimi Dergisi, 1996).

Dillirga'da Düğün

Dillirga'da da düğünler eskiden günlerce sürerdi. Düğün törenleri içinde çeşitli eğlenceler yapıldı. Burada da düğün, o dönemin kısıtlı ilişkiler içinde olan köylerde önemi her yönüyle çoktu. İnsanların eğlenmeleri, oynamaları, hünerlerini göstermeleri için var olan çok kısıtlı faaliyetlerden biriydi.

Öncelikle konunun temeline girmeden birkaç yan noktaya değinmekte yarar vardır.

Yörede çok evlilik olayı özellikle iki kadınlı evlenme eskiden görülürdü. Hatta Rumların kilise yasaklamasına karşın çevrede Rum köylerinde iki kadınlı evlilikler görülürdü. Üç kadınlı evlilikler nadirdi.

Kız kaçırma olayları yaygındı. Özellikle ailelerin karşı çıktıkları evliliklerde bu yola başvurulmasını gerekli kılıyordu. Kız tarafı çeyizi erkek tarafı evi yapardı. Akraba ile evlilik, özellikle birinci derecedeki akraba evlilikleri olmazdı. Çünkü bu tür ilişkiler kardeşlik ilişkileri sayılırdı.

Aileler, evlenen yeni çifte güçleri oranında yardım ederdi. Aile erkek tarafında kurulurdu.

Yöre köyler kendi aralarında kız alıp verirlerdi. Ancak bu fazla yaygın değildi.

Dillirga'da düğünler önceleri Çarşamba, Perşembe, Cuma günleri yapılırdı. Bu daha sonra Cumartesi, Pazar günleri yapılır oldu. Düğünlerin saatlere inmesi çok yakın zamanlarda gerçekleşti.

Davetiyeler önceleri çörekle yapılırdı. Sonraları aile çevresi ile zenginlere çörek, fakirlere ise mum verilerek yapılırdı. Günümüzde davetiyelerle yapılıyor.

Gelinliği önceleri kız, damatlığı erkek yapardı. Daha sonraları bu ters yüz edilerek gelinliği damat, damatlığı kız tarafı yapmaya başladı. Gelinliğin rengine dikkat edilmezdi.

Düğünlerde, Davul, Zurna, Keman ve Ud kullanılırdı. Daha sonraları Klarnet kullanıldığı da görüldü. Davulcu ile Zurnacı yerel köylerden ; Erenköy'de bulunur veya çingenelerden getirilirdi. Kemancılar Baf yöresinden çağrılırdı. Bin dokuz yüz altmışlardaki savaş döneminde sadece davul zurnayla düğün yapılırdı. Dışardan müzikçi getirmek mümkün değildi.

Oynanan oyunlar, karşılamalar, iki kişilik sirtolar, zeybekler, kasap oyunları, çiftetelliler, kadın oyunları ve değnekler eşliğinde mandra. Ortada biri değnekle durur ve etrafında dönerek çember oluşturulur. Birinin elinde mendil, diğerinin elinde bıçak olduğu halde kasap müziği eşliğinde oynanan bıçak oyunu gibi oyunlar yanında değneklerle oynanan bazı dramatize oyunlar ile kadeh oyunları kişilerin kişisel becerilerine bağlıydı.

Çarşamba gününün sabahı el değirmenlerinde buğday öğütülmeye, gelinin çeyizi hazırlanmaya başlanırdı. Hayvanlar kesilip fırına atılırdı. Öğütülen buğdayın içerisine büyük etler konarak Herse yapılırdı.

Tüm bunlar şarkılar söylenerek, karşılıklı iyi dilekli manili atışmalarla süslenirdi. Bilen, Türkçe veya Rumca söyleyebilirdi.

Öğleden sonra gelin ile damat hazırlanır ve kına yakılırdı. Kına önceleri el ve hatta ayaklara yakılırken, sonradan gelinin eline damadın ise serçe parmağına sürülmeye başlanmıştır.

İkindin üzeri mumlar eşliğinde gelin dolaştırılır, kına yakılırdı. Dolaşma bitince erkekler badem kırarlardı. Bunlar incirle birlikte konyak mezesi olarak yenirdi. Bu "iyi dilek" anlamına gelirdi.

Badem ile incir yörenin en önemli ve değerli ekonomik ürünü idi.

Geceleyin erkekler ayrı, kadınlar ayrı yerlerde eğlenirlerdi. Bu durum sabaha kadar sürerdi.

Perşembe günü de eğlenceler ile yeme içme öğlene kadar sürerdi. Eğer iyi kaval bilen bir kimse varsa, müzik sustuğunda kaval çalınır şarkılar söylenirdi. Çünkü müzikçiler kimi zaman erkeklere çalardı. Şarkıların çoğunu müzikçiler söyler, halk bu sayede birtakım şarkıları öğrenirdi. Nitekim çoğu şarkıya Bafli şarkısı anlamına gelen "Bafidiga" denmekteydi.

Öğleden sonra gelin alınıp damada götürülürdü.

—Şence için şişeler gadehler kırılırdı. Oyunlar oynanır gelin ile damat gerdeğe konurdu. Gerdeğe girilirken damat ile gelinin üzerine Badem ve İncir dökülürdü. Bu da iyi hayatlar dilemektir.

Su kaynatılıp şekerle karıştırılarak şerbet yapılırdı. Bu, orada bulunan kişilere ailenin iyi saadetleri için içirilirdi. Eğlenceler ise sürerdi.

Cuma günü sabah erkenden aile çevreleri birer tavuk alarak makarnayla pişirirler ve eğlenceyi aile içerisinde sürdürürlerdi.

Para, kına gecesı ve ertesi gün ayrı ayrı atılırdı. Üçüncü gün daha çok aile çevresi tarafından para atılırdı.

Bu paralar atılırken kimin ne kadar verdiği yüksek sesle söylenirdi.

Düğünden bir hafta sonra gelin ile damat gelinin annesi ve babasına giderlerdi. Yeni ailenin omuzlarına birer kırmızı mendil konarak iyilikler dilenirdi.

Testi kırma oyunu bu yörede oynanmazdı.

Düğünler daha sonraları iki güne sığdırıldı

Bu, günümüze yakın zamana kadar sürdü.

Topluluklu düğünler yetmişli yılların sonunda yaygınlaşmaya başladı ve günümüzde tüm yörelerde olduğu gibi iki üç saata sığdırıldı.

Ancak geçmişin düğünleri zaman içinde birçok özelliğı değişen toplumsal düzen gibi yok olmuş veya birer anı olarak hatırlanmaya devam etmektedir.

Müzik aletlerinden, oyun şekillerinden, müzik ezgilerine varıncaya dek herşey değişmiş; çağın elektronik dönemine uyulmuştur. Ancak bu değişim kendisine has bir özellikte olmadığı ve iletişim sonucunda gelişi güzel olduğu için, bu yeninin gelişi ve eskinin bazı kalıntıları, zaman zaman dejenere bir şekilde uygulanmaya çalışılmaktadır. Bu bilgisizlik ve sadece bir takım kural veya ekonomik etkene bağlandığı için çok önemli yanlışlık da kural olup kurumlaşmıştır(Halk Bilimi Dergisi,1996).

1.3.1 Alt Problemler

1571'den sonra Kıbrıs'ta yaşamaya başlayan Türkler burada yaşamlarını sürdürmek için çoğalmak zorunda idiler. Türklerin geleneklerine göre çoğalmanın yolu kendi törelerine uygun şekilde kız ve erkeğin evlenmesinden doğan çocukların oluşması ile olurdu. Evlilik olana kadar ne gibi evrelerden geçilirdi? Düğün gerçekleşene kadar eski geleneklere uygun ne gibi uygulamalar vardı? Bu gelenekler günümüze kadar gelmiş mi? Günümüz evliliklerinde neler olmaktadır?

1.3.2 Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin bir Halk Bilimi konusu olan evlenme geleneğinin nasıl olduğunun ortaya çıkarılması, eski düğün geleneklerinin nasıl olduğu, günümüzde nasıl olduğu ve eski ile yeni düğünlerin karşılaştırılmasıdır.

1. Kıbrıs Türk Toplumu'nda eskiden ilk evlenmeler nasıl olurdu?
2. Kıbrıs Türk Toplumu'nda eskiden evlenmelerle ilgili örf ve adetler nelerdi?
3. Günümüz Kıbrıs Türk Toplumun'da evlilikler nasıl olur?
4. Günümüz Kıbrıs Türk Toplumu'nda eski düğün örf ve adetleri uygulanır mı?
5. Kıbrıs Türk Toplumu'nda eski evlilik gelenekleri ile yeni evlilik gelenekleri arasında ne gibi benzerlik ve farklılıklar vardır?

1.3.3 Araştırmanın Önemi

Milletler gelenek ve göreneklerine göre millet olabilirler. Başboş yaşayan hiçbir toplumun geleceği yoktur. Türkler her zaman tek eşliliğe sadık kalmıştır. Orta

Asya'dan ve Anadolu'dan gelen geleneklerini, Kıbrıs'ta da sürdürmüşlerdir. Araştırmamız bu gelenekleri ortaya çıkarmak içindir.

1.3.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmamız Kıbrıs'ın tümünü kapsamaktadır. Bununla ilgili literatür taraması yapılmış olup, daha evvel yüzyüze yapılan görüşmelerle ilgili buluntular aynen aktarıcısından sunulmuştur. Bu araştırma 2004-2005 yılları arasında sınırlıdır.

1.3.5 Sayıtlar

Literatür taraması yapıldığından araştırmanın doğruluğunu kabul ediyoruz. Kaynak olarak evlenme gelenekleri ile ilgili her görüşten yazara başvurulmuştur.

1.3.6 Tanımlar

Bu araştırmada geçecek olan temel anahtar kavramlarının tanımları aşağıda yapılmıştır.

Ayak Basmak: Gelin, gerdek gecesi damat içeri girerken ayağına basardı. Ayağına basarsa , o evlilikte sözü geçenin kendisi olacağına inanılırdı.

Ayak Sürmek: Gelin, gerdek odasına girerken ayağını eşikteyken yere sürerdi. Bunu yapmasının sebebi köyün bütün bekâr kızlarının talihinin açılacağına inanmasıdır.

Başbüütün Kadın: Başından en az bir evlilik geçmiş kadın demektir.

Bendo: Bir çeşit altın takıdır. Beşi bir yerde olarak da isimlendirilir.

Buğday Atmak: Düğün alayı sırasında yaşlı kadınlar , evliliğin bereketli geçmesine inandıkları için , oradaki halkın üzerine buğday atarlardı ve buhur tutarlardı.

Çeyiz Kağıdı: Köylerde, bilir kişiler tarafından hazırlanırdı. Damadın ve gelinin ailesinden gelecek olan her söz bu kâğıda yazılırdı ve muhtara imzalatılırdı. Bu kâğıt senet yerine geçer ve tapuda dahi itibar görürdü.

Gelin Teli Takmak: Gelin, düğünden önce süslenir, yüzüne ilk defa allık sürülürdü. Kaşları ilk defa alınırdı. Gelinliği giydikten sonra simli tellerle kafası süslenirdi.

Gelin: Evlenecek olan kız.

Güreş Tutmak: Düğün alayı sırasında, kendisine güvenen gençler güreşe tutuşurlardı.

Güveyi(Damat): Evlenecek olan erkek.

Herse: Kaynanmış buğday ile et veya tavuğun beraberce ezilmesiyle yapılan bir çeşit yemek türü.

Kız İstemek(Dünürçülük): Erkek tarafının kız evine giderek, kız anne ve babasından kızı , erkeğe istemesidir. Eski zamanlarda erkeğin aile büyükleri yanında, aracılardan da dünürçülüğe gittikleri görülür.

Kızlık Göstermek: Gerdek gecesinden sonra, sabahleyin, yenge kadın, gerdek gecesi kullanılan çarşafı alır, dışarıda olan misafirlere gösterip bahşiş alırdı. Bu çarşafta gelinin kızıoğlan kız olduğunun kanıtı vardır.

Nikah Kağıdı Asmak: Söz kesilip gün alındıktan sonra, nikah dairesinde, nikah işlemleri başlatılır ve on beş gün süre ile herkesin görebileceği bir yere asılırdı. Bunu asmanın amacı, nikâha itirazın olup olmayacağını anlamaktır.

Nişan: Söz kesiminden sonra gelen aşama “nişan”dır. Buna büyük nişan adı da verilmektedir. Nişan töreni genellikle kız evi tarafından düzenlenir. Ancak masraflar oğlan evine aittir. Nişan öncesinde kız ve birkaç yakını nişan alış verişine götürülür. Burada kıza ve akrabalarına nişan için giyecek alınır. Kız evi de oğlana ve yakınlarına giyecek alır. Kıza alınanlar “nişan bohçası” içerisine konularak kız evine gönderilir. Damada da nişan bohçası hazırlandığı olur.

Paça : Yenge kadının, kızlıkları gösterdikten sonra, gün yükselinceye kadar düğünün son merasimi yapılır. Buna paça denir. Öğleye doğru biter. Çalgıcılar da

bunu bir tekerleme ile bitirirlerdi.

Sağdıç: Damadın, düğün işlerini tam yetki ile sürdürebilmesi için, varlıklı ve damadın akrabası olan kişidir. Düğün zamanındaki tüm işleri o görür. Gerdek gecesi, damat eşikten geçerken, misafirler tarafından yumruklanmasını önler. Damadın eline kına yakmak, gelin evine yakılan kınayı götürmek ona aittir.

Söz Kesmek: Söz kesimi dünürçülük yani kız isteme aşamasından sonra gelmektedir. Dünürçülük yoluyla anlaşılan ailelerin, bu anlaşmalarına daha geniş bir çağrılı huzurunda yine sözle iyice pekiştirmelerine “söz kesimi” ya da “söz kesme”, “kız bitti” denmektedir. Söz kesiminde başlık ve hediyeler de konuşulur, söze bağlanır. Söz kesmeye bazı yörelerde küçük nişan adı da verilmektedir. Kızın verilmesi kesinleştikten sonra oğlan evinden getirilen bir baş örtü ile yüzük kıza takılır. Kızın başı bağlanmış, sözü kesilmiş, etrafa böylece duyurulmuş olur. Bugün oğlan evinin getirdiği lokum, bisküvi dağıtılır, şerbet içilir.

Testi Kırma: Gelin evinde kına yakılınca, gelin ortada olmak üzere etrafında yedi kişi dönmeye ve dönerken de oynamaya başlarlar. Ellerinde kırmızı tülle örtülü bir de testi vardır. Her bir dönüşte, testi el değiştirir. Yedinci kişide yedinci tur başlar ve tur tamamlanınca testi kırılır. Testinin kırılması uğurlu kabul edilir.

Yorgan Kaplama: Çarşamba günleri yaşlı bir kadın öncülüğünde, davetli kızlardan istekli olanlar yorganı biraz dikip işlerlerdi. Yorganı işlemek demek yorgana para koymak demektir. Toplanan para geline aittir.

Yüzük Kestirmek: Düğünden önce, iki aile toplanıp, şehre alışverişe inerler. O gün esnasında çiftlere, kuyumcudan parmaklarına göre ölçü alınıp, yüzükler ısmarlanırdı. Buna yüzük kestirmek denirdi (Büyük Larousse, 1986).

1.3.7. Kısaltmalar

KKTC.....: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
 M.E.B.....: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı
 HAS-DER.....: Halk Sanatları Derneği

BÖLÜM II

Bu bölümde Halk Bilimi alanında yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1 Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Kıbrıs Türk Halk Bilimi üzerine yapılan araştırmalar ülkemizde pek azdır. Son 10 yılda biraz hızlanmış olmasına rağmen bu konu ile ilgili araştırma yapanların sayısı yeterli değildir. Bununla beraber M.Gökçeoğlu, E.Saraçoğlu, O.Yorgancıoğlu ve M.İslamoğlu'nun Kıbrıs Türk kültürü üzerine basılmış kitapları bulunmaktadır. Has-Der'in yayın organı olan Halk Bilimi Dergisi'nde yapılan araştırmalar da folklörümüzün çalışmalarındandır. Bunun yanında Can Sözer'e ait Halk Bilimi Araştırma Notları bulunmaktadır. Tezimde bu notlardan yararlanılmıştır.

Yakın Doğu Üniversitesinin 2003 yılında açmış olduğu Halk Bilimi Eğitimi Ana Dalı'nda ise Kıbrıs Halk Bilimine yönelik çalışmalar yapılmakta ve bu dalda yüksek lisans öğrencilerinin araştırmaları bulunmaktadır.

Eski zamanlarda, hanımlarımız örtülü olduğu için, eş arayan oğlanın kız görüp beğenmesi bahis konusu değildi. Bundan dolayı, evlenme çağına giren oğlanın ailesine mensup hanımlar faaliyete geçer ve oğulları için kendi seviyelerinde olan ailelere kız görmeye giderlerdi. Buna Görücülük denirdi. Görülecek olan kız, görücüler tarafından biliniyorsa fazla tetkike lüzum kalmadan ailesinden istenirdi. Eğer kız bilinmiyorsa, görücülerin görebilmesi için iyice giydirilip süslenir ve gelenlere görme fırsatı vermek gayesiyle kahveleri kız takdim ederdi. Kız, bu esnada ayakta durur, kahveleri dağıtma işi bitince odadan çıkardı. Fazla titiz görücüler, daha esaslı bilgi toplamak istedikleri zaman, kızın teninin ve vücudunun kusurlu olup olmadığını görmek üzere bir yolunu bulup hamamda da görürlerdi. Hatta bu arada, nefesinin vurup vurmadığını anlamak için kızla çok yakından konuşurlardı(M.İslamoğlu,2004).

Eski devirlerde düğün pazartesi günü başlardı. Düğünün bu gününde kızın, çeyiz olarak götüreceği yorganlar çalgılarla kaplanmaya başlar. Başlı bütün hanımlardan birisi bu işi başlatır ve diğer hanımlar da yardıma gelirlerdi. Yorganlar kaplandıktan sonra, yatakların doldurulmasına geçilirdi. Yatak doldurulurca üzerine beyaz bir çarşaf serilir, onun üzerine ise al bir örtü konur ve hazır olanlar yatak ve yorganları gümüşlerlerdi. Toplanan para çok olduğu takdirde, gelinle çalgıcılar arasında bölüşülürdü. Az ise sadece çalgıcılara kalırdı. Yatağın üzerindeki paralar kaldırıldıktan sonra, ailenin ilk çocuğunun erkek olması temennisiyle bir erkek çocuk yatak üzerinde tekerlenirdi(M.Yorgancıoğlu,2004).

Yine yaşlıların anlattıklarına bakılacak olursa 1930 - 1935 yıllarına kadar küçük yaşta, 13 - 15 yaşlarında evlenilirdi. Pek çok yaşlı kadından onbeşlerine bastıkları zaman ilk çocuklarını doğurmuş bulunduklarını şahsen çok işittim(Yorgancıoğlu,2004).

Oğuz M. Yorgancıoğlu 1977 yılında yayınladığı Kıbrıs Türk çocuk Oyunları, 1980 yılında Kıbrıs Türk Folklorü, 1999'da Kıbrıs'ta Zeytincilik, Zeytin ve zeytin Yağı ve 1999'da yayınladığı Resimli Yaş Destanı adlı eserleri ilk çalışmalara birer örnektir. Yorgancıoğlu bu çalışmalarını Kıbrıs Türk folklorünün nelerden etkilendiğini anlatmak ve gelecek nesillere bilgi bırakmak için yayınlamıştır. Eserlerinde karma, toplumların izleri bulunmaktadır.

Eski bir edebiyat öğretmeni olan Neriman Cahit ise gazete yazılarındaki kültür ve sanatla ilgili araştırmaları yanında "Eski Lefkoşa Kahveleri ve Kahve Kültürü" adlı bir esere imzasını atarak ortak kültür çalışmaları alanında araştırmalara ışık tutmuştur.

Mustafa Gökçeoğlu ise kültür alanında en geniş araştırmacı kimliğine sahip bir yazarımızdır. Gökçeoğlu'nun yayınladığı kitaplar arasında "Bilmecelerimiz, Cihan Şah, Hikâyelerimiz-Tekerlemelerimiz, Manilerimiz, Masal Ağacı I, Sevda Sözleri, Şu Adamız Dediğimiz, Tezler Ve Sözler I, II, III bulunmaktadır.

Gökçeoğlu'na göre kimi deyimlerin bütünü yabancı sözcüklerden oluşmaktadır. Aynı durum Kıbrıslı Rumlar için de geçerlidir. (Anan etti böreg) deyimini Türkçe biçimiyle Rumların da söylediğini işaret etmektedir. Bununla beraber(en deka milya do deka ores)(On bir mil On iki saat) deyiminin de Türkler tarafından aynen söylendiğini belirtmektedir. Bu etkileşimler gösteriyor ki adada yaşayan iki ana etnik unsurun birbirlerine vermiş oldukları dil özellikleridir.

Haşmet Muzaffer Gürkan'ın ise 1989 yılında Lefkoşa Belediye yayınları tarafından yayınlanan "Dünkü ve Bugünkü Lefkoşa" adlı eseri bize bu kentin 400 yıllık yaşamında kazandığı ve hızla yitirmeye olduğu Türk karakterini vurgulamaktadır. Yazar eserinde Lefkoşa'nın 1000 yıllık bir geçmişe sahip olmasından çeşitli milletlerin ve dönemlerinin başkenti olmasının yanında kentin varlığını dokusunun korunması, kent içinde oturma teşvik edilmesini gündeme getirmiştir.

Ahmet An, Kıbrıs Türk Kültürü üzerine yazılar, Kıbrıs'ta İsyanlar ve Anayasal Temsilîyet Mücadeleri" kitaplarında yaptığı geniş çaplı ve özellikle yabancı yazarlardan çevirileriyle tarihimize ve kültürümüze geniş bir miras bırakmıştır.

Ahmet C. Gazioğlu "Kıbrıs Tarihi-İngiliz Dönemi" "Kıbrıs Türk Tarihi-Türk Dönemi, Kıbrısta Türkler" adlı eserleriyle Kıbrıs kültürünü ve özellikle ortak yaşamdaki kültüre tarihsel açıdan bir yaklaşımda bulunmaktadır.

Erdoğan Saraçoğlu "Kıbrıs Ağzı" adlı kitabında Kıbrıs ağız özelliklerini ele almakta ve bunları etimolojik olarak incelemektedir. Bu araştırmadan kullandığımız birçok kelimenin kökünün Rumca, İtalyanca olduğu ortaya çıkmıştır.

Tuncer Bağışkan ise gazete ve dergi yayınları yanında "Kıbrıs Türk Halkbilimi'nde ölüm" adlı eserini yayınlarak halk bilimi dalında araştırmalara öncülük etmiştir.

Kıbrıs kültürünü en geniş olarak yaşayan bireylerin ayaklarına giderek yüzyüze görüşme yöntemiyle çalışmalar yaparak ortaya koyan tek dernek ise Halk Sanatları Derneği'dir. 1977 yılında kurulmuş olan derneğin "Halk Bilimi" adlı dergi yayınları Kıbrıs kültürüne en büyük kaynak olmuştur. Hasder'e göre "Folklorün en genel işlevi, geleneksel hayat biçimlerinde saklı olan değerleri, sosyal ve ulusal kimlikleri vurgulamak olmuş ve bunu gelen değişiklik akımlarına karşı yapmıştır. Bu nedenle folklor, kültürel hegemonylara karşı bir savaşım aracıdır. Kuşkusuz, folklor değişikliğe karşı değildir. Dinamik bir dünyada değişiklik kaçınılmazdır. Has-der'e göre yıllardır sahip çıktığımız folklor anlayışı; yani folklorün bir tarih bilimi değil, hem kaybolan değerleri araştıran, hem de yaşayan, gelişen ve değişen toplumsal gelenekleri inceleyen bir sosyal bilim dalı olduğu; hangi soy, hangi ırk ve ulustan olursa olsun tüm insanların karşılıklı etkileşiminin içerdiği anlayıştır.

2.2 Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Almanya'da Halkbilimi Çalışmaları

Günümüz modern halk biliminin temellerini Alman Grimm Kardeşlere borçluyuz. Ev ve peri masalları adlı masal derlemeleri diğer ülkelerdeki çalışmalara da önderlik etmiştir

Günümüz Almanya'sında akademik, bürokratik, politik hayat ve üniversitelerde halk bilimine verilen yer henüz dünyanın hiçbir ülkesinde verilmemiştir.

Almanlar halk bilimini, halkın kalıbı, ruhu ve türünün topyekün bilimsel incelemesi olarak kabul ederler. Alman üniversitelerinde sosyoloji, psikoloji ve siyasal bilimler halk biliminin birer alt dalı olarak kabul edilmektedir

Kısaca Almanya'da bugün halk bilimi eğitim ve öğretimi siyasal bilimlerin ve uluslararası ilişkiler bölümlerinin, sosyal ve kültürel politikanın kaynak ve temeli olarak kabul edilmektedir.

İngiltere'de Halk Bilimi Çalışmaları

İngiltere'de halk bilimi çalışmaları iki ayrı döneme sahiptir.

Birincisi 18. yüzyılda romantizmin yükselişi ile başlayan dönemdir.

Bu dönemde derlenen malzemeler halk türküleri, destan ve masalların yanı sıra gelenekleri ve batıl inançları içine alacak kadar genişlemiştir.

İkinci dönem ise İngiltere'nin 19. yüzyılın ikinci yarısında uluslar arası sömürgeci bir güç olarak ortaya çıkması ile başlar. Bu dönemde İngilizler sömürgelerini daha iyi idare edebilmek için sömürge halklarının kültürlerini araştırırlar 1846'da William J. THOMS "Athenium" adlı dergide yazdığı makalede "folklore" adını kullanmıştır. Bu dünya halkbilimi çalışmalarının başlangıcı sayılmaktadır.

İngiltere'de halk bilimi gelenekler bilimi olarak kabul edilir. Halkbilimi sadece yazılı belgeleri değil, atalardan kalan geleneklerin etkisi altında inandığı ve yaptığı her türlü unsuru inceleyen bilim dalı olarak kabul edilir.

Amerika'da Halkbilimi Çalışmaları

Amerikan halkbilimi araştırmaları 19.yy.'ın ikinci yarısında başlar. Amerikan Halk bilimi Derneği "Journal of American Folklor" adlı dergiyi yayınlamaya başlar.

20.yy başlarından itibaren Birleşik Devletlerin her eyaletinde o yöre halk kültürünü derleyip değerlendirmeye yönelik olarak halk bilimi dernekleri kurulur ve bunlar bir yandan dergiler yayınlarken bir yandan da halk kültürü müzeleri oluştururlar.

Finlandiya'da Halk Bilimi Çalışmaları

Fin milleti ve Finlandiya'nın kuruluşunda halk biliminin özel bir yeri vardır. Tıp Fakültesi öğrencisi Elias Lönnrot Alman Grimm Kardeşleri örnek alarak "Kalavela Destanı"nın parçalarını derlemeye başlar.

"Kalavela Destanı"nın derlenip yayınlanması Fin Halkı arasında derin yankılar uyandırır ve Fin milliyetçilik ve ulusal bağımsızlık hareketinin başlangıcını oluşturur. Bu destan Fin Edebiyatının kültür ve sanatının temelini oluşturur.

Özbekistan'da Düğün Gelenekleri

Kökleri, tarihin binlerce yıllık pınarlarından su içen Türklerin güzel örf-adetleri, törenleri, yalnız kendisine özgü gelenekleri merasimleri vardır. Bu halkın çeşitli geleneklere sahip olması, sanatının renkliliği, kuşkusuz onun yaradılışına bağlıdır. Türk dilleri, folklorü bilgini XI. Yüzyılda yaşayan Kaşgarlı Mahmut'un aşağıdaki fikirleri buna güzel bir örnektir.

"Türkler görkemlilik, sevimlilik, cesaret, alçak gönüllülük, sözünde durma, cömertlik gibi sayısız güzel huyların sahibidirler."

Damlada güneşin yansıdığı gibi, her halkın değerlerini, maneviyatını da onun kendisine özgü törenlerinde görebiliriz. Çünkü milli gelenek, örf, tören ve merasimlerin meydana gelmesi veya kaybolmasına belli faktörler etki eder. Bu faktörlerin en önemlisi hayat tarzıdır. Halkın milli değerlerinde, tüm halkları ilgilendiren değerleri görmek mümkündür. Bundan dolayı milli merasimler, hayat tarzı, koşullar dini ve dili yakın olan halkları birbirine daha da yakıılaştırıyor. Yüzyıllar boyunca yaşayan merasimler çok eski bir gelişmenin mahsulüdür. Halk merasimlerinin başka özelliği vardır: O, halkın manevi ihtiyacını besleyen ruhi gıda sayılıyor.

Halkın manevi ihtiyacı sayılan merasimlerden biri düğündür. Düğün, her halkın özelliğini gösteren bir törendir. Özbek düğünleri rengarenktir. Özbekler çeşitli törenlere toy, yani düğün adını vermişlerdir.

“Toy sözcüğünün “doyurmak”, “yakınlarına ziyafet vermek”, “arkadaşlarla görüşmek” gibi anlamları vardır. Öyleyse, düğün, hem maddi hem manevi besleniş merasimidir.

Özbek düğünleri yapsına göre çeşitlidir. Düzenlenmesi, katılımcıların rolü ve sayısı, okunacak şarkılar ve türküler bakımından farklıdır.

Özbek folklorü uzmanı Hayat İsmailov, 1992’de yayımlanan “Özbek Toyları” adlı kitabında düğün tasnifini güzelce vermiştir. Halkın yaşam tarzı zamana bağlıdır. Bundan dolayı eski merasimler ile beraber yeni gelenekler de çağının manevi ihtiyacını yansıtan halk törenlerinden sayılıyor. Sünnet düğünü, nikâh düğünü, yiğitlik düğünleri, tarihi seneler ile ilgili düğünler, yeni merasim düğünleri ve aile düğünleri günümüz Özbek toyları sayılıyor. Bu düğünler çeşitli merasimlerden oluşuyor. Örneğin, mühim seneler ile ilgili düğünler, beşik toyu, çille toyu, saç toyu....

Düğünler, örf-adetlerin zenginliği, çeşitliliği, sofranın bolluğu, neşeli olması, herkesin yaşına, ünvanına bakmadan eşitliği, kısacası, halkın manevi medeniyetinin güzel yansıtılması şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Düğün merasimleri her zaman güzellik, sevinç ve memnunluk, alicenaplık, arzular sembolü olarak düzenlenmiştir.

Toy adı ile ilgili merasimler ne kadar çok olsa da, nikâh düğünü (evlenme) düğününün yeri ayrıdır. Nikâh düğününü tüm haklar kutluyor. Bu düğün iki gencin kendi arzularıyla kavuşmasıdır. Bu arzu edilen kavuşmadan toplumun temeli daha da güçlenir. Özbeklerde nikâh düğünü kız seçme ile başlıyor. Nikah düğününü 3 kısma ayırmak mümkün:

1. Düğüne kadar yapılacak merasimler,

2. Düğün merasimi,

3. Düğünden sonra yapılacak merasimler,

Özbekistan'da bu merasimler genellikle aynı şekilde yapılır, ama her vilayetin, her köyün kendine özgü düğün yapma adetleri de var. "Kız görme", "kapı  n n  süpürme", "gelin selamı", "kız  ağırış", yani kızı baba evine davet etme, "güveyi davet etme", " eyiz serme", "gelinin veya güveyin anne babasını misafirli e davet etme" gibi merasimler her köyde farklı düzenlenir.

Günümüzdeki nikâh düğünü, tüm insanları ilgilendiren değerlere dayanıp, aileyi güçlendirmeye yöneliktir. Onda dini gelenekler dışında, sosyal toplum özelliklerini yansıtan birkaç  rf  de görebiliriz. Toplum ve yaşam tarzının değişmesinden dolayı düğünlerin görüntüleri, örf-adetler, merasimler de yavaş yavaş değişti,  a a adapte oldu.

Örneğın, söz konusu  zbek düğününün çok aşamalı ve çağına uygun örf adetlerden oluşmasının sebebini buna dayandırmak gerekiyor. O ne kadar değişirse, her zaman arzular remzi, güzellik bayramı, aile töreni olarak yaşamaktadır.

Söz konusu güzellik  zbek toyları edebiyatımızda aksettirildi mi? Edebiyat, hayatın aynasıdır diyoruz. O düğünleri tüm güzellikleri ile yansıtıyor mu? XX. Yüzyılın başlangıcında çağımız  zbek Edebiyatı'na temel alan yazarların, düğün konusuna ayrıca önem verdiklerini görüyoruz ki bu boşuna değil. XX. Yüzyılın ilk çeyreğinde sosyal fikir gelişmesinde toplumun önde gelen aydınları-credit ilerin rolü çok önemli oldu.  zbek yazarları da bu etkinin dışında kalamazlardı. Türkistan'da yaşayan halkların hayatının tüm dallarını reforma tabi tutmak isteyen credit iler,  zbek düğünlerini de ele almışlar, düğünlerdeki aşırı harcamalar, aşırı debdebeler hususunda endişelerini dile getirmişler. Örneğın, "fiura-i İşlamiya"  rg t  düğün ve törenleri tertipli düzenleme hususunda kararlar almıştı. Bu karara Münevver Karı başkanlığında birkaç credit i-islahat ılar imza atmışlardı.

Maddi imkânları dar olmasına rağmen, debdebeli düğün yaparak borçlanmasının feci bir sonuca sebep olmasını, önde gelen yazarlar eserlerinde halka anlattılar. Mesela, Abdullah Kadiri'nin eserleri buna güzel bir örnektir.

Dünya Edebiyatı alanında kendi okulunu yaratan A. Kadiri, yaratıcılığının ilk devirlerinden itibaren hayatı gerçekçi bir biçimde göstermeye başladı. Onun "Ulakta" (At yarışı), "Cuvanbaz" (Kadın Düşünü) gibi hikayeleri, "Bahtsız Güvey" piyesi böyle gerçekçi görüşle yazılmış eserlerdir.

"Bahtsız Güvey" eserinde öksüz yiğit Salih'in evlenmesi, fazla israf dolayısıyla borçlanması, borcunu ödeyemeden ölmesi derin bir üzüntüyle anlatılmıştır. Bazı düşüncesiz, görgüsüz insanların etkisiyle gösterili düğünler yapıp, sonra borcunu ödeyemeden çekilen ıstırapların insana neler getireceğini gösteren yazar Abdullah Kadiri, örf-adetlere değil, normal ölçülerden aşırı derecede harcamaya karşı çıktı. Çünkü halk geleneklerinin temelinde her zaman iyilik yatıyor. Yazar, bu piyeste basit insanları kendi çıkarları uğrunda aldatan insanların kötü davranışlarını, normal çizgilerden çıkmayı yasaklıyor.

Kadiri'nin tüm eserlerinde folklorün etkisini görmek mümkündür. Söz konusu olan Özbek toylarının edebiyattaki en güzel yansıması olarak A. Kadiri'nin şaheseri sayılan "Ötkan Kunlar" ve "Mehrabdan Çayan" (Sunaktan akres) romanlarında ondan fazla bölümde Özbek düğünü, ona bağlı adetler, merasimler ele alınır.

Yazar, kardeş halklarının merasimleriyle de çok ilgilenmiştir. Kadiri'nin arkadaşları "O, Türk, Azerbaycan, Kazak, Kırgız düğünlerinin özelliklerini de iyi biliyordu" diyorlar.

Çünkü yazar A. Kadiri, Doğu edebiyatının en iyi uzmanıydı. Örneğin, 1925 tarihinde "Maorif ve Okutguvçi" dergisinin 4. sayısında yayımlanan "Türk Matbuatı" makalesini ele alalım. Makalede yazarın Türkçe gazeteleri imkan derecesinde okuduğunu, Türk yazarlarının eserlerini iyi bildiğini görmek

mümkündür. Türk yazarlarının eserlerine büyük önem veren A. Kadiri şöyle yazıyor:

“Yazarın kendisi de hangi konuyu ele alsın, hayatı ve muhiti doğru göstermeye çalıştı, bunu başardı. Zaman ve muhit gösterilen “Ötken Kunlar” romanının ilk bölümü düğün konusuna, Atabek’in hala evlenmediği hususunda Hamit ile Ziya Fiahıcı’nın oğlu Rahmet konuşurken, yazar Rahmet’in dilinden gelin ve güveyin her yönden birbirine uygun olması gerektiğini vurguluyor. “Bir kadınla muhabbetli ömür geçirmek, bence, en doğru iştir. Bu, zaten gelecekte Atabek’in ikinci defa Zeyneb’le evlenmesi, ikisinin arasında sevgi olmadığından kahramanların hayatının feci bir sonuçta bitmesine işaret idi. Romanın “Kutlu olsun”, “Düğün. Kızlar Meclisi”, “Beklenmeyen Mutluluk”, “Baht ve Bahtsızlık” bölümlerinde Özbeklerin düğün tarzları, düğünden önce ve sonra yapılacak merasimleri çok güzel bir biçimde tasvir edilmiştir. Hasan Ali ile Ziya Fiahıcı’nın Mirzakerim Kutudar’ın evine, kızını istemeye gelmeleri basit bir biçimde gösterilmiştir. Kutudar, doğru insanıdır. O, Atabek’in kızını istemesinden çok sevinse de, onu damatlığa kabul etmeye razı olsa da, örf-adetlere aykırı davranmıyor: “..... bu konuda tek başıma karar verebilirim, ama geride ana göğsünden süt veren bir kadın var. Tek başıma karar verip, anasını bir kenara atarsam, muhtemelen bir yakışsız iş yapmış oluruz. Eğer siz de uygun görürseniz, bir de onunla istişare edeyim”

Halk geleneklerine göre, gelinin anne ve babası razı olsa da, dünürlere ilk teşrifte “razıyız” demezler. Romanda, düğüne kadar yapılması gereken merasimler gösterilmemiş, zaten buna gerek de yok.

Düğün “Kızlar Meclisi” bölümünü Özbek düğününün edebiyata en güzel yansıması diye değerlendirmek mümkün. Okuyucu güzel bir filmi seyreder gibidir: “Kutudar’ın evinin dış avlusuna erkekler, iç avluda ise kadınlar toplanmıştı. Soğuk ve sıcak yemekler, yoğurtaşı, helva ve benzeri şeyleri atıştırıyorlar. Dışarıda bir eyer toplanmış olan sazandeler, dütar, tanbur, keman, rubap, ney ve benzeri müzik aletleriyle birbirinden güzel havalar çalarak etrafa neşe saçıyorlar, şehrin en meşhur handeleri şarkılar okuyorlar ve düğün pür neşe devam ediyordu. Kadınlar ise içeride toplanmışlardı. Orası kum gibi kaynıyordu”

Özbek halkının geleneğine göre, gelin kendi arkadaşlarıyla diğer bir evde, dayısının veya akrabalarının evinde, onlar uzakta oturuyorsa, komşusunun evinde “Kız Aşı”, “Kız Meclisi”, “Çina Oyunu” denen bir eğlenceye toplanırlar. Bu meclise ancak gelinin arkadaşları, genç kadınlar katılabilirler. Onlar kızlara özgü şaka yapıyorlar, şarkılar okuyorlar, eğleniyorlar. Sofrada en güzel tatlılar, yemekler bol oluyor. Kız meclisini Kadiri böyle tasvir ediyor:

“Kızlar meclisi-güllerin, tutilerin, kumruların meclisidir! Gümüş Bibi’nin dayısının evindeki kızlar meclisi. Otuz kırk kadar kız bir araya toplanmış, arkadaşlarını kadınlık dünyasına yolculuk etmek için en güzel, en şık elbiselerini giymişler, sürmelenip, süslenmişlerdi. Hepsi birbirinden güzel, hepsi birbirinden cazibeli. Eğer bu eve girseniz, meclise katılanlara bir göz atsanız, önceden söyleyeyim, kuşkusuz deli olacaksınız.

“Bu gül mü gözalıcı! Hayır, ötekisi! Hayır, hayır bu! Hepsinden şu! Evet, deli de olacaksınız, kız meclisinde bir gülü seçmeden el aleme rezil, rüsvay mı olacaksınız”

Bu güzellerin ziyafeti masalarda yazıldığından daha güzel, daha cazibelidir.

“Anargül’ün elindeki dütarı “Arkadaşlar” havasını yürekleri titreterek çalmaya başladı. Hanım Bibi kızların davetini beklemeden ayağa kalkıp oynamaya başlayınca def de dütarı eşlik etti, cümbüş kıvamını buldu. Alkışlar altında oyunun neşesi daha da artıyordu. Pencere, kapılar kapatıldı. Mumlar yakıldı. Meclisin neşesi daha da arttı. Rüzgârda titreyen mumun ışığı kızları gizemli bir hale koymuştu. Meclis “Elif Leyla” hikâyelerindeki periler bezmini hatırlatıyordu”.

Meclisin sonunda yengeler gelirse gelini isterler. Ama gelinin arkadaşları “Kız parası”nı almadıkça gelini vermezler. Gelin için verilen para bazı yerlerde “acratki” adıyla hala yaşıyor. Yengeler çeşitli hediyeler ve para verip gelini götürürler. “Yemekten sonra ise yengeler gelip kızlardan Gümüş Bibi’yi istediler. Kızların “Hayır, Gümüş Bibi’yi vermeyiz” şeklindeki sözlerini gerçek zanneden

Gümüş, yengelerle birlikte odadan çıkarken, geriye dönüp yardım isteyen nigarlarla baktı”.

Kızların “Hayır, vermeyiz” şeklindeki sözleri de çok eski milli adetlerimizdendir.

Nikâh düğünü kız seçmeden başlıyor, dedik. Bu adet Atabek’in ve Gümüş’ün düğününden önce tasvir edilmemiştir. Yazar kız seçme adetini, oğlunu Taşkent’in en güzel kızıyla evlendirmek isteyen Atabek’in annesi Özbek ayım timsalinde çok güzel göstermiştir. Özbek Ayım ailesine uygun bir ailenin kızını seçmesine kadar kapı kapı dolaşiyor. Nihayet, güzellikte eşsiz, akıllılıkta üstün bir kız bulup, düğün yapma arzusunda yaşıyor. Romanda Hamit’in Gümüş’e düşkün olması, dünürleri göndermesi, Gümüş’ün Kamil Bey’le nişanlanması veya fakir Usta Âlim’in evlenme tarihi dolayısıyla tasvirlenen düğünden önceki veya sonraki merasimler halk örf-adetlerine çok uygundur.

Kadiri her ailenin toplumdaki yerine göre düğün merasimlerini düzenlendiğini gösteriyor. Mesela, fakir Usta Âlim, düğününün masrafları hususunda kaynanasına danışıyor. Ama zengin ailelerde bu durum çok farklıdır. Gerçekçi anlatım A. Kadiri’nin iyi bir folklor uzmanı olduğunu gösteriyor.

Kadiri’nin ikinci bir meşhur romanı “Mehrabdan Çayan” (Sunaktan Akrep) da yukarıdaki fikrin doğru olduğunu gösteriyor. Romanın “Mahdum’un Evlenmesi ve Öğretmenlik Faaliyeti”, “Fatih Allah’ın Mührüdür”, “Düğün Arifesinde” bölümlerinde tasvir edilen merasimler, çevre ve kahramanların sosyal durumuna uygundur.

Özbeklerde karşılıklı kız alıp verme adeti vardır. Buna “karşı kuda olma” veya “kayçı kuda” deriz. Bu adet çok eskidir. Gelinin kalınını, yani başlık parasını ödemekle ilgilidir. Kalın parasını ödeyemeyenler, çoğunlukla karşılıklı kuda olma imkânını aramışlar “Mehrabdan Çayan” romanında Salih Mahdum’un annesi Mahler Ayım ailesinin maddi imkânı dar olduğu için karşılıklı kız alıp verme yolunu seçer.

Salih Mahdum'u evlendirmek için önce onun kardeşi Neyile'yi bir aileye gelin ederler, sonra o ailenin kızı ile Salih'i evlendirirler.

Mahler Ayım iki yıl kapı kapı dolaşüyor, bu şarta razı olan aileyi buluyor. Yazar onun zahmetlerini kısaca şöyle tasvir ediyor:

“Bu aile Mahler Ayım'ın teklifini memniyetle kabul etti, çünkü “kör körü karanlıkta bulur”denildiği gibi, öteki ailede Mahler Ayım gibiydi. Dünürler Nayile'yi görüp çok beğendiler. Mahler Ayım'ın teklifini kabul ettiler. Mahler Ayım da merhum Mirza'nın evine kızını istemeye gitti, ‘ufacık, güzel kızı varmış’ diye onların kızını beğendi. Damat adayları da görüldü ve ‘zararsız’ bulundular. Düğün şartları görüşüldü; orada kalın malın kaldırıldı. Herkes imkânı kadar sofraya yazdı. Gelinler için küçük bir çeyiz hazırlandı, anlaşıma düğünlerle neticelendi. Kalın parasını ödemekten evlenen Salih Mahdum kızı Rana için padişah olan güveyden çok şeyler bekliyor, çünkü padişah da halk adetlerine uygun kalın parasını ödeyeceğini biliyordu. “Düğünün belli olduğu günün ertesi, düğün masrafları da geldi. Han 300 altın para, o kadar pahalı giyim giysi, Mahdum'a ayrıca bir iltifatla “ reis-ül makatiplik” (Okullar reisi) ünvanı hakkındaki kararı göndermiştir.

Örneklerden belli oluyor ki, her iki romandaki Özbek düğünlerinin tasviri çok gerçektir. Yazar, kız görmeden “körmene verme”ye (gelin veya güvey ile ilk görüşen insan onlara para veya hediye verecektir) kadar olan düğün merasimlerini iyi biliyor. Kadiri, kahramanların iç dünyasını, zamanı ve yaşam tarzını anlatırken, atasözleri, deyimlere başvuruyor.

“Talihine yazılmış olsun”, “Hayt etti, huyt etti, ik kaskı düğün yaptı”, “Halk içinde kalp ağrısına çare bulmak mümkündür” gibi deyimler romanların bedii cazibesini daha da arttırmıştır.

Sözümün sonunda, şunu belirtmek istiyorum ki, Özbek düğününün her aşaması merasimlerle doludur, renklidir. Özbeklerin, temelinde iyilik yatan gelenekleri, merasimleri, örf-adetleri çoktur.

Türklerin bu özelliğine büyük önem veren meşhur seyyah German Vamberi, “Orta Asya halklarının örf-adetlerinin övülmesi gereken birçok yönü vardır ki, onlar milli karakteri gösteren faziletlerini kesinlikle koruyorlar” demesinde haklıdır.

Halk kendi manevi zenginliğinin yaratıcısıdır. Bu zenginliği gelecek evlatlara miras bırakmayı her zaman düşünüyor. Biz halk merasimlerini ne kadar derinliğine öğrenirsek, benliğimizi de o kadar keşfedeceğiz. Bu güç ve gayretle manevi dünyamız daha da yükselecektir(Doç. Dr. Adhambek ALİMBEKOV,2005).

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli:

Bu araştırma Kıbrıs'ta yaşayan Türk Toplumu'nun kültür yapısına oranla evlenme geleneklerinin nasıl olduğu üzerine kaynak taraması ve görüşme yöntemi ile yapılan bir çalışmadır.

Bu yöntemle bugüne kadar ilgili konuda yayınlanan, bulunan tüm kitaplar okunmuştur. Bazı zamanlarda ise görüşme yöntemi uygulanmıştır.

3.2 Evren:

Kıbrıs, Dünya üzerinde çok küçük sayılabilecek yüzeye sahip, Akdeniz'in doğusunda bulunan bir adadır. Şu andaki mevcut yapısına göre ada ikiye bölünmüş durumdadır. Kuzeyde Türkler, güneyde ise Rumlar yaşamaktadır.

Adanın kuzeyi 5 bölgeye ayrılmaktadır. Bunlar Lefkoşa, Mağusa, Girne, Güzelyurt ve Yeni İskele'dir.

Adanın güneyi ise Lefkoşa, Limasol, Baf ve Larnaka'dan oluşmaktadır.

Araştırmanın evrenini Kıbrıs adası oluşturmaktadır.

Adanın kuzey nüfusu 1990 sayımına göre 187,000'dir.

3.3 Örneklem

Araştırmanın örnekleme adanın genelini kapsamaktadır.

3.4 Veri Toplama Aracı

Bu araştırma Kıbrıs kültürü ve tarihi üzerine çalışma yapan Türk araştırmacıların yazdığı yayınlar okunarak ve eskiyi hatırlayan insanlarla birebir görüşerek yapılmıştır. Görüşmeler esnasında kayıt cihazı da kullanılmıştır.

3.5 Verilerin Toplanması

Örnekleme seçilen Kıbrıs adasında tesadüfi seçilen bölgelerde birebir görüşme yapılmış, bunlar kaydedilmiştir. Kaynak taramaları yapılarak bunlar pekiştirilmiştir.

3.6 Verilerin Çözümlemesi

Kaynak taraması yapıp, ilgili bölümler seçilmiştir. Birebir görüşme yöntemi ile elde edilen veriler bunlarla harmanlanarak, amaçlara uygun şekilde yazıya dökülmüştür.

BÖLÜM IV

4.1 Bulgular

Bu bölümde Kıbrıs'ta eski ve günümüz düğünlerinde bulunan gelenek , örf ve adetlerimize yer verilecektir.

4.1.1 Nikâh Öncesi Hazırlıkları

- a. Kız beğenilmiştir, aracılar konarak, kızın ailesinden manilerle istenirdi.
- b. Kız ailesi kızı , oğlana verecekse maniler söyleyerek kız verilirdi.
- c. Dünürçülüktan sonra söz kesilir ve uzun süre beklenmeden nikah kağıtları asılırdı.
- ç. Kız ve oğlan ailesi, alış-veriş çıkar ve yüzükler ısmarlanırdı.
- d. Düğün davetleri bir hafta önceden başlar çörek, gül suyu, kırmızı kurdele ve mum vererek herkes düğüne davet edilirdi.
- e. Düğün günü gelin süslenir, damat süslenirdi. Ev sahipleri(genelde kız tarafı) misafirleri ağırlardı. Çalgılar çalar, halk eğlenirdi. Öğleden sonra nikâh dairesine gidilip, nikah kıyılırdı.

4.1.2 Düğün Öncesi Hazırlıkları

- a. Nikâh tamamlandıktan, şartlar uygun olduktan sonra (güz mevsimi), on beş gün önceden, düğün konuklarının daveti başlardı. Yörelere göre bu davetler çeşitli şekilde olurdu.

- b. Davetliler , düğünden bir kaç gün önce hediyelerini göndermeye başlardı.

c. Cumartesi günleri çalgıcıların gelmesiyle düğünler başlardı. Bunların amacı, Pazar günü başlayacak düğüne halkın davet edilmesiydi.

ç. Pazar akşamı erkekler sabaha kadar eğlenirlerdi.

d. Gerçek düğün Pazartesi başlardı. Erkekler ayrı, kadınlar ayrı yerlerde eğlence yaparlardı.

e. Salı günü, yalnızca herseler yapılır ve düğün evine yollanırdı.

f. Çarşamba en hareketli gündü. Damat traşı o gün olırdı. Damada takılırdı. Öğle vakti gelin hamamı olurdu. Akşama doğru yorgan kaplama işlemi başlardı. Yorgan kaplanırken geline takı takılırdı.

Bu akşamın en renkli gecesi de kına gecesiydi. Oyunlar oynanır ve testi kırılırdı. Eğlence, yemek, içki sabaha kadar ayrı yerlerde sürerdi.

g. Perşembe gün öğleden önce yemek hazırlıkları, öğleden sonra ise konuk ağırlama vardı. Bu son yemektir. Gelen konuklar para takıp, hediye verirlerdi. Akşamüstü gelin alayı düzenlenirdi. Gelin, zifaf odasına girerken, ardından da damat içeri girerdi.

ğ. Cuma sabahı kadın, yenge kadın “kanlı çarşafı”(kızlıkları) alır ve konuklara gösterir, bahşış alırdı. Gün yükselince düğün biterdi.

h. Düğünden sonra gelin bir hafta, her gün yeni bir elbise giyer ve tebrikleri kabul ederdi.

4.1.3 Eski Düğünlerde Ve Düğünlerden Önce Rastlanılan Adetler

1. Kız istemek
2. Söz kesmek
3. Nikâh kağıdı asmak

4. Yüzük kestirmek
5. Mum , çörek, gül suyu veya kırmızı kurdele ile davet etmek
6. Gelin teli takmak
7. Resmi nikâh yanında imam nikâhı kıymak
8. Çeyiz kâğıdı imzalamak
9. Yemeklik hediye göndermek
10. Kemaneciler genellikle ama(kör) olurdu.
11. Davul ve zurna eşliğinde düğüne davet
12. Düğün yemekçisi
13. Herse yapmak
14. Yorgan kaplamak
15. Küçük erkek çocukların yorgan kaplama esnasında, yorganların içinde yuvarlanmaları
16. Kına gecesi yapmak (Gelin kınası-güvey kınası)
17. Sağdıçlık yapmak
18. Testi oyunu oynamak
19. Testi kırmak
20. Maniler ve atışmalar söylemek
21. Halkın üzerine buğday atmak
22. Güreş tutmak
23. Gerdek gecesi hoca çağırarak
24. Gerdek odasına girerken gelinin ayak sürmesi
25. Gelin odasına kırmızı nar tanesi atmak
26. Gelinin kaynanasının donuna bal sürmesi
27. Güveyi, gerdek odasına girerken, gelinin, güveyinin ayağına basması
28. Gerdekten önce iki rekât namaz kılmak.
29. Başı bütün yenge kadının odanın dışında beklemesi
30. Kızlık göstermek
31. Paça merasimi yapmak.
32. Pasdiş sunmak
33. Gelinliğin genelde beyaz, ancak kırmızı bir şalla örtülü olması, bunun yanında damadın uzun çizme ve yöresel giysi giymesi.

4.1.4 Günümüz Nikâh Öncesi Hazırlıkları

- a. Kız ile oğlan kendileri tanışır ve evlenmeye karar verirler. Bu fikirlerini ailelerine açıklarlar.
- b. Oğlan tarafı göstermelik olarak kızı ister.
- c. Kız evinde söz kesilir.
- ç. Nikah günü kararlaştırılır.
- d. Kız ve oğlanın yakın akrabaları önünde nişan takma gerçekleşir.

4.1.5 Düğün Öncesi Hazırlıkları

- a. Günümüzde çoğunlukla nikâh ve düğün aynı günde olmaktadır.
- b. Salon kiralanır.
- c. Salon kiralanınca düğün davetiyeleri matbaada bastırılır.
- ç. Düğünden üç hafta önce, davetiyeler eş dost akrabaya dağıtılır.
- d. Düğün günü tebriğe gelenler, kızın ve damadın göğsüne, para takıcılar yardımıyla para takarlar.
- e. Düğünden sonra balayına çıkmak.
- f. Bazı kent düğünlerinde kokteyl tarzı düğünler olmaktadır.
- g. Düğünlerde testi oyunu oynanır ve testi kırılır.
- ğ. Pasdiş ve sigara tutmak.
- h. Nikâhta gelinin, damadın ayağına basması

4.1.6 Günümüz Düğünlerinde Ve Düğünden Önce Rastlanılan Adetler

- 1. Kız istemek (dünürçülük)
- 2. Söz kesmek
- 3. Nikâh kağıdı asmak
- 4. Matbaada basılan karton davetiyeleri dağıtarak düğüne davet etmek

5. Resmi nikâh
6. Testi oyunu oynamak
7. Testi kırmak
8. Yüzük kestirmek
9. Beyaz gelinlik ve koyu renk damatlık giyilmesi
10. Kuaförde süslenmek

4.1.7 Günümüz Düğünlerinde Yok Olan Gelenekler.

1. Mum, çörek, gülsuyu ve kırmızı kurdele ile davet etmek
2. Gelin teli takılması
3. İmam nikâhı kıymak
4. Çeyiz kâğıdı imzalamak
5. Yemeklik hediye göndermek
6. Keman ve davul-zurnanın olmayışı
7. Düğün yemekçisinin olmaması
8. Herse yapmak
9. Yorgan kaplamak
10. Küçük erkek çocukların, yorgan üstünde yuvarlanmaları
11. Kına gecesi
12. Sağdıçlık
13. Maniler ve atışmalar
14. Halkın üzerine buğday atmak
15. Güreş tutmak
16. Gerdek gecesinin olmaması ve hocanın çağrılmaması
17. Gerdek odası olmadığından gelinin ayak sürmemesi
18. Gerdek odası olmadığından kırmızı nar tanesi atmamak
19. Gerdek odası olmadığından gelinin damadın ayağına basmaması
20. Gerdek odası olmadığından damadın iki rekât namaz kılmaması
21. Gerdek odası olmadığından yengenin gerdek odası dışında olmaması
22. Kızlık göstermek

23. Paça merasimi

24. Yöresel giysilerin giyilmemesi ve kırmızı şalın kullanılmaması

4.1.8 Eski Düğün Öncesi Ve Günümüz Düğün Öncesindeki Benzerlikler

1. Kız istemek(dünürçülük). Gerçi bu dünürçülük içerik açısından aynı değildir ama yine de olmaktadır.
2. Söz kesmek
3. Nikâh kağıdı asmak
4. Yüzük kestirmek. Yüzük kestirmek de eskiye göre farklılık gösterse de yine de yapılmaktadır.
5. Davetiye dağıtılması. Davetiyeler de içeriği açısından farklılaşmış ancak yine de yapılmaktadır.
6. Testi oyunu oynamak
7. Testi kırmak
8. Gelinin, damadın ayağına basması
9. Pasdiş sunmak
10. Gelinliğin beyaz olması

4.1.9 Günümüz Düğünlerinde Görülen Yenilikler

1. Balayına çıkmak
2. Elektronik aletlerle, düğünde çalınıp, oynanması.
3. Karton davetiyeler
4. Salonlarda yapılan düğünler.
5. Video çekimleri
6. Sigara dağıtılması
7. Kokteyl türü düğünler

BÖLÜM V

5.1 Yorum ve Sonuç

Kıbrıs Türk Toplumu'nda , 1974 öncesi düğünleri , günümüze göre çok farklı bir şekilde gözlemlenmektedir. Elbette bu farklılığın ve benzerliğin birçok sebebi vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1. Ekonomik nedenlerden dolayı terkedilen örf ve adetler
2. 1974 öncesi Kıbrıs Türk Toplumu, daha derli toplu bölgelerde yaşamakta ve aile bireyleri aynı bölgede olmaktadır. 1974 sonrası aile bireyleri yurdun dört bir yanına dağılmışlardır.
3. Yeni yetişen gençliğin başkaları tarafından kendilerine eş bulma derdleri yoktur. Gençler kendi aralarında anlaşır sade bir düğünle evlenirler.
4. Gençler eski adetlere bağlı kalmamaktadırlar.
5. Halk bilimcilerin Kıbrıs Türk Toplumu'nda çok az olması da etkenlerden biridir. Eski folklorik geleneklerimizin yitirilip, kaybolması bu yüzdendir.
6. Bu yitirilme neticesinde , toplumda eskiyi bilenler giderek azalmaktadır.
7. 1974 sonrası adaya gelen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının getirdikleri örf ve adetleri Kıbrıs Türk Toplumu'nun örf ve adetleri ile benzerlik göstermesi bakımından, onlar da bize evlenme kültürü yönünden ayak uydurmakta zorlanmamışlardır.

Kıbrıs Türk Toplumunu, yüzyıllarca yaşadığı karma düzende bile dilini, dinini ve kültürünü korumayı başarmış, Rumlara karşı azınlıkta olmasına rağmen her zaman geleneklerine bağlı kalmıştır.

Yüzyıllarca süren karma yaşam ve sonraları yıllarca süren esaret bile geleneklerimizi yıkmazken, 1974 sonrası kurulan hükümetlerin kültüre karşı ilgisizlikleri; araştırmacı ve yazarların teşvik edilmemesi değişen dünyanın hızla elektronik çağı yakalaması, gençliğin buna ayak uydurması, Kıbrıs Türk Toplumunu'nun terk edemediği geleneklerini de terk etmesine neden oldu.

Adadan sürekli olarak yaşanan göç, iş bulma zorlukları, ekonomik problemler düğünlerimizi de etkilemiş ve bir hafta süren düğünlerin yerini iki üç saatlik düğünler almıştı.

Elektronik çağda büyüyen yeni neslin eskiyi bilmeden yaşaması ve ona göre davranması hayli düşündürücüdür.

Son zamanlarda KKTC'de kurulan üniversitelerin bazılarında turizme katkı amaçlı kültür araştırmaları ve etkinlikleri başlatılmış.

Kültürel amaçlı kurulan birçok dernek de kültürel faaliyetlere önem vermekte, kültürümüzü yaymaya ve yaşatmaya gayret göstermektedir.

HASDER'in ve birkaç yazarımızın dışında, halk bilimi alanında yapılan araştırma ve bilimsel kaynağa ulaşılammıştır.

5.2 Öneriler

1. KKTC'deki üniversitelerde Halk Bilimi Eğitimi Ana Bilim Dalları açılmalıdır. Buralarda araştırmalara önem verilmesi ve Kıbrıs Türk Toplumu, kendi geçmiş kültürünü öğrenmeli ve öğretmelidir.
2. MEB'in ortaokul ve lise düzeyindeki sınıflarda Kıbrıs kültürü ve kültür dersleri adı altında yeni bir ders koyması gerekmektedir.
3. Ülkenin milli politikası gereği, hükümetlerin konuya duyarlılığı artmalı ve bu alanda çalışma yapanlar desteklenmelidir.(Araştırma yapacak olanlara maddi destek verilmelidir.)
4. Halk Bilimi araştırmalarının toplanılması ve basılması konusunda Üniversiteler ve Eğitim Bakanlığı birer komisyon kurmalı ve bu komisyonlarda halk bilimi araştırmacılarına da görev verilmelidir. Komisyonlardan geçen araştırmalar, araştırmacının izniyle bastırılıp çoğaltılmalıdır.
5. Devletin yayın organları ve özel yayın organları (görsel ve işitsel) kültürel konulara duyarlılıklarını artırmalı ve programlarında Halk Bilimi araştırmacı ve yazarlarına yer vermelidirler. Programcılar, Halk Bilimi Eğitimi Dalları'nda araştırmacılarla birlikte, programlar yapmalı ve bu programları zevkli bir seyir haline çeşitli etkinliklerle halka sunmalıdırlar.
6. Folklorik alanda faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri de maddi ve manevi yönden desteklenmeli ve teşvik edilmelidirler.

KAYNAKÇA

AKBULUT, İlhan.(1988).**Kuzey Kıbrıs Tarihi Ve Tarihi Eserleri**.Girne:Sultan Ofset

ALASYA, Halil.F.(1977).**Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri**.Ankara:MEB Yayınları

ALİCİK, Hasan ve diğerleri,(2004).**Kıbrıs Tarihi**.Lefkoşa:Rüstem Kitabevi

ALTAN, Mustafa Haşim.(2001). **Kıbrıs'ta Türk Malları I**.İstanbul:Kastaş Yayınevi

ALTAN, Mustafa Haşim.(2001). **Kıbrıs'ta Türk Malları 2**.İstanbul:Kastaş Yayınevi

ALTAN, Mustafa Haşim.(2001). **Kıbrıs'ta Türk Malları 3**.İstanbul:Kastaş Yayınevi

ALTAN, Mustafa Haşim.(2001). **Kıbrıs'ta Türk Malları 4**.İstanbul:Kastaş Yayınevi

AN, Ahmet.(1996).**Kıbrıs'ta İsyancılar ve Anayasal Temsilîyet Mücadelesi**.Lefkoşa:Mez-Koop Yayınları

BAĞIŞKAN, Tuncer(1997).**Kıbrıs Türk Halk Biliminde Ölüm**.Lefkoşa:MEB Yayınları

BANARLI, Nihat Sami(1971).**Resimli Türk Edebiyatı Tarihi 1**.İstanbul:Millî Eğitim Basımevi

BANARLI, Nihat Sami(1971).**Resimli Türk Edebiyatı Tarihi 2**.İstanbul:Milli Eğitim Basımevi

CAHİT,Neriman.(2001). **Eski Lefkoşa Kahveleri Ve Kahve Kültürü**.Girne:Şadi Kültür Ve Sanat Yayınları

ÇOBAN,Ayşe.(2004).2003-2004 **Ders çalışma notları**.YDÜ.

FEHMİ,Hasan(1992).**A'dan Z'ye KKTC**.İstanbul:Cem Yayınevi

GAZİOĞLU, Ahmet C.(1995).**Kıbrıs Türk Tarihi-Türk Dönemi**.Lefkoşa:CYREP Yayınları

GAZİOĞLU,Ahmet C.(1997).**Kıbrıs Tarihi-İngiliz Dönemi**.Lefkoşa:CYREP Yayınları

GÖKÇEOĞLU,Mustafa.(1985).**Tezler Ve Sözler 1**.Lefkoşa:İleri Basımevi

GÖKÇEOĞLU,Mustafa.(1994).**Tezler Ve Sözler 3**.Lefkoşa:Halk Bilim

GÖKÇEOĞLU,Mustafa.(1999).**Bilmecelerimiz**.Lefkoşa:Gençlik Merkezi Yayınları

GÖKÇEOĞLU,Mustafa.(1999).**Hikayelerimiz-Tekerlemelerimiz**.Lefkoşa:Ultra Matbaacılık

GÜRKAN,Haşmet.M.(1996).**Kıbrıs Tarihinden Sayfalar**.Lefkoşa:Galeri Kültür Yayınları.

İSLAMOĞLU, Mahmut. (2004). **Kıbrıs Türk Folkloru**. Ankara: Ürün Yayınları.

İSMAİL, Sabahattin. (1997). **İngiliz Yönetiminde Türk-Rum İlişkileri ve İlk Türk-Rum Kavgaları**. Lefkoşa: KTMD Yayınları

SARAÇOĞLU, Erdoğan. (2004). **Kıbrıs Ağzı**. Lefkoşa: Ateş Matbaası

SÖZER, Can. (2005). **Halk Bilimi Araştırma Notları**.

YORGANCIOĞLU, Oğuz. M. (2004). **Kıbrıs Türk Folkloru**. Gazimağusa: Halk Bilim

KIYAFETLERİMİZ

(Beliğ Paşa'nın Annesi, Emetullah Kadın)

(Mustafa Şevki Bey ve eşi Emine Hanım'ın düğün hatırası
1930'lu yıllar)

(Kıbrıslı Belîğ Paşa'nın kızı Behiye Hanımefendi, ilginç kıyafetiyle. Ölümü, 18 Şubat 1943)

(Bindallı elbiseli, telli duvaklı, başı gerçek elmaslarla süslü
gelin ve Avrupai tarzda giyinmiş damat... Resim, 1920'li
yıllara aittir)

(1940'lı yıllara ait elmas taçlı bir gelin resmi)

(Rauf Raif Denктаş Bey (ortadaki küçük çocuk), anne - baba ve diğer yakınları ile birlikte)

(Limasollu Salih Efendi ile eşi Emine Hanım'ın 1920'li yıllara ait düğün resmi. Bindallı gelinlik giyen gelinin başında da elmastan taç bulunmaktadır)

(1920'li yıllardan, 1960'lı yıllara dek meslek icra eden ünlü gelin onarıcısı Serkiye Hanım, eşi tarafından vurulan Fatma Hanım'ı da son yolculuğuna hazırlıyordu)

1991 yılına ait bir gelinlik resmi

1997 yılına ait bir bir gelinlik resmi

1999 yılına ait bir gelimlik resmi

2000 yılına ait bir gelimlik resmi

1986 Yılına ait bir gelinlik. Gelin tacına ve bayanın takılarına ağırlık verilmiştir.

1987 yılına ait bir başka resim. Başlık dikkat çekici, diğer görünüşler sadedir.

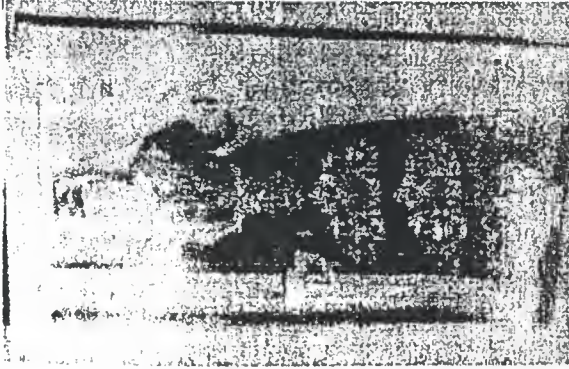

Gelinlik
bir ticari
eşya olmuştur
artık.
Gazetelerde
çeşitli
gelinlik
reklamları
görmek
mümkündür.

(Kırsal yöre insanımızdan iki genç, ulusal giysileriyle)

SON 150 YIL İÇİNDE TÜRKLER'İN KULLANDIĞI BAŞLICA GELİNLİK ÖRNEKLERİ

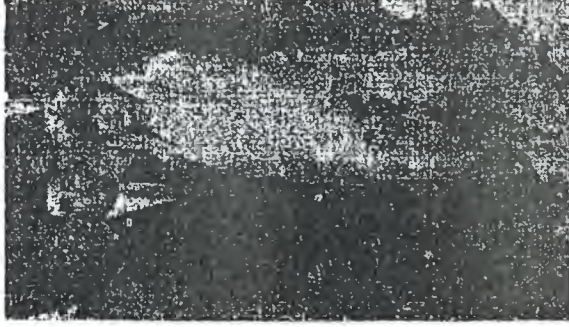
(Bindallı 1850 - 1900)

Hiç şüphe yok ki 19. yüzyılın sonuna kadar Anadolu'da olduğu gibi Kıbrıs Türkleri arasında da gelinlik olarak Bindallı giyiliyordu. Koyu renkli kadife kumaş üzerine altın ve gümüş sırma işlemeli (simli) olurdu. Bu gün gerek Mağusa-Canbulat, gerekse Lefkoşa müzelerinde teşhir edilen örnekleri vardır.

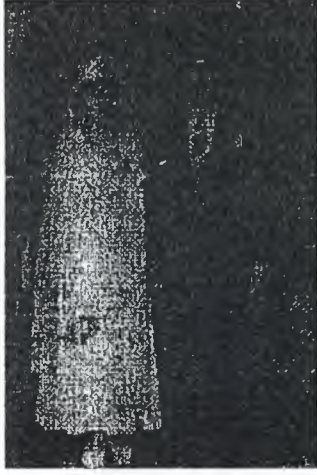
Canbulat Müzesindeki beyaz gelinlik
(1900 - 1920)

Yine Canbulat müzesinde mevcut bir gelinlik örneği bütün ziyaretçilerin dikkatine çarpar. Dokuma beyaz kumaştan yapılmış olan elbise günlük hayatta da giyilebilecek niteliktedir. Başlık ve diğer ilave süsler elbisenin orijinal taraflarıdır.

1920 yıllarına ait bir resim.
(Mağusa Bölgesinden temin edilmiştir.)

Baş süsüne fazla önem verilmiştir, yüze az makyaj yapılmıştır. Gelinlik, bir istisna olmak üzere kısadır. Dizi henüz geçmez. Üst tarafında ise, yere kadar uzanan tül örtü vardır.

1930 yıllarında fes henüz kullanılıyordu. İşte damad fesli. Yüz itina ile hazırlanmış ama baş süsü yerine duvak ve elbise çiçekleri tercih edilmiş. Gelin telleri boydan boya. Göğüste de çiçek var. Gelinlik boydan kısa.

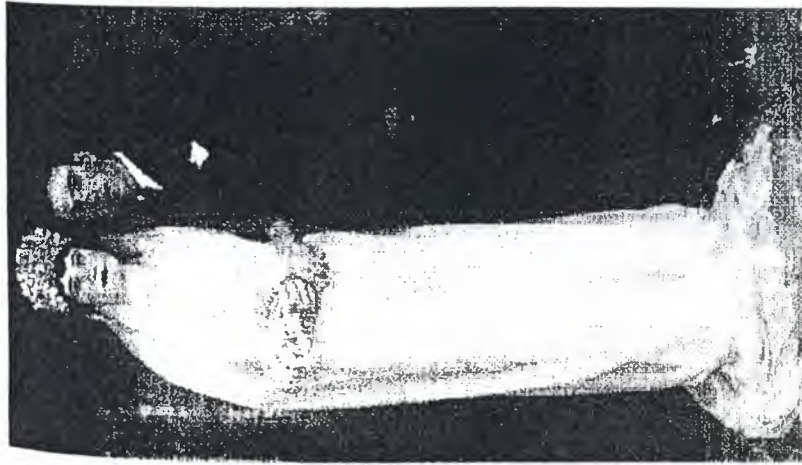
1935 yılına ait bir resim. Gelinlik boydan kısadır. Gelin telleri duvak dışındaki yegane süstür. Baş süsü kumaş çiçeklerle sağlanmıştır.

1934 yılına ait bir gelinlik. Baş süsüne çok önem verilmiş. Süsleme taşları o kadar çok konmuş ki saçlar görünmüyor. Yüz, nispeten sade. Gelinlik boy fakat kat kat. Elde ve göğüste çiçekler var.

1935 yılına ait bir başka resim. Gelinlik boydan kısa ama tül, gelin teli ve altınlar dikkati çekiyor. Yüz itina ile boyanmış. Baş süsü daha sade kumaş çiçekle (tuğ denirdi) sağlanmış. Yüzük ve bileziklerin bolluğu da o devrin ayrı bir özelliği.

1935 - Gönelyi

Gelinlik boydan uzun. Başlık çok süslü ve tüm başı kaplamış. Elde yapma çiçekler. Göğüste herhangi bir süs yok.

1940 yılına ait bir gelinlik. Artık gelinliğin boyu uzamış, yere sürünür olmuştur. Baş süsünde artık yalnız kumaş çiçeklere yer veriliyor. Gelin telleri azalmış. Yüz hayli makyajlı. Elde çiçekler.

1950 yılına ait bir gelinlik resmi. Artık baş süsünde incik-boncuk kullanılmaz. Kumaştan yapılmış çiçek ve duvak tercih edilir. Yüze adamaklı makyaj yapılır. Gelinlik boydan uzun olmuştur. Elde bol çiçek vardır. Mücevher hala kullanılmakta devam ediyor.

1955 yılları

Gelin onarmada yine eskiye dönüş sayılabilecek durum ortaya çıkmıştır. Baş sade ve zarif süsler yerine, külfetli sayılabilecek 1920 yılları modasına dönmüştür. Duvak telleri göğüsteki süs çiçekler gene ön plandadır.

1967 yılına ait bir gelinlik. Gelin başlığı toka ile tam ortaya tutturulmuş, saçlar ise açıkta. Tül arkaya sarkıtılmış. Gelin teli artık yok.

*1972 yılında Yeşilköy'de çekilmiş bir gelinlik resmi.
(Resim kına işlemesi sırasında çekilmiştir.)*

1981 – Lefkoşe

Taç şeklinde başlık ve geniş bir tül. Boyun takıları ağırlıklı. Gelinlik çok Uzun ve çok bol. Yüz süsü ağırlıklı.

Devlet Halk Dansları Topluluğu Müzik Grubu Hollanda'nın Losser kentinde yapılan "EUROFOLK" festivalinde bir gösteri sırasında.

HALK OYUNLARIMIZDA KULLANILAN ÇALGILAR

KEMAN:

Halk oyunlarımıza eşlik eden çalgılar içinde temel müzik aleti kemandır.

Kıbrıs Kemanesi (Kırbız Kemanesi), özellikle darbuka (döblek) ve tef eşliğinde eskiden beri çalınmaktadır.

*Çalınsın kemaneler
Oynasın divaneler
Lefkoşa'nın içinde
Yıkılsın meyhaneler*

ZURNA:

Kuvvetli ses verebilen üflemeli bir sazdır. Zerdali ağacından yapılanları tercih edilmektedir. Zurna ve davul birlikte çalınan ayrılmaz bir ikilidir.

*Gül dalından al gonca
Zerdalıdan zil zurna*

– zurnada peşrev olmaz, ne çıkarsa bahtına.

UT:

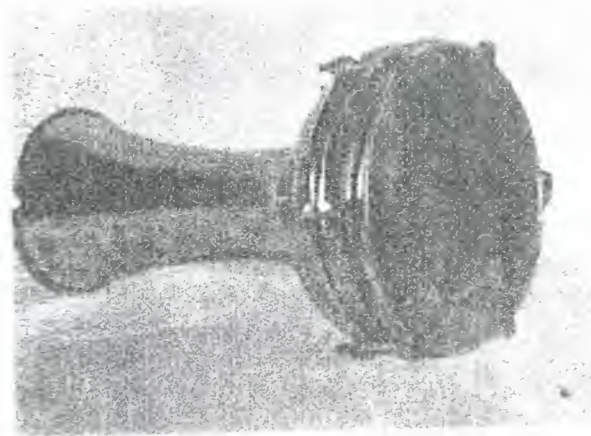
Mızrapla çalınan telli bir müzik aletidir. Tekne kısmı dilimli tahta yapraklardan yapılır. Tekne kısmını meydana getiren tahta dilimlerin sayısı tek olur. 17, 19, 21, 23 gibi.

*Çaldığım uttur
Gayet amuttur
Biçare gönlüm
Sana yanıktır*

DARBUKA (DÖBLEK):

Bir yüzü deri kaplı vurmali bir sazdir. Eskiden, derinin gerilip iyi ses vermesi için darbuka ısıtılırdı. Bugün, darbukanın ses ayarı, darbuka vidaları sıkılmak suretiyle yapılır.

TEF (DEF):

Daha çok kadın oyunlarında kullanılan 20-25 cm çapında, daire şeklinde, tahta kasnak veya madeni bir ereve üzerine deri gerilerek yapılmış vurmali bir sazdir. Elle vurularak çalınır.

Kasnağın kenarında ince bir tel üzerine geçirilmiş madeni zilleri vardır.

*aldığım deftir
Üstü sedeftir
Çaresiz gönlüm
Sana hedeftir*

*Geline bak geline (15)
iğeg verdim eline
Vuracagsan dadlı vur
Defin zilli beline*

Darbuka ve tefi bir arada almasıyla nlü Ahmet Altıparmak.

DAVUL:

Yuvarlak bir tahta kasnağın iki yanına gerilen deri ile yapılmış vurmali bir meydan sazıdır. Tuz ve külle temizlenen keçi derisi,

(15) Erdoğan Saracoğlu'nun II. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri'nde sunduğu "Kıbrıs'ta Dönürcülük ve Kına Gecesi Manileri" adlı bildirisinden alınmıştır. (1985-Eskişehir)

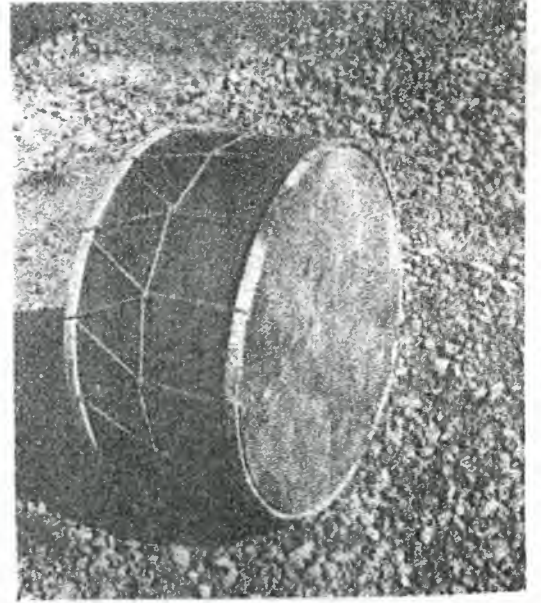
kasnağın her iki yanına iple sıkılarak gerilir. Sağ tarafı Tokmakla (çomakla), sol tarafı ise Çirpi (ince değnek) ile çalınır.

Boyuna asılarak çalınan davul, açık havada çalınır. Davulun çalınması heybet ve ihtişam yaratır.

- davulun sesi uzaktan hoş gelir!
- davulsuz düğün köpeksiz köye benzer.

*Davulumun ipi tekir⁽¹⁶⁾
Benim adım deli Bekir
Tepsiyle baklava getir
Yiyemezsem geri götür*

*Davulumun ipi tura⁽¹⁷⁾
Şiştî kolum vura vura
Aslan beğîn konağında
Aslan beğim binler yaşa*

(16) Siyah çizgili, benekli bir ip çeşidi.

(17) Sağlam, düz yapılı bir ip çeşidi.

Meşhur davulcu Mustafa Karagözlü.

Meşhur kemancı Mehmet Ali Tatlıyay, darbukacı Ahmet Altıparmak, Tefçi Ahmet Nadide ve Cümbüşü çalan Udcu Cahit.

Salâhi İşgüzar kendi yaptığı sazı (tamburası) ile görülüyor.

CÜMBÜŞ:

Zeynel Abidin Cümbüş tarafından icat edilip geliştirilmiştir. Tekne yapısı alüminyum olan telli, tezeneli bir sazdır. Tekne kısmının yuvarlak alüminyum olması ve göğsünün deri ile kaplanması, uda nazaran ses frekansının daha yüksek olmasını sağlar. Bu özelliği dolayısıyla çoğu kez uda tercih edilmiştir. Akort sistemi ve çalınış şekli utla aynıdır.

*Resimde ut ve saz yapımcısı icracısı
büyük sanatkâr Salâhi İşgüzar
görölmektedir.*

TAMBURA:

Tambura en eski Türk halk müziği aletlerinden biridir. Bağlama tipi bir çeşit telli sazdır. Tezene ile çalınır. Dut ağacından oyma olarak yapılanları tercih edilir.

*Bir ağacı oyarlar
İçine tintin koyarlar
Ağlama tintinciğim
Kulaciğin burarlar*

Meşhur cümbüş üstadı Ahmet Becerikli.

DİLLİDÜDÜK (KAVAL):

Kamıştan yapılan 7'si üstte 1'i de altta olmak üzere 8 delikli nefesli bir sazdır. Duygulu ve yanık bir sesi vardır. Bu özelliği nedeniyle çobanların en yakın arkadaşı olmuştur.

*Elinde düdük kaval
Önünde sürü davar
Çoban davar susadı
Bizim kuyuda su var*

ZİL:

Çiftetelli ve Arabiye türü oyunlarda kız oyuncuların parmaklarına takıp tıklararak çaldığı çiftli bir alettir.

1890-1900
Pink and Brown
Long and Short
Long and Short

